

Reo-Bankowned Properties
From San Jose to Sacramento
Call Master of Winners in Multiple Offers
510-304-9292
JASSI GILL
Broker/Owner
GOLDEN STATE REALTY

Hardeep S. Rai Attorney-at-Law
ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ
□ ਨੌਵੀਂ ਸਰਕਟ ਕੋਰਟ □ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਾਂ
□ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੇਸ □ ਫੈਮਿਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ □ ਲੇਬਰ ਦੇ ਕੇਸ
□ ਡਿਪੋਜ਼ੀਟ ਦੇ ਕੇਸ □ ਅਮੈਰਿਕਨ ਅੰਬੈਸੀ ਦੇ ਕੇਸ □ ਬੈਂਕਰਪਸੀ
SAN FRANCISCO **SAN JOSE**
TEL: 415.693.9131 TEL: 408.280.1111
FAX: 415.693.9135 FAX: 408.280.1212
rai@hsrai.com www.hsrai.com

ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
Kuldip Singh Dhariwal
Attorney At Law
Tel: (510) 744-1280
Fax: (510) 744-4192
ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਰੀਵਾਲ
3100 Mowry Ave. #303, Fremont, CA 94538
E-mail: kuldipdhariwal@yahoo.com

Eleventh Year in Publication ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
Punjab Times, Vol 11, Issue 28, July 10, 2010 20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388
Email: punjabtimes1@sbcglobal.net www.punjabtimesusa.com

5 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੁੰਗਾਰਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਉਲਟੇ ਰੁਖ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਭਾਰਤ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗਠਜੋੜ (ਰਾਜਗ) ਅਤੇ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਸ਼ਾਸਤ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਆਮ ਕਰਕੇ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚੌਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਦ ਦੀ ਆਪਸ਼ੁਰੂ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਘਬਰਾਹਟ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੰਦ ਨਾਲ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੀ ਇਕ ਰੋਜ਼ਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਹਤਾਹਤ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਉਦਯੋਗ ਜਥੇਬੰਦੀ ਫਿਕੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਕ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਅੰਸ਼ਕ ਅਸਰ ਨਾਲ ਆਰਥਕ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਸੋਚੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਬੰਦ ਕਾਰਨ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਆਈ. ਨੇ 3 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 30 'ਤੇ)

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਘਬਰਾਹਟ

ਰੁਕਣ ਕਾਰਨ 50 ਲੱਖ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਪਹਿਏ ਜਾਮ ਰਹੇ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ। ਬੰਦ ਕਾਰਨ ਉਕਤ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਐਮ.ਪੀ. ਹਰਮਿਸਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ

ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਬੰਦ ਨੂੰ ਰਲਵਾਂ-ਮਿਲਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ

ਰੇਲ, ਸੜਕ ਤੇ ਹਵਾਈ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਸਮੇਤ ਕਈ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਪਬਰਾਅ ਕੀਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਹੱਥੋਪਾਈ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵੀ ਹਨ।

ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਜਗ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣ ਤਕ 26 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਸਦ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ

ਵਿਧਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ।

ਰਾਜਗ ਸ਼ਾਸਤ ਸੂਬਿਆਂ ਬਿਹਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਬੱਸ ਤੇ ਰੇਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈਆਂ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਤੇ ਕੇਰਲ ਵਿਚ ਵੀ ਹਵਾਈ, ਸੜਕ ਤੇ ਰੇਲ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਟੈਕਸੀਆਂ ਤੇ ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇ। ਭਾਜਪਾ

ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਇਸ ਬੰਦ ਦਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ।

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਕਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮੈਟਰੋ ਟਰੇਨ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰਤ ਬੰਦ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਵਿਖਾਵਾਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜੀਵ ਚੌਕ, ਕਰੋਲ ਬਾਗ, ਤਿਲਕ ਨਗਰ, ਉਤਮ ਨਗਰ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰਨੀਂ ਥਾਈਂ ਮੈਟਰੋ ਰੇਲ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਵਿਖਾਵਾਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਦੇੜ ਕੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਚਲਦੀ ਰੱਖੀ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਮੈਟਰੋ ਟਰੇਨ 15-15 ਮਿੰਟ ਤਕ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੁਕੀ ਰਹੀ। ਵਿਖਾਵਾਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੈਟਰੋ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਰੋਕਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਟਰੇਨਾਂ ਨਾ ਚਲ ਸਕੀਆਂ। ਪੱਛਮੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਡੀ.ਟੀ.ਸੀ. ਦੀ ਇਕ ਲੱਖ ਫਲੋਰ ਬੱਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ।

ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਬੰਦ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਅਤੇ ਪੁਣੇ ਵਿਖੇ 100

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਬਿੰਦਰ ਬਸਰਾ

ਜਲੰਧਰ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਰਾਇਲਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਉਲਟੇ ਰੁਖ ਪੈਂਤੜਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਨੂੰ ਸੱਟ ਵੱਜੀ

ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਰਾਇਲਟੀ ਮੰਗਣ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਵਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਰਗੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਬਦਲੇ ਰਾਇਲਟੀ ਮੰਗਣਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 30 'ਤੇ)

Delo **Mobil Delvac**
GILL EXPRESS
WASH, TIRE & REPAIR
CALIFORNIA LOCATIONS
BAKERSFIELD @ HWY 58 & 184
FRESNO @ HWY 99, 5TH WHEEL TRUCK STOP
MADERA @ HWY 99, EXIT 18% NEXT TO **Photo**
RIPON @ HWY 99, EXIT JACK TONE @ JIMCO
ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰੇਟਾਂ ਨੂੰ ਬੀਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
ਮਕੈਨਕ ਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਰਿਪੇਅਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਓ
Call Gill 661-301-8978

ਮਠਿਆਈਆਂ ਅਤੇ ਕੇਟਰਿੰਗ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ
Raja SWEETS & INDIAN CUISINE
LUNCH BUFFET - DINNER - TAKE OUT - CATERING - BANQUETS
TOLL FREE 1-866-FOR RAJA
ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਅਸੀਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਕੁਆਲਟੀ ਮਠਿਆਈਆਂ ਅਤੇ ਕੇਟਰਿੰਗ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।
Raja Indian Cuisine & Bar
Ph: 510-264-9300
1275 W Winton Ave
Hayward, CA 94545
Wholesale and Retail
Ph: 510-489-9100
Fax: 510-489-9111
31853 Alvrado Blvd
Union City, CA 94587
ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ।
Call Makhan Bains or Ravinder Singh for your next party
Or visit us: www.rajasweets.com

Law Offices Of Manpreet S. Gahra
*ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
*ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
*ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ
Manpreet S. Gahra
Attorney At Law
Berkeley Office
2161 Shattuck Ave. #304, Berkeley
Ph. 510-841-4582
Fax: 510-217-6847
Sacramento Office
Call For Appointments
Ph. 916-924-1617
Email: manpreet@gahralaw.com

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਨਹੋਜੇ (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ)

ਸੰਗਤ ਦੇ ਆਮ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਕਈ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ

ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਨਵੀਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਲੋਨ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਦ, ਦੋ ਸੰਗਤ ਮੈਂਬਰ ਮੁਢਲੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਖਾਰਜ

ਸੈਨ ਹੋਜੇ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਦੇ ਐਤਵਾਰ 4 ਜੁਲਾਈ 2010 ਨੂੰ ਹੋਏ ਆਮ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਲੋਨ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਖਲਲ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮੁਢਲੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਐਤਵਾਰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ 2 ਕੁ ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ (ਜੂਨ 27, 2010) ਐਤਵਾਰ ਵਾਲੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵਾਟਰਫਾਲ, ਫਾਊਂਟੇਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਟੂ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪਵਾਰ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਬਚਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਸਤੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਵਾਟਰਫਾਲ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਲਏ ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕੋਈ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦਾ ਸੀ।

ਟੀ ਮੋਬਿਲ ਟਾਵਰ: ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਲੱਗੇ ਟੀ ਮੋਬਿਲ (ਸੈਲ ਫੋਨ ਕੰਪਨੀ) ਦੇ ਟਾਵਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਅਗਲੇ 25 ਸਾਲ ਲਈ 1985 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰ ਸਾਲ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੋਰ ਸੈਲ ਫੋਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਟੀ ਮੋਬਿਲ ਟਾਵਰ ਲਵਾਉਣ ਉਤੇ ਕੈਂਸਰ ਹੋਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਸੰਗਤ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਨਵਾਇਰਨਮੈਂਟ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਦਸਦਿਆਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਟਾਵਰ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਸਿਟੀ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ ਛਾਣਬੀਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੀ ਟੀ ਮੋਬਿਲ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਇਹ ਟਾਵਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਚ ਰੋਕ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹਮਇਤੀਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਬੈਂਕ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀਜ਼ਾ ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਉਪਰ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲਾਉਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ: ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਥੇ 600 ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਸੰਗਤ ਮੈਂਬਰ (ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼) ਨੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਇਆ ਭੇਟਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਣ ਰਹੀ ਬਿਲਡਿੰਗ 'ਚ ਨਾ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗੇ? ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਢਾਲ ਨਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਢਾਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਈ-ਮੇਲਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ: ਗੁਰੂ ਘਰ ਲੰਗਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੰਗਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਵਧੀਆਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ

ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਰਗ ਦੇ ਭੋਗ 'ਤੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਦੁੱਖ ਭਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਨਵੀਂ ਬਣ ਰਹੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸਾਬਕਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ) ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦੇ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਚੋਣਾਂ: ਸ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ

ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਅਤੇ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਨੇ 80 ਅਰਜੀਆਂ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਕੌਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ 80 ਅਰਜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸੰਗਤ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨੂੰ ਬਣਵਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬਿਲਡਿੰਗ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ

ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਲੋਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹੁੰਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹਾਂ ਕਹੀ। ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਲਈ ਜੋ ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਲਾਏ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰੀਬ 500 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਚੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਖਾਰਜ: ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਖਲਲ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਸੰਗਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੰਗਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 26 ਤੇ 27 ਜੂਨ 2010 ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਦੋ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਉਹ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਬੋਲੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਵੇ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੰਗਾ ਨੇ 27 ਜੂਨ 2010 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਸੰਗਤ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢੀਆਂ। ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪੁਲਿਸ ਬੁਲਾਉਣੀ ਪਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਸੰਗਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਦਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਜੁਲਾਈ, 2010 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਮੈਂਬਰ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਲੋਂ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਆਵੇ) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਅਤੇ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਢਵਾ ਕੇ ਦੇਖੋ।

ਸੰਗਤ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਉਪਰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਰਾਏ ਲਈ ਗਈ ਤਾਂ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਗਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹਾਂ ਕਹੀ ਅਤੇ ਜੈਕਾਰੇ ਲਾਏ। ਸੰਗਤ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਖਫਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਸਟੇਜ ਸੈਕਟਰੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਦਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਸੰਗਤ ਮੀਟਿੰਗ ਕੋਈ 5 ਕੁ ਵਜੇ ਖਤਮ ਹੋਈ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਣ ਰਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਿਲਡਿੰਗ 'ਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਵਲੋਂ: ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸੈਨ ਹੋਜੇ

Gurdwara Sahib San Jose, California

3636 Murillo Ave. San Jose 95148

Ph: 408-274-9373

www.sanjosegurdwara.com

Advt.

Atwal Brothers and Judge Randhawa Presents

Naughty **BABA IN TOWN**

a Comedy Play

California & Seattle

**RAVINDER
MAND**

SIMRAN

BALRAJ

**RIYA
SINGH**

**GURCHET
CHATTERKAR**

**BINNU
DHILLON**

**JASWINDER
BHALLA**

**KARAMJIT
ANMOL**

To book a show in your city Call Judge Randhawa 510-366-1457

ਸਰਕਾਰ ਜਾਂਦੀ ਦੇਖ ਬਾਦਲ ਨੇ ਫੇਰ ਅਲਾਪਿਆ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਰਾਗ:ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ

ਜਗਰਾਮੋਟੋ: “ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਦਿਲਾਸੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵੋਟਾਂ ਵਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਪਨਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਇਸ ਪਦ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਿਰਫ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਘਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ? ਜਾਂ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਫ਼ਰੋਬ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ?” ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ

ਕਿਲਾਰਾਏਪੁਰ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਸ੍ਰੀ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਉਪਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ।

ਸ੍ਰੀ ਖੰਗੂੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਣੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਜੋ ਗੁੰਜ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਈ ਸੀ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ਾ ਹੈ ਤੇ ਰਹੇਗੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਝੂਠੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਿਚ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ

ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਖੰਗੂੜਾ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਫੈਲੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਜਾ ਵਸੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਣੀ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ 'ਚ ਦਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੂਰ ਦਾ ਵੀ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਪਰਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਨੇ ਪਿੰਡ ਪੋਨਾ ਵਿਚ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੋਨਾ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੇਕਸੂਰ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭੂਮੀ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਤਰਸ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਜਿਥੇ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮੰਗ ਉਠਾਈ, ਉਥੇ ਹਰੇਕ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਖੰਗੂੜਾ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਹਤੱਪਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ। ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨਾ ਲਗਾਉਣ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਪਰਿਵਾਰ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਚ ਆਪਣੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਇਕ ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਵਿਚਾਰ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਇੰਡਸ ਵੈਲੀ ਚੈਂਬਰ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹੁੰਗਾਰਾ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ: ਇੰਡਸ ਵੈਲੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਚੈਂਬਰ ਆਫ ਕਾਮਰਸ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੈਂਕਿੰਗ ਗਰੁਪ, ਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟ ਗਰੁਪ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਦੇ ਮੇਅਰ ਸ੍ਰੀ ਕੈਸ ਗਿੱਲ ਸਨ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਯਾਦ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਕੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਚੈਂਬਰ ਦਾ ਗਠਨ 2001 ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਚੈਂਬਰ ਨੇ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੂਲ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਚੰਗੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ।

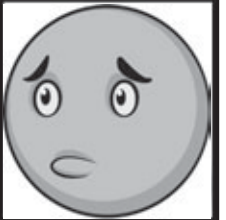
ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਚੈਂਬਰ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਫ਼ਯਾਲ ਸਿੰਘ ਫਰਵਾਲਾ, ਇੰਡੋ-ਅਮੈਰਿਕਨ ਕਲਚਰਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਬਿੰਦਰਾ, ਵਿਰਸਾ ਸੰਭਾਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ, ਕੋਹਿਨੂਰ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਵਿੰਤਰ ਸਿੰਘ ਨਾਹਲ, ਮਲੂਫ਼ ਬੁਦਰਜ਼ ਸਪੋਰਟਸ ਐਨ ਥੀ ਏ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟਸ ਮੈਨੇਜਰ ਮਾਈਕਲ ਰੈਕਸ, ਚੈਂਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸੀਬੀਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਤੀਆਂ ਮੇਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਦੀਪ ਫਰਵਾਲਾ ਦੀ ਮੰਚ ਉਤੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਏ ਸੱਜਣਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾਇਆਨ ਟੈਟਪਰਾਸ ਨੇ ਸਟੇਜ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਚੇਜ਼ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਏ ਜੇ ਇਲੀਅਸ, ਓ ਸੀ ਏ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਈਕਲ ਹੈਡ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰਸਟੀ ਲਿੰਡਾ ਜਿਨ, ਜੇ ਪੀ, ਰੋਜ਼ ਡੈਵਾਲੋਸ ਅਤੇ ਡਾ. ਗੈਰੀ ਸਿੰਧੂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਈ। ਪੂਨਮ ਮਲਹੋਤਰਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਰਮਿੰਦਰ ਨੇ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਿੱਧੇ ਦੀ ਆਈਟਮ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਕੈਸ ਗਿੱਲ ਨੇ ਇੰਡਸ-ਚੈਂਬਰ ਆਫ ਕਾਮਰਸ ਵਲੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਬਿਜਨਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵੈਟਰਨ ਮੈਂਬਰ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਰਿਐਲਟਰਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਾਰਬਰਾ ਹਾਰਸ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ ਕਮਲ ਬੰਗਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਛਪੀ ਪੁਸਤਕ 'ਹਵਾ ਦੇ ਰੰਗ' ਮੇਅਰ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾ. ਰਿਕੀ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖ, ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੈਮ ਚਾਹਲ, ਬੰਕਾ, ਜਸਪਾਲ ਦਿਓਲ, ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਦਲੀਪ ਗੁਪਤਾ, ਮਨਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਡਾ. ਟਾਮ, ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ, ਜਸਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਮਾਈਕ ਸੈਨਵਾਨ, ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਧੂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ।

ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਪੇਮੈਂਟਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ???

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਬਚਾਓ ਅਤੇ ਜਾਨ ਸੁਖੀ ਕਰੋ

- ✓ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਪੇਮੈਂਟ 60% ਤੱਕ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ
- ✓ ਲੇਟ ਫੀਸ ਅਤੇ ਓਵਰ ਲਿਮਿਟ ਫੀਸ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ
- ✓ ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਆਜ ਦਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਬਚਾਓ
- ✓ ਆਪਣਾ ਕਰੈਡਿਟ ਬਹਾਲ ਕਰਾਓ, ਬੈਂਕਰਪਸੀ ਤੋਂ ਬਚੋ

ਮੁਫਤ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:

ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 877-899-6244

www.tryemc.com

**We
Work in
All 50
States**

BIG RIG TIRE & SERVICE

954 Glenwood Ave, Turlock, CA 95380

Ph 209-669-6989, 209-678-6176

ਇਥੇ ਕਾਰਾਂ, ਟਰੱਕ-ਟਰੇਲਰ, ਫਾਰਮ ਟਰੈਕਟਰ ਅਤੇ RV ਦੇ ਟਾਇਰ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਸਤੀ ਕੀਮਤ ਉਪਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਸੀਂ ਟਰੱਕ ਟਰੇਲਰ ਅਤੇ ਰੀਫਰ ਦੀ ਰਿਪੇਅਰ ਅਤੇ ਸਰਵਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

24 Hours Road Service

**NEW & USED TIRE
SALE & SERVICE**

ਸਪੈਸ਼ਲ : ਅਸੀਂ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੇ ਸਾਈਨ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ

CENTRAL VALLET TRUCK SCHOOL

Re-Opens

SCHOOL @ SAME PLACE

Reliable and Experienced Real Estate Professional

ਘਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ
ਗੁਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਫੋਨ: 209-815-1869

*Bay Area*Tracy *Manteca * Lathrop * Weston
Ranch*Stockton *Lodi *Elk Grove *Sacramento *Modesto
*Turlock *Brentwood *Antioch * Oakley *Discovery Bay

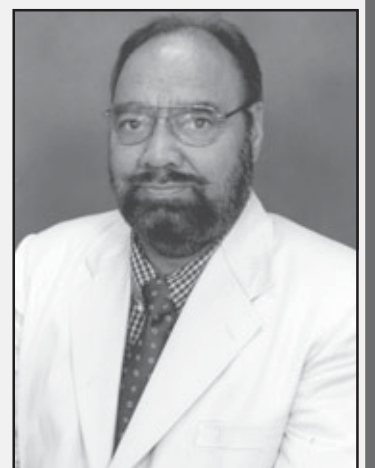
**We Specialize in Bankowned,
Foreclosure and Short Sale Homes**

ਘਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲੋਨ ਲੈਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ
ਲੈ ਕੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

**We Do Loan Modification and Credit
Repair to Save Your Home From
Foreclosure**

Rent 'ਤੇ ਘਰ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ
Rent 'ਤੇ ਘਰ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ

**Right Time To Buy For Investors
And First Time Home Buyers**

Gurbans Singh Gill
Realtor

12 Years Experiance in Real Estate
e-mail: gurbans@gotracy.com

Fax: 209-836-0706

www.gotracy.com

Gurbans Gill 209-815-1869

ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਕਿਨਾਰਾਕਸ਼ੀ

—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਵਫ਼ਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕਾਫੀ ਦੁਖੀ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਸਮਾਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ 5 ਦਿਨ ਤਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਪਣੀ ਟੀਮ ਸਮੇਤ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ ਤੇ ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾਂਹ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਬੀਤੀ 4 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਸਮਾਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਲੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਤੁਰੰਤ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਪਰਤ ਆਉਣਗੇ ਪਰ ਜੇ ਸਮਾਂ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਵਫ਼ਦ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਸ. ਬਾਦਲ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

22 ਜੁਲਾਈ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਸਮਾਂ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯਾਦ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਖਰਤੇ ਨੂੰ ਉਘੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਯਾਦ-ਪੱਤਰ 'ਚ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਗ੍ਰੈਰ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਫਾਲਤੂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਹੋਏ ਧੱਕਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸ਼ੁੱਕਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਵਫ਼ਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਵਫ਼ਦ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਵਫ਼ਦ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ

ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਉਘੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵਲ ਗੇਤੋ ਲਗਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਫ਼ਦ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਭਰਿਆ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹਾਂਸੀ ਬੁਟਾਣਾ ਨਹਿਰ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਸਮਝੌਤੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਸੁਣਵਾਈ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਲੜਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਹੁਣ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲੋਂ ਐਕਟ ਸਬੰਧੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਰਾਏ ਮੰਗਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਉਧਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਗੂ ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਅਪਣੀਆਂ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵਟਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਹਰ ਮਹਿਕਮੇ 'ਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ, "ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਪਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਉਘੇ

ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਜਦ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸ. ਬਾਦਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈਣ।" ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਆਧਾਰਗੀਣ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੀਤੀ 3 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਵੀ ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਰਾਇਲਟੀ ਮੰਗਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਸੂਬੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਨ ਮਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਜਦਕਿ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਪਾਣੀ ਬਦਲੇ ਰਾਇਲਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਦੱਸਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਮਾਮਲੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਆਰੰਭ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਵਫ਼ਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਏ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਵਫ਼ਦ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੱਕ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਉਧਰ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਖਪਤ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਰਾਜ ਹਨ। ਇਹ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਾਲਾ ਜਿਲਾ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਰਾਜ ਹੈ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋ ਪਾਣੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਉਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਗ੍ਰੈਰ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਮੰਗਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਪਣੀ ਸੀਮਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਦਰਿਆਵਾਂ ਉਪਰ ਬਿਜਲੀ ਘਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਪਾਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਰੂਪ 'ਚ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ 'ਚ ਹੀ ਪਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਜ ਨਾ ਤਾਂ ਨਹਿਰ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਰਾਇਲਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਉਘੇ ਮਾਹਰ ਪੀ.ਐਸ. ਕੁਮੇਦਾਨ ਵੀ ਮਾਹਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਵਗਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨਾਲ ਦਰਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਕਿਨਾਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਰਾਜ ਹੈ। ਰਾਵੀ, ਬਿਆਸ, ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਭਾਵੇਂ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚੋਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਮਾਲਕ ਹੈ।

ਜੇ ਪਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੁਜਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਜ ਝਗੜੇ ਖ਼ਾਤਰ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਰਾਇਲਟੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਸਕਦੇ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਤਿੰਨ ਦਰਿਆ ਚਨਾਬ, ਜੇਹਲਮ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜੋ ਹਿਮਾਚਲ ਅਤੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਗਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਹੈ ਜਦਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਸੀਮਤ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਰਾਜ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਜ ਡੈਮ ਬਣਾ ਕੇ ਬਿਜਲੀ

120 ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ 'ਫਰਲੋ ਮਾਰਨ' ਤੇ 'ਲੇਟ ਲੀਡ' ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੀਤੀ 1 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਡੀ ਜੀ ਐਸ ਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਮਲੇ ਵਲੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਛਾਪਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 120 ਅਧਿਆਪਕ ਕਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਮੁਅੱਤਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਪਾਕਿ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾਅ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਾ ਹੀ ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਜ ਪਾਕਿ ਤੋਂ ਰਾਇਲਟੀ ਮੰਗਣ ਦਾ ਹੱਕ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਦਰਿਆ ਵਗਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਿਸ ਸਟੇਟ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਸਟੇਟ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਫ਼ੈਡਰਲ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਉਹੀ ਸੂਬਾ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਵਗਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਦੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਤੈਅ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਗਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਉਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ।

ਇਹ ਪਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਅਸੂਲ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖੋਹਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਜਾਂ ਉਘੇ ਜਸਟਿਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਇਲਟੀ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਰਾਇ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ।

ਅਲਬਾਮਾ ਵਿਚ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

ਅਲਬਾਮਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਕਾਊ ਹੈ।

*ਫਰੀ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲਡਿੰਗ *ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੋਕੇਸ਼ਨ
*ਵਾਜਬ ਰੈਂਟ *ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੀਜ਼
ਮਾਸਿਕ ਆਮਦਨ 35 ਤੋਂ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ 850-510-3466

5 PIECE BEDROOM SET
INCLUDES: • FULL/QUEEN HEADBOARD • 2 NIGHT STANDS • DRESSER • MIRROR

\$199⁹⁹ **\$299⁹⁹** **\$399⁹⁹** **\$599⁹⁹**

7 PC. FARMHOUSE DINING SETS

60" TABLE \$199⁹⁹ **7 PC CHERRY \$299⁹⁹**

3 PC. OAK COFFEE TABLE **\$69⁹⁹**
3 PC. CHERRY COFFEE TABLE **\$69⁹⁹**

BUNKBED (MATTRESS INCLUDED) **\$269⁹⁹**

IRON CANOPY BED **\$279⁹⁹**

SOFA TURNS INTO SECTIONAL **\$699⁹⁹**

Area Rugs 5'x8' Different styles **\$59⁹⁹**

CHESTS 4 DRAWER \$49⁹⁹ 5 DRAWER \$59⁹⁹ 6 DRAWER \$69⁹⁹

SOFA & LOVESEAT **\$499⁹⁹**
With 3 Tables, 2 Lamps & Rugs **\$599⁹⁹**

ROLL AWAY BED WITH MATTRESS & PAD **\$119⁹⁹**

FUTON & MATTRESS **\$139⁹⁹**

SOFA & LOVESEAT, 3 TABLES, 2 LAMPS 8 way hand tied 100% leather **\$999⁰⁰**

SLEIGH BED 5 Pc. Set 2 Night Stands, Bed, Dresser/mirror **\$599⁹⁹**

Why Pay Retail! Liquidation Outlet
Only 15 Minutes From Manteca
Wholesale • Retail

6 PC. Breakfast Nook with table **\$599⁹⁹**

Pub Table with 6 Chairs **\$399⁹⁹**

SOFA & LOVESEAT With 4 Recliners **\$899⁹⁹**

SOFA SECTIONAL W/FREE OTTOMAN **\$549⁹⁹**

Free area rug with purchase of any sofa

Quality Bedding at Low Prices! - Mattresses for less

Rebuilt Set
Twin Set.....\$99.99 •TAX
Full.....\$129.99 •TAX
Queen.....\$159.99 •TAX
King.....\$199.99 •TAX

Pillow Top Rebuilt
Full.....\$199.99 •TAX
Queen.....\$239.99 •TAX
King.....\$299.99 •TAX

Ultra Plush 20 Yr. Manufacturer Warranty
Full.....\$299.99 •TAX
Queen.....\$399.99 •TAX
King.....\$499.99 •TAX

209-581-9606
1557 Whitmore Ave. Next to Ceres Drive-In
Open Mon-Sat 11-7pm, Sun 10-5pm
www.liquidation-outlet.com

Morgan Road
Rockett Dr
Fairview Dr
Baker Road
Highway 99

*ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਮਤਾਂ, ਕੋਈ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ

*ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਛੋਟ ਨਹੀਂ

Punjab Times
Established in 2000
11th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Editor:
Amolak Singh Jammu
Astt. Editor:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh
Graphics:
Mandeep Singh

Our Columnists
Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Prof. Kulwant S. Romana

California Bureau:
Mandeep Mann
661-889-1927
Shiara Dhindsa
Photographer
661-703-6664
Charanjit Singh Pannu
408-608-4961

Honorary Directors
Community Relations:
Pritam S. Grewal
408-406-0703
Kuljeet Singh
510-284-9580

Jalandhar Bureau:
Jasvir Singh Sheeri
181-325-1889
181-279-1422

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Michigan, Wisconsin, Ohio, Iowa, Mississippi, Arkansas, Texas, Nevada, Virginia, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, Massachusetts, Washington, Kansas, Minnesota, New York

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 80 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 375 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

Disclaimer
The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿਰੁਧ ਰੋਸ ਸਿਆਸੀ ਰੋਹ ‘ਚ ਪਲਟਣ ਲੱਗਾ

ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀਰੀ
ਜਲੰਧਰ: ਬੀਤੀ 5 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਜਿੱਡੀ ਵਿਆਪਕ ਹਮਾਇਤ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਤਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵੇਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ‘ਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਕੁ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧੀ ਹੈ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਖੰਭ ਹੀ ਲੱਗ ਗਏ। ਵਧੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਤਬਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਚੂਮਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਖਿਲਾਫ ਔਖ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਰੋਹ ਨੂੰ ਬੱਝਵਾਂ ਚੈਨਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਮੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਵਧੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਰੋਹ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਨੇ 5 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਬੰਦ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਏਨਾ ਵਿਆਪਕ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ।

ਉਂਜ ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰਿਹਾ ਜਿਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਵੀ ਬੰਦ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬੰਦ ਦੀ ਹਮਾਇਤੀ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਬੰਦ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਵੀ ਦੇਖੇ ਗਏ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 1974 ਦੀ ਰੇਲਵੇ ਹੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਬੰਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੱਬੀਆਂ ਧਿਰਾਂ

ਦੀਆਂ ਹਕੂਮਤਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਬੰਦ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ

ਦਿੱਲੀ ‘ਚ ਧਰਨੇ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ, ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ.) ਮੁਖੀ ਸ਼ਰਦ ਯਾਦਵ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ

ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਬੰਦ ਨੂੰ ਰਲਵਾਂ-ਮਿਲਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ‘ਚ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ‘ਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਵਧੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਚੋਣ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਯਤਨ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਮੀ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੱਕ ‘ਚ ਗੁੱਡਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਂਜ ਇਹ ਗੱਲ ਦਿਲਚਸਪੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੀ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ

ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ

ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਉਲੀਕਣਗੀਆਂ।
ਬੰਦ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਬਿਆਨ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਮੰਤਰੀ ਮੁਰਲੀ ਦੇਵਤਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਅਤੀ ਖਤੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਭ ਲਈ ਸਿਆਸੀ/ਚੋਣ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਿਰਤੋੜ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
ਉਂਜ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹਨ। ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰ

ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਕਰੀਬ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੋਏ ਜੀ-20 ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਵੀ ਬਜਟ ਘਾਟੇ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 2013 ਤਕ ਬਜਟ ਘਾਟਾ ਅੱਧਾ ਕਰਨ ਅਤੇ 2016 ਤਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਹਿਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਬਜਟ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਨੋਟ ਛਾਪ ਕੇ ਖਰਚਾ ਵਧਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਫੈਲੇ ਬਜਟ ਘਾਟੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਜੀ-20 ਸੰਮੇਲਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਬਜਟ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਹੀਲਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1997 ਵਿਚ ਪੈਟਰੋਲ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਕੰਟਰੋਲ ਹਟਾ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲ ਜਾਣ ਤਕ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਹੋ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਵੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਗ਼ਲਤ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਨਪੀੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਿਆਸੀ/ਚੋਣ ਏਜੰਡਾ ਬਣਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤੈਅ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਉਪਰ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਣ।

5 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੁੰਗਾਰਾ

ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਵਿਖਾਵਾਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਸਾਂ ‘ਤੇ ਭਾਰੀ ਪਥਰਾਅ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੰਦ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਖਬਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ 80 ਤੋਂ ਪੁਣੇ ਵਿਚ 20 ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਤੋੜ-ਭੰਨ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ (ਸਪਾ) ਵਰਕਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦਰਮਿਆਨ ਝੜਪਾਂ ‘ਚ ਕਈ ਵਰਕਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਸਪਾ ਆਗੂ ਸ਼ਿਵਪਾਲ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਲ ਵਧਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ। ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰ ਪੁਲਿਸ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਤੋੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਬੁਛਾੜਾਂ ਛੱਡੀਆਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਰਕਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਲਖਨਊ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਦੌਰਾਨ ਸੜਕੀ ਤੇ ਰੇਲ ਆਵਾਜਾਈ ਰੋਕੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਬੀ.ਐਸ.ਐਨ.ਐਲ. ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਤੋੜ-ਭੰਨ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭੁਪਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੇਅਰ ਕਮਲਾ ਬਾਈ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਰਾਜਧਾਨੀ ਇੰਦੌਰ ਵਿਚ ਇਕ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਬੰਦ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਉਥੇ ਤੋੜ-ਭੰਨ ਕੀਤੀ।

ਬੰਦ ਕਾਰਨ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਦੀਆਂ 60 ਤੋਂ ਵਧ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ‘ਤੇ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਬਿਹਾਰ ਤੇ ਉੜੀਸਾ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਰੇਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈਆਂ। ਬੰਦ ਕਾਰਨ ਫਸੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਰੇਲਵੇ ਨੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਭ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਥੋਂ ਦੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਰੇਲ ਮੰਤਰੀ ਹੈ। ਬੰਦ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਬੈਕ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਸਭ ਬੈਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਥੇ ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਹੋਇਆ।

ਗਡਕਰੀ, ਸ਼ਰਦ ਯਾਦਵ, ਹਰਸਿਮਰਤ, ਰਾਜਨਾਥ ਤੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ: ਪੁਰਾਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘੰਟਾ ਘਰ ਵਿਖੇ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ, ਰਾਜਗ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਸ਼ਰਦ ਯਾਦਵ, ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੀ ਐਮ.ਪੀ. ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਬੁਲਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਵੇਦਕਰ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 4380 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ 20 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵਕਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, 22 ਕਰੋੜ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਹਨ, 25 ਲੱਖ ਲੋਕ ਹਰ ਸਾਲ ਭੁੱਖਮਰੀ ਨਾਲ ਮਰਦੇ ਹਨ, ਗੋਦਾਮਾਂ ਵਿਚ 5.80 ਲੱਖ ਟਨ ਅਨਾਜ ਸਭ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਦੱਸ ਕੇ 2 ਕਰੋੜ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗਡਕਰੀ ਨੇ ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਰੁਧ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਤਕ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼ਰਦ ਯਾਦਵ ਨੇ ਭਾਰਤ ਬੰਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਫਲ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਬੰਦ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਮਿਲੀ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਕਮੁੱਠ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਤੇਲਗੂ ਦੇਸਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਚੰਦਰ ਬਾਬੂ ਨਾਇਡੂ ਅਤੇ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ

ਗਿਆ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਭਾਕਪਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਏ.ਬੀ. ਵਰਧਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾ ਡੀ. ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਐਮ.ਪੀ. ਗੋਪੀਨਾਥ ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਧੀਰ ਮੁੰਗਤਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਵਿਖੇ ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਰੋਕਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੁਖਤਾਰ ਅੱਬਾਸ ਨਕਵੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਅਰੁਣ ਜੋਤਲੀ ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜੈਪੁਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੌਮੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵਸੁੰਧਰਾ ਰਾਜੇ ਸਿੰਧੀਆ ਅਤੇ ਸੂਬਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਰੁਣ ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਝੜਪਾਂ: ਪਟਨਾ ਵਿਚ ਬੰਦ ਦੌਰਾਨ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਟਨਾ ਤੇ ਭਾਗਲਪੁਰ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਰਕਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਿੜ ਪਏ। ਬੰਦ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦੇ ਐਮ.ਪੀ. ਹਸਨ ਲਾਲ ਸਮੇਤ ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਉਤਰੇ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਉਲਝ ਪਏ। ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਫੜੀ ਭਾਜਪਾ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਹਸਨ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿਚ ਝੜਪ ਹੋ ਗਈ।

ਬੀਬੀ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ (ਡਾ.)
ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਧੂਤ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)
ਪ੍ਰੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਸ. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ

ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਮਿਲਵਾਕੀ)
ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ)

ਅਣਪਛਾਤੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖਿਚਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੁਲੀਸ ਵਲੋਂ 'ਖਪਾਏ' ਅਣਗਿਣਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਠੰਢੇ ਬਸਤੋਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਬੈਠੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੌਮੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜਵਾਬਤਲਬੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਗਠਿਤ ਤੱਥ ਖੋਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਵਰੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਵਾਬਤਲਬੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕਿਉਂ ਹੋਈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਗਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 9 ਜੁਲਾਈ ਤਕ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਗਠਿਤ ਇਹ ਕਮੇਟੀ 'ਸਿਵਿਆਂ' ਦਾ ਸੱਚ ਜਾਨਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ, ਅਜੇ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ 'ਧੂੜ' ਹੀ ਛਾਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਨਹੀਂ ਤੋਰਿਆ।

ਕੌਮੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਵਰੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ 24 ਜੂਨ 2008 ਨੂੰ ਤੱਥ ਖੋਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕਨਵੀਨਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੂੰ ਬਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਕੇ.ਕੇ. ਗਰਗ ਅਤੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਪੁਲੀਸ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰੇਂਜ) ਵੀ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਦਾਇਤਾਂ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ 4 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਰਿਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ।

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੀ ਗਦਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ: ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ 10 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੋ ਰਹੀ ਗਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਨ ਲਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਵੀ.ਸੀ. ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਅਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਪੇਪਰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਉਘੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਨਾਮਵਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਇਸੇ ਹਫਤੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ "ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ" ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਡਾ. ਕਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧੁੱਗਾ, ਓਹਾਇਓ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸਿੰਗਟਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਿਆਟਲ, ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼, ਡੇਵਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਅਤੇ ਡਾ. ਹਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਯੂਥਾ ਸਿਟੀ ਦੇ ਮੇਅਰ ਕੈਸ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਲੈਬਰੇਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਮੇਅਰ ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ 10ਵੇਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲੇ ਮੌਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੱਜ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੁਲਦੀਪ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੇ ਸੈਲਡਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪਰਫਾਰਮਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਇਹ ਕਾਨਫਰੰਸ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ 10 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮੀ 7:30 ਵਜੇ ਤਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਲਈ ਫਰੀ ਪਾਰਕਿੰਗ, ਫਰੀ ਐਂਟਰੀ ਅਤੇ ਫਰੀ ਫੂਡ ਦਾ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੰਗਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਅਟਵਾਲ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਮਰਸਡ ਵਾਲੇ, ਸਨਰਾਈਜ਼ ਅਚਰਡ ਵੀਟਲੈਂਡ ਵਾਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗਰਾਫੀ ਲੌਗਮੈਨ ਸਟੂਡੀਓ ਵੱਲੋਂ

ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੱਜ, ਕੁਲਦੀਪ

ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਦੋਲਾ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਜਨਕ ਰਾਜ ਸਿੰਧਰਾ ਅਤੇ ਗੁਲਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁਲਕੂ ਸਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਬਣਾਏਗੀ ਸਰਕਾਰ -ਹੰਸਪਾਲ

ਕਪੂਰਥਲਾ: ਕੌਮੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਐਚ.ਐਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਸੁਝਾਅ ਮੰਗੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਦੋਂ ਇਸ ਉਪਰ ਸਹੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਐਕਟ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਬਾਰੇ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਢਵਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਯਤਨ ਕੀਤੇ

ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ। ਐਚ.ਐਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਬੀਤੀ 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਘੱਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਆਰਥਕ ਸਹਾਇਤਾ 10 ਗੁਣਾ ਵਧਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਐਲਾਨਣ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/
ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ
ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ
ਬਣੇ

*National Truck
Driving School*

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu
Cell: 916-502-7733

4585 Pell Dr. Sacramento CA, 95838

Real Estate & Loans Under One Roof

Call: Sam Chahal Tel: 916-612-5773

*For Buying and Selling Residential, Commercial property
and for Loans in Sacramento area*

Multi-Million Dollars Producer-2007-08

Sam (Sohanpreet) Chahal
CA Lic. 01504071
Realtor/Notary Public

e-mail: sam@jassigill.com

Reo-Bankowned Properties
Serving from Bay Area to Sacramento

Short Sale Specialist

*ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਕਿਸਤਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਫੋਰਕਲੋਜ਼ਰ 'ਚ ਹੈ ਤੇ ਟਰੱਸਟੀ ਸੇਲ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ Short Sale 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ 2 ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
*Foreclosure ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ Short Sale 'ਤੇ ਵੇਚਣ ਨਾਲ ਕਰੈਡਿਟ ਵੀ ਘੱਟ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
*ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਤਾਂ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲੋਨ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ Short Sale 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਘਰ ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

We Help You Buy/Sell Business & Homes

Call Master of Winners in Multiple Offers

ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਟੈਕਸ ਕਰੈਡਿਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ।

Golden State Realty

Sacramento Office: 8695 Territorial Way, Elk Grove CA 95624

Tel: 916-612-5773 Fax: 916-689-5707

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮੁਕੰਮਲ ਪਰ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਅੱਧਾ-ਅਧੂਰਾ ਬੰਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਵਿਰੁਧ ਕੌਮੀ ਲੋਕਰਾਜੀ ਗਠਜੋੜ (ਐਨ.ਡੀ.ਏ.) ਅਤੇ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿਤੇ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਕੜਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਜਦਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਦਾ ਅਸਰ ਰਲਵਾਂ-ਮਿਲਵਾਂ ਰਿਹਾ। ਬੀਤੀ 5 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰੇ ਬੰਦ ਰਹੇ, ਉਥੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ), ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਜਲੰਧਰ, ਦਸੂਹਾ, ਪੱਟੀ ਅਤੇ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਖੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਲਈ ਰੇਲ ਆਵਾਜਾਈ ਵੀ ਰੋਕ ਦਿਤੀ।

ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਸਵਰਨ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ 10 ਮਿੰਟ ਲਈ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਜਦਕਿ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਖੇ ਇਕ ਮੁਸਾਫਰ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਸਤਕੀ ਅਤੇ ਰੇਲ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੰਦ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨਿੱਜੀ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ-ਏਡਿਡ ਸਕੂਲ ਆਦਿ ਬੰਦ ਰਹੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਘੱਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਆਪਾਤ-ਕਾਲੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਹਸਪਤਾਲ, ਕਲੀਨਿਕ ਅਤੇ ਕੈਮਿਸਟ ਆਦਿ ਆਮ ਵਾਂਗ ਰਹੀਆਂ। ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਪੈਲੇਸ, ਬੈਂਕ ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਸ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬੇਰੋਕ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਹੋਇਆ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਣਸੁਖਾਵੀਂ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਫਗਵਾੜਾ, ਜਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਮੋਗਾ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਬੰਦ ਰਿਹਾ। ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ ਜਿਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੋਕ ਦਲ, ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ, ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ) ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਬੰਦ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਦਾਰੇ ਆਮ ਵਾਂਗ ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿਸਾਰ, ਸੋਨੀਪਤ, ਅੰਬਾਲਾ, ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਅਤੇ ਯਮੁਨਾਨਗਰ ਵਿਖੇ ਮੁਕੰਮਲ ਬੰਦ ਰਿਹਾ। ਪੱਟੀ 'ਚ ਕਾਮਰੇਡ ਦਵਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਵਿਲੋਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਰੇਲਵੇ ਫਾਟਕ ਨੇੜੇ ਧਰਨਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। 12 ਵਜੇ ਖੇਮਕਰਨ ਵਲੋਂ ਪੱਟੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਦਸੂਹਾ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਕਾਫ਼ਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜੰਮੂ ਤਵੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ 15-20 ਮਿੰਟ ਤਕ ਰੋਕੀ ਰਖਿਆ। ਮੋਰਿੰਡਾ ਵਿਚ ਬੰਦ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਵਿਖਾਈ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਬੰਦ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਵੀ

ਵਿਖਾਈ ਨਾ ਦਿਤੇ। ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲੋਗੋਵਾਲ ਦੇ ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਵਲੋਂ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿਕਤਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਗੇਟਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੇ ਲਗਾ ਕੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਨਾਹਰੇਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲੋਗੋਵਾਲ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਵੀ ਸਾੜਿਆ। ਬੰਗਾ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁਕੰਮਲ ਬੰਦ ਰਹੇ ਜਦਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰ, ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਬੰਦ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ

ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਰਿਹਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿਰੁਧ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕਢਿਆ ਗਿਆ। ਬੁਢਲਾਡਾ-ਭੀਖੀ ਰੋਡ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਰੇਲਵੇ ਫਾਟਕ 'ਤੇ ਧਰਨਾ ਦੇ ਕੇ ਰੇਲਾਂ ਦਾ ਚੱਕਾ ਜਾਮ ਕੀਤਾ। ਬੰਦ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਾਹਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨਾ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਸਕੂਲ ਵੀ ਬੰਦ ਵਿਖਾਈ ਦਿਤੇ ਪਰ ਅਧਿਆਪਕ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਮਲੋਟ 'ਚ ਸਥਾਨਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜ ਮਾਰਚ ਨੰਬਰ-10 'ਤੇ ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਧਰਨਾ ਦਿਤਾ। ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਭਾਵੇਂ ਬੰਦ ਰਹੇ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਆਮ ਵਾਂਗ ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਕਈ ਰਸਤਿਆਂ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਹੱਥੋਂ ਕੰਟਰੋਲ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾਣ-ਆਉਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਅਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਠੇਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਮੋਗਾ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਭਾਵੇਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੇ ਬੰਦ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਤਾ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਝ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟਰਾਂ ਸਾਈਕਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਨੰਗੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖੰਡੇ ਲੈ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੰਦ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪਰ ਤਿੰਨ ਨੰਬਰ ਚੁੰਗੀ ਕੋਲ ਕੁਝ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ

ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਨੰਗੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ। ਬਰਨਾਲਾ 'ਚ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਬਰਨਾਲਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕਰੀਬ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਰੇਲ ਰੋਕ ਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਧਨੌਲਾ 'ਚ ਕਾਮਰੇਡ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਧਨੌਲਾ, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਫਰਵਾਹੀ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਗਏ। ਬੱਸਾਂ ਨਾ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਵਿਖੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

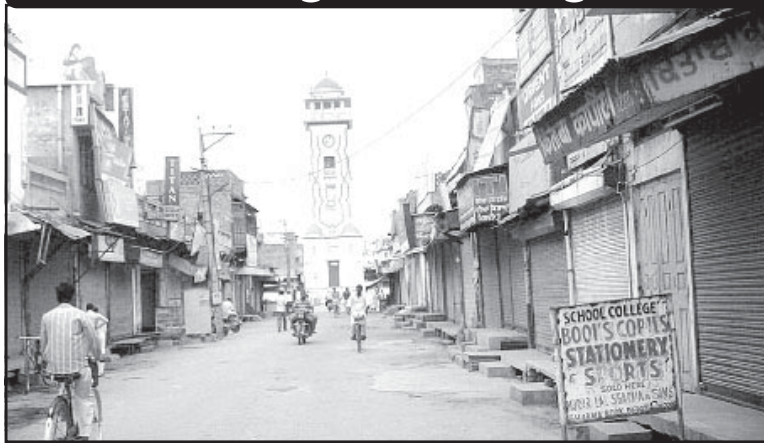
ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਬੰਦ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਭਰਵੇਂ ਹੁੰਗਾਰੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੰਦ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੰਗ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਂ: ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਕਾਨਪੁਰ : ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੀਤੀ 3 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਦੁਰਘਟਨਾਵਸ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।” ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. ਕਾਨਪੁਰ ਦੀ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਉਣਾ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਉਠਣਾ-ਬੈਠਣਾ ਹੀ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।”

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. ਕਾਨਪੁਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਉੱਚ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਬੰਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਰਿਹਾ

ਅਪਣੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਰਖੀਆਂ। ਤਪਾ ਅਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਤਪਾ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀਆਂ ਲਿੰਕ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ-ਬਰਨਾਲਾ ਹਾਈਵੇ ਮੋਗਾ-ਸਿਰਸਾ ਹਾਈਵੇ ਉਪਰ ਜਿਥੇ ਬੱਸਾਂ ਅਤੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ਢੇਰ ਵਾਲੇ ਵਹੀਕਲਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਲਗਭਗ ਬੰਦ ਰਹੀ, ਉਥੇ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਵਾਲੇ ਵਹੀਕਲ ਆਮ ਵਾਂਗ ਚਲਦੇ ਵੇਖੇ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਨਾਕੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੁਕਾਨਾਂ ਆਮ ਵਾਂਗ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਵਰਕਰ ਇਥੇ ਸਰਗਰਮ

ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ। ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਧਾਇਕ ਚੌਧਰੀ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰੇਲਵੇ ਰੋਡ ਸਾਹਮਣੇ ਸੋਨੀਆਂ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਫੁਕਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਰਪੁਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਨਾਹਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ।

ਬੁਢਲਾਡਾ ਮੁਕੰਮਲ

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ

ਸਾਨੂੰ ਡਰਾਈਵਰ ਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਐਡਮਿੰਟਨ, ਕੈਲਗਰੀ ਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਆ-ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋਣ।

ਕੰਪਨੀ ਪਾਸ ਫਿਊਲ ਐਡਵਾਂਸ ਅਤੇ ਕਵਿੱਕ ਪੇਅ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ:(510) 881-8008

ਸੈਲ:408-896-4518

Email: cctransinc@gmail.com

C and C Trans Inc.
Hayward, CA

ਬੇ-ਏਰੀਆ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ ...ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਵੇਟਿੰਗ ਲਿਸਟ ਨਹੀਂ! ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਵੋ ਤੇ ਨਰਸ ਬਣੋ!

- * ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ M-1 ਵੀਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- * ਨਰਸਿੰਗ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੋ।
- * ਵੋਕੇਸ਼ਨਲ ਨਰਸ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ 13 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ LVN ਬਣੋ।
- * ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰ, ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਰਦੀਆਂ ਨੂੰ 8 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ RN ਦਾ ਕੋਰਸ ਵੀ ਕਰੋ।

ਬੇ-ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਲੋਕੇਸ਼ਨਾਂ

- ਪਾਲੋ ਆਲਟੋ ਫੋਨ: 650-858-6810
- ਸੈਨ ਜੋਸੇ ਫੋਨ: 408-280-6888
- ਡੇਲੀ ਸਿਟੀ ਫੋਨ: 650-755-6888

28 ਜੁਲਾਈ 2010 ਨੂੰ ਅਗਲੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ, ਸੀਟਾਂ ਭਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਖਲਾ ਲਓ।

3 Locations in Bay Area:

- Palo Alto (650) 858-6810
- San Jose (408) 280-6888
- Daly City (650) 755-6888

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਪਾਲੋ ਆਲਟੋ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਟੁਟ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ ਜੀ।

www.bayareacollege.net

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਰਖਾ, ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਜਲਬਲ

—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਤੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਮੌਨਸੂਨ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ ਤੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਦੋ ਦਿਨ ਤਕ ਭਰਵੀਂ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਤੀ 5 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਤਾਪਮਾਨ 4 ਡਿਗਰੀ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ।

ਬੀਤੀ 4 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਮੀਂਹ ਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਝੋਨਾ ਲਾ ਚੁੱਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਮਾਰੂ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਹੁਣ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਘਟ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਈ ਥਾਈਂ ਮੀਂਹ ਨੇ ਸੀਵਰੇਜ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪੋਲ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਹੈ।

ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਤੀ 5 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਹਿਮਾਚਲ, ਜੰਮੂ, ਪੱਛਮੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੌਨਸੂਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭਰਵੀਂ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ।

ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਰਵੀਂ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹਾਲੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਲੁਧਿਆਣਾ 66.6 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਬਾਰਿਸ਼ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ 46.8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ, ਮਾਧੋਪੁਰ 'ਚ 31 ਮਿਲੀਮੀਟਰ,

ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਆਮਦ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਡਿੱਜੇ *ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਖਿੜੇ *ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਸਰਹੰਦ ਨਹਿਰ 'ਚ ਪਿਆ ਪਾੜ *ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੀਂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਘਰਾਂ 'ਚ ਵੜਿਆ

ਸਾਹਪੁਰ ਕੰਡੀ 'ਚ 22 ਮਿਲੀਮੀਟਰ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ 'ਚ 78 ਮਿਲੀਮੀਟਰ, ਦਸੂਹਾ 'ਚ 50.6 ਮਿਲੀਮੀਟਰ, ਸਮਰਾਲਾ 'ਚ 47 ਮਿਲੀਮੀਟਰ, ਡੇਰਾਬਸੀ 'ਚ 145 ਮਿਲੀਮੀਟਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ 117.8 ਮਿਲੀਮੀਟਰ, ਬਲਾਚੌਰ 'ਚ 50 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤੇ ਰਾਜਪੁਰਾ 'ਚ 125 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨੀਵੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਗਿਆ ਤੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਜਲਬਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਭਰਵੀਂ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਖੇਤੀ

ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਰਿਸ਼ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਝੋਨੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰੇ ਚਾਰੇ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਫਸਲਾਂ ਲਈ ਵੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਤੀ 4 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਣੇ ਹੋਰਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਵਰਖਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦਰਮਿਆਨੀ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਵਰਖਾ ਨੇ ਮੌਸਮ ਸੁਹਾਵਣਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਰਖਾ ਨੇ 4 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਜਲ-ਬਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸੂਬੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰ ਗਏ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਿਆ। ਸਮਰਾਲਾ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਨਸੂਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਰਖਾ ਤੇ ਭਾਰੀ ਤੂਫਾਨ ਕਾਰਨ ਕਈ ਦਰੱਖਤ ਪੁੱਟੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਟੋਡਰਪੁਰ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ 5-5 ਫੁੱਟ ਪਾਣੀ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਖੰਨਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪਿੰਡ ਭੋਰਲਾ ਵਿਖੇ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਆਏ ਪਾਣੀ ਕਾਰਨ ਕਈ ਘਰ ਡੁੱਬ ਗਏ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਪਿਆ। ਉਧਰ ਸਰਹੰਦ ਨਹਿਰ ਵੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰ ਗਈ ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਨੀਲੋਂ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਸਰਹੰਦ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਪਾੜ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਅੰਬਾਲਾ 'ਚ 174.1 ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ, ਹਿਸਾਰ 'ਚ 15.3 ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ, ਕਰਨਾਲ 'ਚ 89.4 ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ, ਰੋਹਤਕ 'ਚ 26.3 ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ, ਭਿਵਾਨੀ 'ਚ 64 ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ, ਪੰਚਕੂਲਾ 'ਚ 45 ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ, ਕਾਲਕਾ 'ਚ 49 ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ, ਮੋਰਨੀ 'ਚ 42 ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ ਤੇ ਬਰਵਾਲਾ 'ਚ 58 ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ ਮੀਂਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੋਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪਾਲਮ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ 29.9 ਐਮ.ਐਮ., ਲੋਧੀ ਰੋਡ ਵਿਖੇ 16.4 ਐਮ.ਐਮ. ਅਤੇ ਸਫ਼ਦਰਜੰਗ ਵਿਖੇ 15.9 ਐਮ.ਐਮ. ਵਰਖਾ ਹੋਈ। ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ ਵੀ ਉਦੇਪੁਰ, ਕੋਟਾ, ਝਾਲਾਵਾੜ, ਭਰਤਪੁਰ ਵਿਚ ਵਰਖਾ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟਾਂ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀਆਂ।

Matrimonials

Bridegroom Wanted

Wanted suitable boy US Citizen/Green Card/HIB Holder for jatt sikh girl 5'7", 27.5, M Tech. Comp. sci, pursuing Masters in Analytics, contact 704-930-1734 sandhu3200@gmail.com

107-26-4

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

ਰਾਮਗੜੀਆ ਸਿੱਖ, 30 ਸਾਲ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 209-470-3732

106-22-4

Bride Wanted

Ramgariah Family from Chicago area seeking suitable well educated Ramgariah match for their son, Doctor of Podiatric Medicine, 29, 5' 8". Send photo/Biodata to angelhavok@aol.com

105-25-4

Khatri Sikh family looking for a qualified match for their US citizen son, 29, 5'-5", undergraduate in biology, good job. e-mail: ninakr4@yahoo.com

103-22-4

Need pretty, educated USA settled family girl for Ramgharia Sikh cleanshaven boy, 28, 5'10", M.S (USA), permanent job in MI. Call 425-773-9030 or email: psingh03850@gmail.com.

101-22-4

To Advertise with us
Call: 847-359-0746
Fax: 847-705-9388

e-mail:
punjabtimes1@sbcglobal.net

Visit us on the web:
punjabtimesusa.com

MRP TRAVEL

Lowest International and Domestic Fares

ARC FLY ANY AIRLINE OF YOUR CHOICE IATA

Providing the lowest Airfare, Cruise and Travel Packages to Asia, Africa, Europe, the Middle East and North America

408-929-8005

E-mail: mrptravel@gmail.com
2123 Port Way, San Jose, CA 95133

CST: 2097308-40

We Also Offer Notary Service

Grocery Store For Sale

Cleveland, Lorain County City

Grocery Store, High Volume, Check Cashing, Liquor, Lotto, Automated; Cash Flow: \$350K; Asking: \$595K + Inventory

WIC Approved and Ready to go

Broker: 216-295-1136

Elias.Ladon@EnterpriseDR.com

B & Sons Travel

➤ All Airlines ➤ International and Domestic

➤ Wholesale Fares Around the World

We Will Beat or Match any Fare !

Office Hours

Mon-Fri:

9am -6pm

Saturday

9am-5pm

CST. REG. # 2092042-40

President : Avtar Singh

Tel: 707-703-1451, Cell: 707-688-6094

Fax : (707) 427-6573, Email: bsonstravel@yahoo.com

1652 West Texas St. Suite 205, Fairfield, CA 94533

We Also Have Special Vacation Packages

Contact any time from anywhere

FARMERS

ਆਟੋ, ਘਰ, ਬਿਜਨਸ, ਲਾਈਫ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ, ਸਹੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸਹੀ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਕਵਰੇਜ ਲਓ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਓ
*Auto *Home *Life *Umbrella

*Business Work Comp.

Duabba Insurance Agency

2450 Peralta Blvd Suite 120, Fremont CA 94536

Phone: 510-797-7989 Fax: 510-794-7398

visit us@ farmers.com

ਪਾਲਿਸੀ (ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟਸ, ਜੋ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ) ਸਿਰਫ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਦਫਤਰ ਵਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹੈ।

Gurcharan Singh Mann

Insurance Agent

License # 0C 70672

ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਵੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਲਈ ਉਤਾਰੇ

—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਵੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਸੇਵਾ ਆਰੰਭ ਕਰਦਿਆਂ ਬੀਤੀ 4 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇਹ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਮਨਾਥ ਮੰਦਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਵੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਗੁਰਮਤਿ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਾਰੇ ਗਏ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਜਾਰੀ

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਰਦਾਸੀਏ ਗਿਆਨੀ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਆ। ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਇਥੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਈਕਰੋ ਫਿਲਮ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹੁ-ਬਹੁ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬ੍ਰਹਮਕੀਮਤੀ ਲੋਕਤ ਦੇ ਬਣੇ

ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਨਾਲ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੋ ਸਦੀਆਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਰੰਮਤ ਪੜਾਅਵਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਭੂਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਰੰਮਤ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ, ਰਣਯੋਧ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਮੁਖੀ

ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ), ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦਲਮੇਧ ਸਿੰਘ ਖਟਤਾ ਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਦਲੀਵਾਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਪੰਜ-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ

ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਛੋਟਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਵੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਸਫਾਂ ਵਿਚ ਤਣਾਅ

ਕਪੂਰਥਲਾ : ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਹਾਲੇ ਤਰੀਕ ਵੀ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਦਾ ਲਾਵਾ ਫੁੱਟਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਲੰਗਾਹ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਸਟੇਟ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬੀਤੀ 4 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਦੋ ਗੁੱਟਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਭਾਰੀ ਗਰਮ-ਗਰਮੀ ਹੋਈ। ਇਕ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਨੌਬਤ ਹੱਥੋ-ਪਾਈ ਤਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਵਲੋਂ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਬਾਰੇ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਖੂਬ ਭੜਕ ਉਠਿਆ।

ਭਰਵੀਂ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਜਾਗੀਰ ਕੌਰ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਆਵਾਜਾਈ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਰੇਅਮ ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਪਣੀ ਹਾਰ ਲਈ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਦੱਸਿਆ। ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਵੀ ਭੜਕ ਉਠੇ ਅਤੇ ਨੌਬਤ ਪੱਗਾਂ ਉਤਾਰਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।

ਉਧਰ ਆਦਮਪੁਰ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ

ਵਿਧਾਇਕ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਜਿਹੜੇ ਅਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਲਗਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਾਰਨ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਵਿਖਾਈ ਦਿਤੇ। ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜਾਗੀਰ ਕੌਰ ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਕਪੂਰਥਲੇ ਲਿਆ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਧਰ ਬੀਬੀ ਜਾਗੀਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਕਪੂਰਥਲਾ ਸੀਟ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਪਣੇ ਕੁਝ ਸਥਾਨਕ ਸਮਰਥਕ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਲਕਾਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬੋਲੋਤੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ। ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਮੂਲ ਜੜ੍ਹ ਵੀ ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਬੀਬੀ ਜਾਗੀਰ ਕੌਰ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ

ਡੋਗਰਵਾਲ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਸਥਾਨਕ ਲੀਡਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਲੀਡਰ ਮੱਕੜ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਅਮਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੱਕੜ ਵਲੋਂ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰਵਾਲ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡੋਗਰਵਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਭਜਨ ਕੌਰ ਡੋਗਰਵਾਲ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਉਹ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਹਾਂ ਗੁੱਟਾਂ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਜਾਗੀਰ ਕੌਰ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਖੂਬ ਤੂਫ਼-ਤੂਫ਼, ਮੈ-ਮੈ ਹੋਈ। ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਲੰਗਾਹ ਨੇ ਖੁਦ ਮਾਇਕ ਫੜ ਕੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹਾਥੀ ਕਮਾਨ ਕਰੇਗੀ।

www.punjabtimesusa.com

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਪਲੇਠੀ ਫਿਲਮ 'ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ' ਰਿਲੀਜ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਆਰਟ ਗੈਲਰੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਖੇ ਮਹਾਨ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ 'ਤੇ ਬਣੀ ਫਿਲਮ "ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ" ਨੂੰ ਬੀਤੀ 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਲੇਖਕ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਿੱਕੀ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਦਾਕਾਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਗਾਇਕ ਹਰਦੀਪ ਸਮੇਤ ਕਈ ਫਨਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਵਧੀਆ ਉਦਮ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਿੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸੁਖਸੀਅਤ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਵੀ ਵਿਖਾਈ ਗਈ।

Realtor & Mortgage Specialist Bay Area & Central Valley

ਚੰਗੀ ਜੁਗਤ-ਚਿੰਤਾ ਮੁਕਤਤ

ਘਰ, ਹੋਟਲ, ਮੋਟਲ, ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਲਿੰਕਰ ਸਟੋਰ, ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ ਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬਿਜਨਸ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਖਰੀਦਣ-ਵੇਚਣ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਚਿੰਤਾ ਮੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜੇ ਜ਼ਬਤ ਘਰ ਤੇ ਸ਼ਾਰਟ ਸੇਲ ਵਾਲੇ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਸਮੇਂ ਅੱਵਲ ਦਰਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Doing Short Sale is much better than Foreclosure home.

RAJ SINGH

Cell: 510-452-7370

MISSIONPEAK
PEAK OF INSURANCE

RAJ SINGH
M.A., M.Ed Retd. Principal
Realtor & Financial Adviser
Lic#01776459 & OG22467

3.5% ਡਾਊਨ ਨਾਲ ਘਰ ਦੁਆ ਕੇ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਝੰਜਟ ਮੁਕਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

46560 Fremont Blvd.,
Suite #111 Fremont, CA 94538
singhrajpaul@yahoo.com

SUPER TRAVEL

847-676-9090

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

AMERICAN AIR,

JET AIRWAYS
DELTA, AIR INDIA,

For Emergency
Call anytime at

EARLY BIRD SALE!!!!

India \$545

ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਹੇ ਕਾਂਗਰਸੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਪੰਜਾਬ ਦੇ 6 ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ., ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ, ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ, ਵਿਜੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਗਲਾ ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੋਠੀਆਂ ਮਿਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ 'ਚ ਕਮਰਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਕਮਰੇ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕਮਰੇ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਾਫੀ ਖਫਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਉਥੇ ਘੱਟ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਹੋਰ ਲੋਕ ਉਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਈ

ਵਾਰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕਮਰੇ ਖਾਲੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਪਰ ਉਹ ਕਮਰੇ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕਮਰਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਜਦੋਂ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁੱਸੇ ਭਰੇ ਲਹਿਜ਼ੇ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ, ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ'। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ

ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ 'ਚ ਇਹ ਕਮਰਾ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਤੌਰ ਐਮ.ਪੀ. ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੋਰ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਜਲੀ-ਪਾਣੀ ਦਾ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਰਵਨੀਤ ਬਿੱਟੂ, ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ ਤੇ ਵਿਜੇਇੰਦਰ ਸਿੰਗਲਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਐਸ.ਸੀ. ਅਗਰਵਾਲ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਕਮਰੇ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕਮਰੇ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਇਮਾਰਤ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ

ਸੈਨ ਹੋਜੇ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਲੈਨ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਲੰਘੇ ਐਤਵਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਮ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨੇ ਲਿਆ। ਇਸ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੰਗਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਖਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਖੜੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ।

ਇਸ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂਘਰ ਦੀ ਹੁਦਦ ਅੰਦਰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੰਪਨੀ ਟੀ ਮੋਬਿਲ ਵਲੋਂ ਲਾਏ ਗਏ ਟਾਵਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂਘਰ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 1985 ਡਾਲਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਆਮਦਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਧੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਟਾਵਰ ਸਿਟੀ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਨਿਰਮੂਲ ਹਨ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦਾ ਸੋਨ ਤਮਗੇ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ

ਮੋਗਾ: ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪਸੰਦ ਵਿਦਵਾਨ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 91ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਬੀਤੀ 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਢੁਡੀਕੇ ਵਿਖੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਕਲੱਬਾਂ, ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋ ਕੇ ਵਾਚਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਦਸ਼ਾ ਤੇ

ਦਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ 'ਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦਾ ਨਾਂ ਮੋਹਰੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਵਲਕਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸੋਨ ਤਮਗਾ ਅਤੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ, ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਜਗਰਾਉਂ, ਨਵਰਾਹੀ ਘੁਗਿਆਣਵੀ, ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਲੱਬਾਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇਕ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਸਰਪੰਚ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ।

‘ਉਲਟੇ ਰੁਖ ਪਰਵਾਜ਼’ ਭਰਦੀ ਹੈ ਖਟਕੜ ਦੀ ਕਵਿਤਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਸਾਹਿਤ ਚਿੰਤਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਲੋਂ ਇਥੇ ਸੈਕਟਰ 35 ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਖੇ ਬੀਤੀ 4 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸ਼ਾਇਰ ਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਦਰਸ਼ਨ ਖਟਕੜ ਦੀ ਨਵੀਂ ਛਪੀ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕ ‘ਉਲਟੇ ਰੁਖ ਪਰਵਾਜ਼’ ਬਾਰੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਣ ਡਾ. ਗੁਰਦਿਕਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਨੇ ਦਿੱਤਾ।

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਕਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਖਟਕੜ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਸੰਗੀ ਸਾਬੀ’ (1973) ਤੋਂ 37 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਛਪੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ‘ਸੰਗੀ ਸਾਬੀ’ ਵਾਲੀ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਤਾਘ ਉਛਾਲੇ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੜੋਤ ਨੂੰ ਭੰਨਦੀ-ਤੋੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤੀ ਖਿਲਾਫ ਤਿੱਖਾ ਵਿਦਰੋਹ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ

ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਛਾਂਗ-ਛਗਾਂਧੀ ਵੀ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਯਾਰ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਐਚ.ਐਸ. ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸਿਆਸੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਨਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਵਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤੇ ਬੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦੀਸ਼ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗੀ ਕਵਿਤਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਤੋਰਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਹੀ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ,

ਦਿਲਬੀਰ ਕੌਰ, ਸਵਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਮਹਿਤਾ, ਡਾ. ਰੋਣਕੀ ਰਾਮ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਦਰਸ਼ਨ ਖਟਕੜ ਦੀ ਬੇਟੀ ਰੂਪੇਸ਼ਵਰ ਕੌਰ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਖਟਕੜ ਦੀ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਖਿਲਾਫ ਗਜ਼ਲ ਤਰੰਨਮ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਖਟਕੜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸਿੱਧਾ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਗੱਲ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵੀ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਮੋਹਨ ਭੰਡਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੀ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸਚਮੁੱਚ ਉਲਟੇ ਰੁਖ ਪਰਵਾਜ਼ ਭਰਦੀ ਹੈ।

ਆਪਣਾ ਕਰੈਡਿਟ ਬਚਾਉ FORECLOSURE ਤੋਂ ਬਚੋ

SELL YOUR HOME FOR CASH TODAY

#1 SHORT SALE EXPERT

CALL TODAY & STOP WORRYING

Manjit Gill - 209.524.4008

Real Estate & Loans - 510.415.2368

ਸਸਤੀ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਇੰਸੂਰੈਂਸ

GILL FINANCIAL & INSURANCE

Manjit Gill
President
CA Lic#0B23990

- AUTO
- HOME
- LIFE
- HEALTH
- LIQUOR STORES
- GAS STATIONS
- TRUCK INSURANCE

EDUCATION FUNDING
RETIREMENT ਦੇ ਵਧੀਆ PROGRAM

ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ

510-415-2368 / 209-524-4008

www.gillfinancial.com

ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣੀ/ਵੇਚਣੀ ਹੈ?

ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਰਵੀ ਗੋਂਡਲ

ਫੋਨ: 916-812-1044

ਮਨੀ ਗੋਂਡਲ

ਫੋਨ: 775-224-6076

ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚੁਰਾਸੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਰਿਆਇਤ ਕਿਉਂ?

—ਜਤਿੰਦਰ ਪੰਨੂ

‘ਸਿੱਖ ਇਜ਼ ਕਿੰਗ’ ਵਾਲਾ ਗੀਤ ਜਦੋਂ ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ, ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਜਦੋਂ ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੱਲੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਓਦੋਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਇਕ ਅਹਿਲਕਾਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਿ ਅਹਿਲਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਿਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਾਊਥੈਪਟਨ ਤੋਂ ਬੋਤੂ ਹਟਵੇਂ ਇਕ ਟਾਪੂ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਔਸ਼ਬੋਰਨ ਹਾਊਸ ਨਾਂ ਦਾ ਮਹੱਲ ਬਣਵਾਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਾਲ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਜਾਵਟ ਇਕ ਸਿੱਖ ਹੁਨਰਮੰਦ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸ ਮਹੱਲ ਅੰਦਰ ਸਤਿਕਾਰਤ ਥਾਂ ਉਤੇ ਲੱਗੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਜਿਸ ਨੁੱਕਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਥਾਂ ਨਾਮਣਾ ਹੀ ਖੱਟਿਆ ਸੀ।

ਫਿਰ ਇਕ ਦੌਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਸੀ-ਜੰਗ ਦੀ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੇ ਮੋਹਰੇ ਬਣਾ ਕੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡੀ। ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਉਹ ਦੂਜੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਘਿੱਭ-ਖਿਚਤੀ ਹੋ ਕੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦੇ ਆਏ ਸਨ, ਓਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਵੱਖਰੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ। ਨਾਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਤਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਵੀ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਓਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਗਲਤ ਹੋਇਆ। ਗਲਤੀਆਂ ਦੇ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਹ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ‘ਤੇ ਵੀ ਵਾਹਵਾ ਗਹਿਰਾ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਇਕ ਘਟਨਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਚੀਰ-ਪਾੜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਖਿੱਚੇ ਦੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਵਾਂਗ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਸਤ੍ਹਿਆਂਦ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਓਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਚੋਟ ਲੱਗੀ, ਉਸ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਓਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਮੰਦ-ਭਾਗਾ ਕਤਲ ਤੇ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਵੱਡੇ-ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅੰਦਰ ਹੋਇਆ ਇਕ-ਤਰਫਾ ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਸੀ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਕਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ‘ਜਬ ਬੜਾ ਪੇੜ ਗਿਰਤਾ ਹੈ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਹਿਲਤੀ ਹੈ’, ਤਾਂ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਬੜੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਦੇ ਰਹੇ, ਉਸ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਗਲ ਰੱਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਧੱਕਣ ਵਿਚ ਵੀ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਉਸ ਦਿੱਲੀਪੁਣੇ ਦਾ ਰੋਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕੋ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪੱਖ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਗਰਦਾਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਕੋਈ ਧਿਰ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਪਾਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦੇਂਦੀ। ਪੰਝੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗਰਜਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਚਰਚਾ ਛਿੜਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੇਧ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਚੋਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮੰਚ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਸਨ।

ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਫੇਰੀ ਲਾਈ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰ ਕੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਮੰਗਾਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣਾ ਤੇ ਦੂਜੀ, ਵਿਦੇਸ਼ ਵੱਸਦੇ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਉਤੇ ਕਾਟਾ ਮਾਰਨਾ ਹੈ। ਮੰਗਾਂ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੰਨਗੀ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੂਜੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਣ। ਅਜਿਹੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹੋਰਨੀਂ ਥਾਂਈ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ

ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਕ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਖੁਦ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਸਹਾਇਕ ਤੋਂ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਮੁਤਾਬਕ ‘ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ’ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਸੌ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਹਨ, ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੇ ‘ਹਜ਼ਾਰਾਂ’ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਦੇਣ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕਰਵਾ ਲਵੇਗੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਾਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਉਹ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਹੜੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਹੋ ਹਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਗਿਣਵੇਂ-ਚੁਣਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ, ਗਲਤ ਜਾਂ ਠੀਕ, ਇੱਕ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰਦਾਤ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਖਿਸਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੂਚੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਕਈ ਸੱਜਣ ਏਦਾਂ ਦੇ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਕਦੇ ਕੁਝ ਵੀ ਮਾਤਾ-ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇ ਸੂਚੀਆਂ ਆਸਰੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਅੱਡੇ ਜਮਾ ਕੇ ਮਜ਼ੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਇਕ ਸਿਰ-ਮੁੰਨਿਆ ਨਕਸਲੀ ਆਗੂ ਅੱਜ ‘ਪੰਜ ਕੱਕਾਰ’ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ‘ਤੇ ਸਚਮੁੱਚ ਕਾਟਾ ਵੱਜਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇਗਾ।

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਜੋਂ, ਠੀਕ ਜਾਂ ਗਲਤ, ਉਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ. ਗਿੱਲ ਦੇ ਪੁਲਸ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਈ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਇਨਾਮ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ, ਓਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਸ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਰੱਖਣਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ

ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਗਿੱਲ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦਾ ਇਨਾਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ? ਅਗਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਬਹਿਸ ਅੰਦਰ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਕੁਝ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰਾਂ ਨੇ ਉਠਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦਾ ਇਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਖੁਦ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਮੁਹਰੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕਰ ਦੇਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਦੀ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਮੰਗ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਏਦਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਈ ਵਾਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਵੀ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵੀ ‘ਇਨਾਮੀ’ ਨੇ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਮੁਹਰੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁਣਿਆ।

ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਹ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਇਆ, ਪਰ ਏਥੋਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ, ਕਦੇ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੱਕ ਬਣ ਗਏ। ਓਦਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੇ-ਤ੍ਰਹਿਕਦੇ ਰਹਿਣਾ ਸੀ, ਏਦਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਖੁਦ ਖਰਚ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਈ ਤੇ ਹੁਣ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮ ਉਤੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰੀ ਗੰਨ-ਮੈਨ ਵੀ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਸ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਕੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਖ਼ਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੇ ਨਾਂ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਜਿਹੜਾ ਖੁਦ ਨੂੰ ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ’ ਦੱਸਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹੋ ਰਾਹ ਬਾਕੀ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਚੁਣ ਤੇ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਰਹੀ ਗੱਲ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਖੂਨ ਖਰਾਬੇ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਦੀ, ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਲੀਮੀ ਹੈਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅੰਦਰ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਲਈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸੱਦੇ ਉਤੇ ਆਏ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੇਲੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ। ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸਾਂਭ ਚੁੱਕੀ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਚੋਬੀ ਵਾਰੀ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਵੀ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਬਾਦਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪੱਕਾ ਗੰਢ-ਚਿਤਰਾਵਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ, ਭਾਜਪਾ, ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਏ

ਰੋਲ ਦੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚਰਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਡਿਪਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨੀ ‘ਮਾਈ ਕੰਟਰੀ, ਮਾਈ ਲਾਈਫ’ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਮੌਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਡਵਾਨੀ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹੋ ਗੱਲ ਪੰਝੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸਾਥੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਤਾਂ ‘ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਠੀਕ ਕਾਰਜ’ ਸੀ। ਵਾਜਪਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ‘ਠੀਕ ਕਾਰਜ’ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਸਧਾਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਰਫ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਲਈ ਲਲਕਾਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਦਬਾਅ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ, ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਜੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਹੀ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਵੀ ਕਦੇ ਨਾ ਹੁੰਦਾ? ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਏਦਾਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਉਸ ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੀ ਉਸ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲਾ ਬਾਅਦ ਸੀ। ਉਂਜ ਗੱਲ ਏਨੇ ਉਤੇ ਵੀ ਮੁੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਇਕ ਵਾਈਟ ਪੇਪਰ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ) ਬਾਕਾਇਦਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੰਨਾ 205 ਉਤੇ 14 ਫਰਵਰੀ 1984 ਦੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇੰਜ ਦਰਜ ਹੈ :

At the Amritsar railway station, a replica of the Darbar Sahib was broken into pieces. A picture of the fourth Sikh Guru Ram Das, on display for the past several years, was damaged beyond recognition and a lighted cigarette was struck in to it. The shitting and pissing on the picture was a part of the highly sacrilegious and provocative act of the mob led by harbans Lal Khanna, Ex-MLA and district President of the B.J.P.

ਇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤਰਜਮਾ ਏਨਾ ਨਾਖੁਸ਼ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਲੋੜਵੰਦ ਪਾਠਕ ਖੁਦ ਕਰ ਜਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰੋਲ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਆਖਰ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਨੂੰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਵਿਚ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਸਾਰੇ ਘਟਨਾਕਰਮ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕੋ ਧਿਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੱਸਣ ਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣ ਪਿੱਛੇ ਆਖਰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਹੀ।

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾਂ

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

*ਰਿਫਿਊਜੀ ਸਟੇਅ *ਵਿਆਹ ਦੇ ਕੇਸ
*ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ *ਬਿਜਨੈਸ ਵੀਜ਼ਾ
*ਇੰਪਲਾਇਮੈਂਟ ਸਬੰਧੀ ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ
*ਐਡਾਪਸ਼ਨ ਆਦਿ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਲੋਨ ਮੋਡੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਲਈ ਵੀ ਕਾਲ ਕਰੋ

Attorney At Law

Law Offices Of Jaspreet Singh

37-18, 73 Street, Suite 401
(Near Subzi Mandi)
Jackson Hts, NY-11372
Ph: 718-533-8444
Fax: 718-533-8460

44790 S. Grimmer
Blvd. #204
Fremont CA-94538
Ph: 510-657-6444
Fax: 510-657-6443

2945 W. Capitol Ave,
Sacramento CA-95691
Ph: 916-372-4448
Fax: 916-372-4440

Wraich Transport LLC North American Truck Stop

14320 Slover Ave., Fontana, CA 92337

ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ (ਟੀਮ ਅਤੇ ਸੋਲੋ)
ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਮਿਡਵੈਸਟ
ਜਾਂ ਨੌਰਥ ਈਸਟ ਦੇ ਰੂਟ ਹਨ

*We have trailer engine for carrier and thermo king
*North american truck stop offer all kind of truck repair @ economy price.
*We have special deal on oil change \$189 +

ਤੁਰਤ ਕਾਲ ਕਰੋ: 800-746-6201, 909-350-3310

JAGDEEP SINGH INSURANCE AGENCY

ਅਸੀਂ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਪੂਰੀ
ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਸੀਂ ਆਟੋ, ਮੈਡੀਕਲ, ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜ਼ਨਸ
ਦੀ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Jagdeep Singh
CA Lic #0E42884

We Can Beat Any Rates

ਕਿਧਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਓ ਜੀ

Ph : 559.277.5580

Fax : (888) 227-6988

email: jagdeep@jsinghagency.com
www.jsinghagency.com

Fresno Location : 4491 W. Shaw Ave.
#300A Fresno CA 93722

Our New Location : GOLD RIVER

Ph : 916-220-2128

2377 Gold Meadow, Ste #157, Gold River CA 95670

ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਵਧੀਆ ਕੁਲਲਿਟੀ ਅਤੇ ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ ਤੇ

ਮੈਡੀਕਲ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ

ਅਤੇ ਲਾਈਫ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ

ਲੈਣ ਲਈ ਇਕੋ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਨਾਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ

Sacramento Office

2377 Gold Meadow Way,
Suite 157, Gold River CA 95670

Bakersfield Office

PO Box 40728
Bakersfield CA 93384

Fremont Office

39650 Liberty St. #200
Fremont CA 94538

Cell: 916-337-1683

Off : 661-369-4865

Off : 916-983-4890

Fax : 916-984-0110

Fax : 888-327-6115

Major Singh Chauhan
AGENT

CA Ins. Lic #0D36632
New York Life Insurance Company

mc101048@gmail.com

THE COMPANY YOU KEEP

ECONOMY IS IMPROVING ACT NOW GREAT TIME TO BUY

Why Rent When You Can Buy?

ਸਸਤੇ ਰੇਟਾਂ 'ਤੇ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ Short Sale ਵਿਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

KELLER WILLIAMS®

A TRUSTED NAME IN REAL ESTATE WORLD

WE DON'T COMMIT WE DELIVER

Ph: (916) 256-5907 • Fax: (916) 405-9012

Email: singhsellshomes@gmail.com

- We can also help you in short sale.
- Short Sale is better option than foreclosure for your Credit.
- Get \$3,000 from Government by Selling Your home in Short Sale

(Call to see if you meet Program Eligibility)

1-800-535-2434 ID # 2323

Harkirat Singh
DRE# 01841742

Great Two Story Home, Wonderful Area,
4 Bedrooms, Open Floor Plan
Call: 1-800-530-0955 I.D. # 2485

Great Clean Home in Quite Street.
Two Story 4 Bedroom, Family Home
Call: 1-800-530-0955 I.D. # 8119

Great Two Story Home, Nice
Neighborhood, 3 Bedrooms, 2 Baths
Call: 1-800-530-0955 I.D. # 8191

Two Story home, Nice Neighborhood,
Open Kitchen 4 Bedroom, 3 Bath
Call: 1-800-530-0955 I.D. # 7003

Single Story home in heart of Sacramento.
3 Bedroom, 2 Baths, Family Room
Call: 1-800-530-0955 I.D. # 2818

2 Story, 3 Bedroom, 2 Bath,
Private Yard, Beautiful Inside
Call: 1-800-530-0955 I.D. # 9118

And many more homes available
for free list of Hot New Listings
Call 1-800-530-0955 I.D. #9

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 10 ਜੁਲਾਈ 2010

ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। -ਜੈਫਰਸਨ

ਦੂਜੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 8000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮਾਡਲ ਰਾਜ ਵਜੋਂ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਤ ਸਨਅਤਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਡੀ. ਪੀ. ਐਸ. ਵਰਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੁਣ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਉਪਜਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਪਜਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਚੌਖਾ ਵਧ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਇਕ ਦਰਜਨ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੋਢੀ ਰਾਜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੂਜੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਆਣ ਢੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੇ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਬੀਜਣ ਵਲ ਮੋੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਸਲਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸਨਅਤ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਪਜਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਪਜਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਖੇਤੀ ਉਪਜਾਂ ਤੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਟਾਮਿਨ, ਐਨਜਾਇਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਾਇਓ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਖੇਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨੇਡਲ ਅਫ਼ਸਰ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੋ ਇੰਡਸਟਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਐਮ. ਡੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ. ਕੇ. ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਥਾਪਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਲਈ ਸੂਝ ਸੁਗਨ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੂਜੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਮੁੜ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਦੂਜਾ ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਾਇਓ-ਤਕਨੀਕਾਂ ਉਪਰ ਆਧਾਰਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬਾਇਓ-ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਜੈਨੇਟਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੋਧੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਹੁਕੌਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰਵਾਇਤੀ ਬੀਜ ਅਤੇ ਫਸਲੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀ. ਟੀ. ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੀ. ਟੀ. ਨਰਮੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਬੀ. ਟੀ. ਮੱਕੀ ਅਤੇ ਬੀ. ਟੀ. ਬੈਂਗਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਜੀਨਾਂ ਨਾਲ ਸੋਧੀਆਂ ਬੀ. ਟੀ. ਫਸਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਭਿਆਨਕ ਸਿੱਧ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਜੇ ਨੁਕਸਾਨ ਇਕ ਵਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀ. ਟੀ. ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਖਾਧ-ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖਾਣੇ-ਦਾਣੇ ਉਪਰ ਕਿੰਨੇ ਅਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾੜੇ ਅਸਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਬਹੁਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਇਸਨੂੰ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਂਜ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਵੇਲੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਵਗ਼ੈਰਾ ਵਰਤਣ ਲਈ ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ। ਨਤੀਜਾ ਅੱਜ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕੀੜੇਮਾਰ ਅਤੇ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਅੰਨੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਗੰਧਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤਜਰਬਾ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਅਪਨਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਬੜੀਆਂ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਅਤੇ ਪਰਖ-ਪੜਚੋਲ ਕੇ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੁੜ ਪਿੱਛੇ ਪਰਤਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਤਨਖਾਹ 'ਚ ਵਾਧੇ ਬਾਰੇ ਖੱਬਿਆਂ ਦਾ ਠੀਕ ਫੈਸਲਾ

ਸਮੀਰਾ ਦੀਵਾਨ ਸੂਰੀ

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਵਫਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤ ਪੰਜ ਗੁਣਾਂ ਵਾਧੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡੀ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾਸ ਦਾਸਗੁਪਤਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਚ-ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਕੱਤਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅੱਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਅੱਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਹੀ ਵਧ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਇਹੋ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੁੱਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਭੱਤਿਆਂ, ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤੀ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੇ ਦੁਜੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਆਪਸੀ ਮੱਤਭੇਦ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਦ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਵਾਰਥ ਦੇ ਇਕੋ ਤਲਾਬ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਨਹਾਉਣ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਆਓ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ, ਜੋ ਖੁਦ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸੇਵਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਪੰਜ ਗੁਣਾਂ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਵਾਧੂ ਆਰਥਕ ਬੋਝ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪਏਗਾ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਧਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਕਾਰਨ

ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ?

ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਆਰਥਕ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਵਧਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੱਤ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਰੇਲ-ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ, ਟੈਲੀਫੋਨ, ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲਾਂ, ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ, ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਫਰਨੀਚਰ ਨਾਲ ਸਜੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਵੀ ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਬਾਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਰੋਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਭਰ 'ਚੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਔਸਤ ਆਮਦਨੀ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੋਣ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਕਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਹਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਉਹ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਣ।

ਇਹ ਲੋਕ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੋਰਮ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਸਦਨ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ 543 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ 25 ਜਾਂ 27 ਮੈਂਬਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਗੈਰ-ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੁਆਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੰਗਾਮਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਲੈਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਭੱਤੇ ਅਤੇ ਦੁਜੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਣ, ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਲੈਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦਿਨ ਦੇ ਭੱਤੇ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। 'ਕੰਮ ਕਰੋ ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਲਓ' ਦਾ ਨਿਯਮ ਜੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਸ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਸੰਸਦ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ 'ਤੇ ਖਰਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪੈਸਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਵਰਗ ਨੂੰ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ, ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਖੁਦ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨਖਾਹ-ਭੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਗੁਣਾਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ?

ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ? ਕੀ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹਨ? ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਤਨਖਾਹ-ਭੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਗੁਣਾਂ ਵਧਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਸੁਆਲ 'ਤੇ ਲੋਕ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਾਪਰਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦੀਆਂ 84 ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ

ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਥੇ ਸੱਦ ਕੇ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਣ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ 15 ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੋ। ਜਿਹੜਾ ਨਾਂ ਤੇ ਸ਼ੌਹਰਤ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਮਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਪੱਛਮ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਜੋ ਭਾਰਤ ਨੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਗੱਲ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਟੈਂਡ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਬਦਲਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਲੀ ਗੱਲ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਇਹੋ ਸਿੱਖਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮਾਹੌਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਲੀਕਨ ਵੈਲੀ ਨਾ ਜਾਣਾ ਪਵੇ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਸਿਆਸਤ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਸਨਅਤ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਵਪਾਰ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਫੁੱਟ-ਪਾਊ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ (ਪਿਛੋਕੜ) ਸਦਕਾ ਤੁਸੀਂ

ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਵੁਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਰਾਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮੁੱਚੇ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਇਕਮੁੱਠ ਅਕਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦੇ ਤੁਸੀਂ ਉਠਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਢਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਜਿਹੜੇ ਇਥੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ 1984 ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉਹ ਭਿਆਨਕ ਸਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਵਾਪਰਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਜੇ ਕੁਝ 1984 ਵਿਚ ਵਾਪਰਿਆ ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਵਲੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਇਹੋ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਪੀੜਤਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂ ਸਕਣ। ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੀਤੇ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਗਾਂਹ

ਦੇਖਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗਲੋਬਲਾਈਜ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਹੋਵੋ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ। ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹਾਂ, ਮਹਾਨ ਅਨੇਕਤਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਵੀ ਸਨਮਾਨਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹਾਂ। ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜੇ.ਜੇ. ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਮਾਂਡਰ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਿੱਖ ਰਾਜਦੂਤ ਵੀ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਨਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੁਹਰਤ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਹੁਣ 1984 ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੁਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਰਵਾਸੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਗੰਢ ਪੀੜੀ ਕਰਨ। ਤੁਸੀਂ ਗੋਲਬਲਾਈਜ਼ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਇਸ ਤਹਿਤ ਹੋਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਰਹੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੰਡ-ਪਾਊ ਤੱਤਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕਮੁੱਠ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਬੜੇ ਡੂੰਘੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਹੜੇ ਮੌਕੇ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼-ਭਾਰਤ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹਾਂ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਵੇ ਸਾਡਾ ਹਾਥੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਥੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਢੁਕਵਾਂ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਜੰਮੇ ਤੇ ਅਣਜੰਮੇ!

ਕਿਰਤ ਵਿਰਤ ਦਾ ਛੱਡਿਆ ਖਿਆਲ ਦੇਖੋ, ਹਰ ਕੋਈ ਵਿਹਲੀਆਂ ਖਾਣ ਨੂੰ ਚਾਹੁਣ ਲੱਗਾ। ਜ਼ਹਿਰ ਘੋਲ 'ਤੀ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਨਗਨਤਾ ਦੀ, ਸਮਾਂ ਚੰਦਰਾ ਕਿੱਦਾਂ ਦਾ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡੇ ਸਭ ਹੋਏ ਨਿਸੰਗ ਫਿਰਦੇ, ਲੱਚਰਪੁਣਾ ਹੁਣ ਰੰਗ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਵਿਰਲੇ ਟਾਵੇ ਦੀ ਹੋਊ ਔਲਾਦ ਚੰਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੁੱਤ ਹੁਣ 'ਪਿਓ' ਸਦਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਮਾਪੇ ਛੱਡੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਮੂੰਹ ਦੇਣ ਜੋਗੇ, ਯਾਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਧੀਆਂ ਨਿਕੰਮਿਆਂ ਨੇ। ਜੰਮੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜੇ 'ਜਮਾਂ' ਵਾਂਗੂੰ, ਦੁਖੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਅਣਜੰਮਿਆਂ ਨੇ!

ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਅੰਗ ਬਣ ਗਈ ਕਪਟ ਵਿੱਦਿਆ

ਸੁਕੀਰਤ

2004 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ, ਜਦੋਂ 'ਭਾਰਤ ਲਿਸ਼ਕ ਰਿਹਾ ਹੈ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਭਾਜਪਾ ਇਕੱਠੇ ਫੇਰ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਨਤੀਜੇ ਆਏ ਤਾਂ ਪਾਸਾ ਇਕਦਮ ਪਲਟ ਗਿਆ, ਫਾਡੀ ਜਾਪਦੀ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੱਤਾ ਬਾਹਰੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਕਾਂਗਰਸ ਹੈਰਾਨਕੁੰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਭਰ ਕੇ ਆਈ, ਖੱਬੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਚੋਖਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਾਰ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਖੱਬੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਰਲ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਣਕਿਆਸੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਭੱਜਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਸਨ ਪਰ ਹਰ ਪਾਸਿਉਂ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਸੁਰ ਉਭਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚਾਪਲੂਸ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ, ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਿੱਬੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇਤਾਗਣ ਵੀ ਅਤੇ ਖੱਬੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਫਰਾ-ਤਫਰੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਿਰਫ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੀ ਸਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਕਮੁੱਠ ਰੱਖ ਸਕੇਗੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਸ ਅਚਾਨਕ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬੋਂਦਲੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਨਾ ਪਏ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਉਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਮੁੱਤ ਉਡਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਦਫਨਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਦੱਬੇ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਵੈਣ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਕਰਤੀਆਂ-ਧਰਤੀਆਂ ਮੋਹਰੀ ਸਨ। ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਸਨਿਆਸਣ ਉਮਾ ਭਾਰਤੀ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਬਿਆਨ ਦਾਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਕੀਰਨੇ ਚੌੜੀ ਬਿੰਦੀ ਨਾਲ ਸਜੀ ਸੁਹਾਗਣ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਪਾਏ, "ਜੇ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲਈ ਕਾਲਾ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਅਨਰਥ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭੁੱਜੇ ਸੋਵਾਂਗੀ, ਸਿਰਫ ਭੁੱਜੇ ਛੋਲੇ ਖਾਇਆ ਕਰਾਂਗੀ ਅਤੇ ਤਾਅ ਉਮਰ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਾਂਗੀ"।

ਓਧਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਖੇਮੇ ਵਲੋਂ 'ਸੋਨੀਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਹੋਰ ਉਚੇ

ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਤੂਫਾਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਬਿਲਕੁਲ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਤੌਖਲਿਆਂ ਭਰੀ ਚੁੱਪ ਤੋੜੀ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲੇ।

ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਸਕਣ ਵਿਚ ਸੀ। ਕੀ ਸਮਰਥਕ ਤੋਂ ਕੀ ਵਿਰੋਧੀ, ਕੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਤੋਂ ਕੀ ਮਤਦਾਤੇ, ਕੀ ਅਖ਼ਬਾਰਨਵੀਸ ਤੋਂ ਕੀ ਪਾਠਕ-ਸਾਰੇ ਬੇਯਕੀਨੀ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਲਾ ਇੰਜ ਕਦੇ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਅਹੁਦਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ! ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਡੂੰਘੀ ਚਾਲ ਸੀ, ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਆਪਣਾ ਭਾਅ ਵਧਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਬਦਲ ਲਵੇਗੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦੀ ਹੋਈ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪਦ ਦਾ ਭਾਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸੁਣ ਵੀ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਵੀ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਵਿਸਾਖੇ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ, "ਸੋਨੀਆ ਨੇ ਅੱਜ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਔਰਤ ਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।"

ਮੈਨੂੰ ਬੋੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ, ਵਿਸਾਖਾ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਜੋ ਗੱਲ ਬੋੜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਰਦੇ ਪਤੇ ਦੀ ਹਨ। ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕਰ ਸਕਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਉਹ ਸੋਨੀਆ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਚਿਤਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ!

ਪਰ ਅਗਲੇ ਪਲ ਹੀ ਸਮਝ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਵਿਸਾਖੇ ਨੇ ਕੀ ਗੁਗਲੀ ਮਾਰੀ ਸੀ, "ਜੇ ਸੋਨੀਆ ਸਚਮੁੱਚ ਭਾਰਤੀ ਬਣ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਪਰੋਂ ਕਹਿੰਦੀ ਭਾਵੇਂ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ, ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਅਹੁਦਾ ਉਸ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਹੀ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਿਹਾ, ਉਹੀ ਕੀਤਾ ਵੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰ ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਝ ਨੇ, ਕਰਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ"। ਸਾਲਾਂਬੰਧੀ ਵਿਦੇਸ਼

ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸੁਕੀਰਤ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦੇ ਕਪਟੀ/ਹਿੱਪੋਕਰੇਟਿਕ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਆਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਅਸੀਂ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚ ਹੋਏ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਹਿੱਪੋਕਰੇਟਿਕ ਦੇਸ਼ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬੈਨਰ ਨੂੰ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਨਾਲ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਵਿਸਾਖੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਖਿਆ-ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਸੀਂ ਡਾਹੜੀ ਦੇ-ਮੂੰਹੀ ਕੌਮ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਝ ਹਾਂ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਕ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਵਿਰਧੇ ਹੋਈਏ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਆਪ ਅਮਲ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਈਏ ਨਿਰਾ-ਪੁਰਾ ਦੇਮੁਹਾਪਣ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਕ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿਚ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਆਚਰਨ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਦਰਅਸਲ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਵਿਚ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ।

ਸਾਡੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਗੱਲ ਤਾਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਆਪ ਵਾਹ ਲਗਦੀ ਰਜਵਾਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ

ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਨਾਢ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਹਰ ਅਹਿਮ ਬਿੱਲ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵੰਡੀਆਂ ਕਾਰਨ ਸਿੱਛ ਫਸਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਮੱਤਭੇਦ ਭੁਲਾ ਕੇ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਭੱਤੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਹੋਵੇ।

ਪਰ ਦੇਸ਼ ਨਿਰਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਦੇਈਏ। ਦੇਗਲਪਣ, ਕਬਨੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਦਾ ਇਹ ਫਰਕ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਅੰਗ, ਹਰ ਤਬਕੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਜਾਂ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਾਰੇ ਕਾਲਮਾਂ ਦੇ ਕਾਲਮ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅਖ਼ਬਾਰ-ਨਵੀਸ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਅਤੇ ਰਸੂਖ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਬਲੈਕਮੇਲ ਕਰਕੇ ਪੈਸਾ ਵਸੂਲਣੇ ਰਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਝਿਜਕਦੇ। ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀਆਂ ਤਕ ਦੇ ਵਿਕਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁਣ ਗੁੱਝੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਦਗੀ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਆਹ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੇ ਢੋਲ-ਢਮੱਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨ-ਓ-ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁੱਚੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਲੇਖਕ ਇਨਾਮਾਂ-ਸਨਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੱਤਪਣ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ-ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਆਉਣ ਲਈ ਹਰ ਹਰਬਾ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਸਟੇਜਾਂ ਤੋਂ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਵਿਰੁਧ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੁਲਾਰੇ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ, ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਦਾ ਗਰਭ ਗਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦਬਾਅ ਕੇ ਰੱਖਣ ਤੋਂ।

ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁੱਠੇ ਲਾ ਕੇ ਭੁਲਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਵਾ-ਦਾਰੂ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚਣੇ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁੱਤਰ-ਨੂੰਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾ ਕੇ ਭੰਡਾਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕਿੰਨਾ ਭਰਵਾਂ ਸੀ। ਯਾਨਿ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਧਾਕ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿਆਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰੇਲੂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਪੁਆਉਣ, ਹਵਨ ਕਰਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ

ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਵੰਦ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦੇ।

ਕੈਨੇਡਾ-ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਵਧਦੇ ਰਸੂਖ ਕਾਰਨ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਛਾਤੀ ਫੁਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਭਈਆਂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 'ਸੱਭਿਆਚਾਰ' ਨੂੰ ਗੰਧਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਖੋਹ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀਆਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮੰਦਭਾਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਸਾਰੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਨੂੰ ਨਸਲਵਾਦੀ ਗਰਦਾਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਨਿੱਜੀ (ਅਤੇ ਸਿਰਫ 'ਆਪਣੇ') ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦਲਿਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨੰਗਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਵਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਰ੍ਹੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਿਚਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲੋਂ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਕਬਨੀ-ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਬੋੜਾ ਬਹੁਤ ਫਰਕ, ਆਪਣੇ ਅਕੀਦਿਆਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਬਿਤਕ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹਰ ਥਾਂ ਲੱਭ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਪੜਾਅ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਤਬਕੇ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਦੇਮੁਹਾਪਣ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਲੱਭੇ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਕਹਿਣਾ ਕੁਝ ਅਤੇ ਕਰਨਾ ਕੁਝ ਹੋਰ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ 'ਹਿੱਪੋਕ੍ਰੇਸੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਮਿਲਣਗੇ: ਪਖੰਡ, ਛਲ, ਦੰਭ, ਮੋਮੋਨਗਣੀ ਅਤੇ ਕਪਟ ਵਿੱਦਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕਪਟ ਵਿੱਦਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਢੁਕਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਵਧ ਕੋਈ ਇਸ ਕਪਟ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਮਾਹਰ ਹੈ ਓਨਾ ਵਧ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ਗੋਈ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ-ਬਿਆਨੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਢੇਈ ਨਹੀਂ। ਖਰੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੇ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਖੁੱਜੇ ਲੱਗਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਪਟ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਮਾਹਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ। ਸਾਡੇ ਇਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰਲੀ ਪਖੰਡਬਾਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮੁਲੰਮਾ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿੱਦਿਆ ਜਾਂ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਚੁਢੇਰੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਿਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ 'ਕਪਟੀਆਂ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ, ਸੁੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ' ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਡਾ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਸਕੱਤਰ ਪੱਧਰ ਦੀ ਉਚ-ਵਾਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਵਾਰਤਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 29 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਬਿੰਪੂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੂਸਫ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਸਕੱਤਰ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਝੌਤੇ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਹੋਏ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਰੋਏ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲਣ ਬਾਰੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ੰਕਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੋਚ ਦਾ ਇਕ ਧੜਾ "ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਕਾਰੀ" ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਨੇ ਜਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਓਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵੰਡ ਕਰ ਕੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਫਸਾਦਾਂ ਵਿਚ ਦਸ ਲੱਖ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅੱਸੀ ਲੱਖ ਉਜੜ ਗਏ। ਔਰਤਾਂ 30,335 ਉਧਾਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ 860 ਬੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਾਂ-ਮਹਿਟਰ ਬਣ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਲੈ ਗਈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1929 ਵਿਚ ਯੂਨਾਨ ਅਤੇ ਬੁਲਗਾਰੀਆ ਵਿਚ ਵੀਹ ਲੱਖ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਪੁਰਅਮਨ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਇਕ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਥੇ ਤਾਂ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਗਿਆ

ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਦੁਵੱਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ

ਸੀ। ਇਕੱਲੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ 1,54,000 ਮਕਾਨ ਅਤੇ 51,000 ਦੁਕਾਨਾਂ ਛੱਡ ਆਏ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ) ਵਿਚੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਹਿਰੀ 1,12,000 ਮਕਾਨ ਅਤੇ 17,000 ਦੁਕਾਨਾਂ ਛੱਡ ਗਏ। ਸੰਨ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਸ ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਏਕੜ, ਸੌ ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਾਢੇ ਪੰਜਾਹ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਹੋਈ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਇਹ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦੁਹਰੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ., ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵਰਗੇ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

1947 ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਿਰੀ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ 260 ਲੱਖ ਏਕੜ ਨੂੰ ਸਿੰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਸਿੰਜਾਈ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 230 ਲੱਖ ਏਕੜ ਨੂੰ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 18 ਸਤੰਬਰ 1960 ਨੂੰ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿਖੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸਿੰਧ ਜਲ ਸੰਧੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਿੰਧ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਾਣੀ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਾਣੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ

ਪੱਛਮੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਬੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਇਹ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ, ਜੋ ਇਕ ਕੌਮੀਅਤ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਮਲ ਬਿਲਕੁਲ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ, ਪੰਜਾਬੀ

ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੱਟ ਵੱਜ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ 1965 ਅਤੇ 1971 ਦੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਝੱਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸਰਹੱਦਾਂ, ਦੀਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਕੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਕ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਡਾ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋਣਾ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚੀਨ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਮਝੌਤਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਘੱਟ-ਵਧ ਦੂਰੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਚੀਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ

ਚੀਨ ਦੇ ਕਾਮਰੇਡ ਮਾਓ-ਜ਼ੇ-ਤੁੰਗ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਇਨਕਲਾਬ ਅਤੇ 1962 ਦੀ ਜੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਸਾਰ ਵਾਦੀ ਨੀਤੀ ਆਏ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਰੰਗ ਵਿਖਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਚੀਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਸਵੈ-ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਦਾਰ-ਉਲ-ਇਸਲਾਮ ਦੇ 90 ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਦੋਸਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਸੋਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹੱਥ ਜਲਾ ਕੇ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਲਈ ਦਾਰ-ਉਲ-ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮੰਡੀ ਚੁੰਬਕੀ ਖਿੱਚ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਕੌਮੀ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, 'ਚੰਦਰਾ ਗੁਆਂਢ ਬੁਰਾ...'

ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਥੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਸੇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਖੁਸ਼ਕ ਬੰਦਰਗਾਹ ਰਾਹੀਂ ਵਪਾਰਕ ਲਾਭਾ ਬਣਾਉਣ, ਵਿੱਦਿਆ ਅਤੇ ਟੂਰਿਜ਼ਮ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਤੇ ਵੀਜ਼ਾ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸੋਧੇਰੇ ਬਣਾਉਣ ਵਰਗੇ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਲੇ ਕਦਮ ਹਨ।

'ਅੱਗ ਦਾ ਜਲਿਆ ਲੱਸੀ ਨੂੰ ਵੀ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਪੀਂਦਾ ਹੈ।' ਇਹ ਇਕ ਠੋਸ ਹਕੀਕਤ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੱਥੇ ਤੇ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡਿਆਂ ਤੇ ਕੌਮਾਂ, ਦੇਸ਼ਾਂ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਚੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਤੋਂ ਘਬਰਾਹਟ ਚੀਨ, ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਾਲੇ ਬੱਦਲਾਂ 'ਚੋਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਿਰਨਾਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਤਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਹਨ।

ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹੁ-ਫੁਟਾਲਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਲਾਲਾ ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ 'ਹਰੀ ਓਮ, ਹਰੀ ਓਮ' ਕਰਦਾ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। ਘਰ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜਿਹੇ ਸੀ, ਪਰ ਦੁਕਾਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਦੋਪਾਸੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਚ ਸੀ। ਖੰਡ, ਚਾਹ-ਪੱਤੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਿੱਕੇ ਮੋਟੇ ਘਰੇਲੂ ਸੌਦੇ-ਪੱਤੇ ਲੈਣ ਲਈ ਕਈ ਪੇਂਡੂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਮੂੰਹ-ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਹੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਵਖਤੇ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਰਾਹੀਂ-ਮੁਸਾਫਿਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਈ ਨਸ਼ੇੜੀ, ਬੀੜੀ-ਸਿਗਰਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਸਾਝਰੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ। ਗਾਹਕ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਲਈ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਲਾਲਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਕਦੀ ਨਾ ਖੁੰਝਦਾ।

ਅੱਜ ਉਸਨੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਛੂਹਾ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦਿਆਂ ਜਿਉਂ ਹੀ ਫਤਹੀ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਜੇਬ 'ਚੋਂ ਕੁੰਜੀ ਕੱਢ ਕੇ ਜਿੰਦਰੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਜਿੰਦਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਦੇ ਹੋਸ਼ ਉਡ ਗਏ! ਇੱਕ ਤਾਂ ਲਾਲਾ ਉਂਦਮੇ ਦਾ ਮਰੀਜ਼, ਉਤੋਂ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਟੁੱਟਾ ਤਾਲਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਦਾ ਹੇਠਲਾ ਸਾਹ ਹੇਠਾਂ ਤੇ ਉਤਲਾ ਸਾਹ ਉਤੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ! ਉਸਦਾ ਚਿੱਤ ਕਰੇ ਕਿ 'ਮਾਰੇ ਗਏ-ਲੁੱਟੇ ਗਏ' ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦੇਵੇ। ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਪਲ ਉਸ ਦੇ ਢਹਿੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦਿਲ ਨੂੰ 'ਸਵੈ-ਧਰਵਾਸ' ਮਿਲ ਗਿਆ, 'ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਰਾਤੀਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਜਿੰਦਾ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਾਹਲੀ 'ਚ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।' ਇਹ ਚਿਤਵਦਿਆਂ ਉਸਨੇ ਸੁੱਕਦੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਦੋ ਵਾਰ 'ਰਾਮ ਰਾਮ' ਕਿਹਾ 'ਰੱਬ ਕਰੇ ਇਉਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ।' ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਤਕੜਾ ਜਿਹਾ ਜਿਗਰਾ ਕਰਕੇ ਲਾਲੇ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਆਲੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਲੈਪ ਜਗਾਇਆ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸਨੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਐਨਕ ਉਤਾਰੀ ਤੇ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲੇ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਭਾਅ-ਭਾਅ ਕਰਦਾ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਗੱਲਾ ਦੇਖ ਕੇ ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਗੜ੍ਹ ਪੈਣ ਨੂੰ ਕਰੇ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਸਨੇ ਕੰਬਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਥਾਂ ਸਿਰ ਰੱਖਿਆ। ਬੇ-ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਿਗਾਹ ਘੁਮਾਈ। ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਉਸਨੇ ਦੁਕਾਨ 'ਚ ਪਈਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਤਾੜਿਆ।

ਲਾਲੇ ਦਾ ਕਿਆਸ ਗਲਤ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੋਰ ਦੁਕਾਨ 'ਚੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਝ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬਾਉਂ-ਬਾਈਂ ਪਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹ 'ਚ ਸਾਹ ਆਇਆ। ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗੱਲਾ ਲੁੱਟਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਭਜੀਏ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੈਕਟ, ਤਿਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਰਿਉਤੀਆਂ, ਬਿਸਕੁਟਾਂ, ਟਾਫੀਆਂ ਦੇ ਪੈਕਟ ਅਤੇ

ਜਾਨੀ ਚੋਰ ਦਾ ਜਾਂ-ਨਸ਼ੀਨ

ਮੂੰਗਫਲੀ ਦਾ ਅੱਧਾ ਕੁ ਬੈਲਾ ਹੀ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਿਲਾਇਆ ਹੋਇਆ। ਗੱਲੇ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤੀਂ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਲਾਲੇ ਨੇ ਮੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਨੋਟ ਜੇਬ 'ਚ ਪਾ ਲਏ ਸਨ। ਇਸ ਅਚੰਭੇ ਭਰੀ ਚੋਰੀ ਕਾਰਨ ਲਾਲਾ ਭੈਅ-ਭੀਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਖੋਜੀ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਹੱਥ-ਪੱਲੇ ਨਾ ਪਿਆ। ਲਾਗਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਠਾਣੇ ਰਪਟ ਲਿਖਾਈ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ 'ਸ਼ੱਕੀ' ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਸੇਕ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਗਰਮ ਕਰ ਸਕਣ। ਪਰ ਲਾਲੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਈ ਦਿਨ ਚਲਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਸੁਰਾਗ ਕੋਈ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਚੋਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗਮ ਨਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੁਖ-ਧੁਖੀ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ-ਕਲੋਤਰ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਚੋਰੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ? ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਹੱਥ ਫੇਰ ਜਾਣ। ਇਹਤਿਆਜ਼ ਵਜੋਂ ਜਿੰਦਰਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਦਾ ਕੰਮ ਰੱਬ ਆਸਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਲਾਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦੁਕਾਨ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਦਸਾਂ ਬਾਰਾਂ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਛੁੱਟੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨ ਮੋਹਰਿਉਂ ਗਿਰਧਾਰੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਸ਼ਾਮੂ ਲੰਘਿਆ। ਦੋ ਕੁ ਪੈਰ ਅਗਾਂਹ ਜਾ ਕੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਦੁਕਾਨ ਵਲ ਨੂੰ ਮੁੜਿਆ। ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿੱਕਾ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਆਖਿਆ, "ਚਾਚਾ ਚੁਆਨੀ ਦੀਆਂ ਸਲੇਟੀਆਂ ਦੇਈ?"

"ਓਏ ਕਮਲਿਆ, ਚੁਆਨੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਖੋਟੀ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੈ?" ਆਪਣੀ ਹਥੇਲੀ 'ਤੇ ਪਈ ਚੁਆਨੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ-ਪੁੱਠੀ ਕਰਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੋਇਆ ਲਾਲਾ ਬੋਲਿਆ। ਚੁਆਨੀ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਦਾ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ ਅੱਧਾ ਕਾਲਾ ਹੋਇਆ ਦੇਖ ਕੇ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚੇਤਾ ਆਇਆ। ਕੁਝ ਯਾਦ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦਮ ਚਮਕ ਆ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਾਂਗ ਉਸਨੇ ਖੋਟੀ ਚੁਆਨੀ ਨੂੰ ਫਤਹੀ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ।

ਸ਼ਾਮੂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਉਸਦਾ ਦੋਸਤ ਘੁੱਦਾ ਇਕ ਦਿਨ ਅੱਧੀ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸਕੂਲੋਂ ਦੌੜ ਗਿਆ। ਕੈਂਚੀ-ਸਟਾਈਲ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੋਂ ਤਿੰਨ-ਚੌਂਹ ਕੁ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਵਸਦੇ ਆਪਣੀ ਭੂਆ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਕੁਵੇਲੇ ਜਿਹੇ ਆਇਆ ਭਤੀਜਾ ਦੇਖ

ਕੇ ਭੂਆ ਦਾ ਮੱਥਾ ਠਣਕਿਆ। ਖੈਰ-ਸੁੱਖ ਹੋਵੇ। ਭੂਆ ਵਲੋਂ ਪੈਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਰਾਜੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੁੱਦੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ 'ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਫੇਰੀ' ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦੱਸਿਆ, "ਭੂਆ, ਮੈਂ ਹੋਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਲਣ ਚੁੱਕਣ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਘਰ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਲਾ ਕੇ ਕੁੰਜੀ ਮੈਂ ਕੋਲ ਹੀ ਲੈ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਕੁੰਜੀ ਕਿਤੇ ਗੁਆਚ ਗਈ। ਭਾਪੇ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਐ, ਉਸ ਨੇ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਮੇਰੀ ਚਮੜੀ ਉਧੇੜ ਸੁੱਟਣੀ ਹੈ।...ਹੁਣ ਤਾਂ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂਦੀ।" ਘੁੱਦੇ ਨੂੰ ਡੁਸਕਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਭੂਆ ਦਾ ਵੀ ਗੱਚ ਭਰ ਆਇਆ ਪਰ ਉਹ ਮਾਂ-ਮਹਿੰਟਰ ਭਤੀਜੇ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ, "ਕੁੰਜੀ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਗਵਾਚੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ?...ਮੈਂ ਕਿਹੜੀ ਇੱਥੇ ਜਿੰਦੇ-ਕੁੰਜੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਲਾਈ ਬੈਠੀ ਹਾਂ।"

ਦਿਲ 'ਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਭੂਆ ਬੋਲੀ, "ਫੇਰ ਹੁਣ ਪੁੱਤ ਕੀਤਾ ਕੀ ਜਾਵੇ?"

"ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਲਟਕਦਾ ਜਿੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ।" ਘੁੱਦੇ ਨੇ ਅਸਲ ਗੱਲ ਵਲ ਆਉਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, "ਬੱਸ, ਐਨ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਹੀ ਜਿੰਦਾ ਸਾਡਾ ਐ। ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੁੰਜੀ ਦੇ ਦਿਉ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮੋੜ ਜਾਉਂਗਾ।" ਭਤੀਜੇ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਦੇ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ 'ਮਾਂ-ਸਦਕੇ' ਆਖ ਕੇ ਭੂਆ ਨੇ ਘੁੱਦੇ ਨੂੰ ਕੁੰਜੀ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਢੋਲੇ ਦੀਆਂ ਗਾਉਂਦਾ ਭੂਆ ਦੇ ਪਿੰਡੋਂ ਚਲ ਪਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਪੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਮੁੜ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਭੂਆ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਇਸ 'ਅਚਨਚੇਤੀ ਯਾਤਰਾ' ਤੋਂ ਠੀਕ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਘੁੱਦਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮੂ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਸਕੂਲੋਂ ਰਵੂ-ਚੱਕਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਟੀਚਰ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਦੋਹਾਂ ਜੋਟੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚੋਂ ਖਰਬੂਜ਼ੇ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ, ਕਿਸੇ ਦਿਉਂ ਛੱਲੀਆਂ ਭੰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਅਮਰੁਦ ਤੋੜ ਕੇ ਖਾਧੇ। ਮਟਰ-ਗੜ੍ਹਤੀ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸ਼ਾਮੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆੜੀ ਘੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚੇ ਗਿਰਧਾਰੀ ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਨੇ ਹੀ ਸਾਂਝੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਮੂ ਦਾ ਪਿਛੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਬਜ਼ੀ ਦੀ ਫੇਰੀ ਲਾਉਣ ਜੋਗਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ਼ਾਮੂ ਮੂੰਹੋਂ ਗਿਰਧਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬਦਖੋਈ

ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਘੁੱਦੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚਮਕ ਉਠੀਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਬੈਠੇ ਘੁੱਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸ਼ਾਮੂ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਪਾਈ। ਉਹ ਬੋਤਾ ਡਰ ਗਿਆ, "ਆਪਾਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ?" ਵੱਡੀ ਉਂਗਲ 'ਤੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਚੁਟਕੀ ਵਜਾਉਂਦਿਆਂ, ਅੱਖ ਦਬਾ ਕੇ ਘੁੱਦੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦੁਆਇਆ, "ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਸਾਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਮੈਂ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ।" ਇੰਜ ਦੋਹਾਂ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਗਿੱਟ-ਮਿੱਟ ਕਰਕੇ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਤੈਅ ਕਰ ਲਿਆ।

ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਗਰਾਤਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਜੀਆ-ਜੰਤ ਉਥੇ ਮਾਤਾ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਂ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਧਰ ਘੁੱਦਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮੂ ਮਿੱਥੀ ਹੋਈ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਜਾ ਸੁੱਤੇ।

ਲਓ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਬੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡੇ ਮੁੜ ਕੇ ਲਾਲਾ ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ ਦੇ ਬੋਝੇ 'ਚ ਪਈ ਖੋਟੀ ਚੁਆਨੀ ਦੀ ਨਿਰਖ-ਪਰਖ ਕਰੀਏ।

ਸਲੇਟੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਆਏ ਸ਼ਾਮੂ ਹੱਥੋਂ ਲਈ ਚੁਆਨੀ, ਗਿਰਧਾਰੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਹੀ ਦੇਖ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਖੋਟੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦ ਉਸਨੇ ਅੱਖਾਂ ਸੁੰਗੋੜ ਕੇ ਰਤਾ ਗਹੁ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੋ ਚੁਆਨੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਨੇ 'ਮੰਤਰ ਕੇ' ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ 'ਵਰ' ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਤੇਰੇ ਗੱਲੇ 'ਚ ਰਹੇਗੀ, ਕਮਾਈਆਂ ਵਿਚ ਦੂਣ-ਸਵਾਈਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਲ ਕਾਗਜ਼ 'ਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਗੱਲੇ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਲਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਨੂੰ 'ਕਿੱਥੇ ਲਿਆਇਆਂ ਉਏ ਇਹ ਚੁਆਨੀ?' ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਹ ਅੱਗਿਉਂ ਲੱਲੇ-ਭੱਬੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਜਦ ਉਸਨੇ ਉਠ ਕੇ ਦਬਕਾ ਮਾਰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਮੂ ਦਾ ਕੰਨ ਮਰੋੜਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪੈਂਦੀ ਸੌਣੇ ਘੁੱਦੇ ਦਾ ਨਾਂ ਨਸ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਗਿਰਧਾਰੀ, ਸ਼ਾਮੂ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਧੁੰਹਦਾ ਹੋਇਆ ਘੁੱਦੇ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਲਾਲੇ ਦੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਅਬਾ-ਤਬਾ ਬੋਲਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਵੀ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਲਾਲੇ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜੋਟੀਦਾਰ ਨੂੰ ਮੁਜ਼ਰਮ ਵਾਂਗ ਫੜਿਆ ਦੂਰੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਬਾਰੀ 'ਚੋਂ ਦੇਖ ਕੇ ਘੁੱਦਾ ਠੰਠਬਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਖੁੜਕ ਗਈ ਕਿ ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀ ਵਾਂਗ ਸਾਰੀ ਮੰਡਲੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀ ਦੇਖ ਕੇ ਘੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ-ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਗਈ।

 ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਬਿਪਤਾ ਦੀ ਇਸ ਘੜੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਘੁੱਦੇ ਨੇ 'ਰੱਬ ਦਾ ਆਸਰਾ' ਲੈਣ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਫਟਾ-ਫਟ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਾਫਾ ਲਪੇਟ ਕੇ ਉਹ ਭਾਪੇ ਵਾਲਾ ਗੁਟਕਾ ਲੈ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਘੁੱਦੇ ਵਲੋਂ ਗੁਟਕਾ ਹੱਥ 'ਚ ਲੈਣ ਦਾ ਅੱਜ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਦੀ 'ਲਿਵ' ਉਦੋਂ ਟੁੱਟੀ ਜਦ ਗਿਰਧਾਰੀ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਆ ਗਰਜਿਆ, "ਹੂੰ, ਬੱਚੂ ਪਾਠ ਹੁਣ ਫੇਰ ਈ ਕਰੀਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਚੋਰੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਦੱਸ ਕਿੱਥੇ ਲੁਕਾ ਰੱਖਿਆ ਈ?" ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਘੁੱਦੇ ਨੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਈ ਹੀ ਨਾ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਜਦ ਕੋਧੀ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਉਸਦਾ ਭਾਪਾ ਉਤੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਛਿਤਰੋਲ ਦੇ ਡਰੋਂ ਉਸਨੇ ਤੂੜੀ ਵਾਲੇ ਕੋਠੇ 'ਚੋਂ ਸਮੇਤ ਭਾਨ ਦੀ ਗੁਥਲੀ ਅਤੇ ਮੂੰਗਫਲੀ ਵਾਲਾ ਬੈਲਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆਂਦਾ।

ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲਾਲੇ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਬੁਲਾ ਲਈ। ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਗਿਰਧਾਰੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਜਿੰਦਰੇ ਨੂੰ ਤਾੜ 'ਚ ਰੱਖ ਕੇ, ਭੂਆ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕੁੰਜੀ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈਰਾਨਕੁੰਨ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਭਰਦਿਆਂ ਘੁੱਦੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰਾ ਇਹ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਂਸਲਾ ਕਿਵੇਂ ਪਿਆ? ਇਹ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ? ਘੁੱਦੇ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ 'ਇਕਸ਼ਾਫ' ਕਰ ਦਿੱਤਾ, "ਜੀ ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਨੀ ਚੋਰ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਐ। ਮੈਂ ਉਹ ਪੂਰਾ ਕਿੱਸਾ ਸੁਣ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ।" ਕਿਸੇ ਹੰਢੇ ਵਰਤੇ ਵਕੀਲ ਵਾਂਗ ਘੁੱਦੇ ਨੇ ਢਿੱਲਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਮਹਿੰਟਰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਤਰਸਯੋਗ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਘੁੱਦੇ ਦੇ ਪੋਲੀ ਜਿਹੀ ਜੜਦਿਆਂ ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ-

"ਵੱਡਾ ਆਇਆ ਜਾਨੀ ਚੋਰ ਦਾ ਜਾਂ-ਨਸ਼ੀਨ!"

ਵੇਖੋ ਕੇਹੋ ਜਿਹਾ ਤਰੀਕਾ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ

ਅਰਸ਼ ਤੋਂ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਉਹੀ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣਾ ਅਤੀਤ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੱਦਰ ਦਾ ਕੁੜਤਾ ਪਜਾਮਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਕੋਟ-ਪੈਂਟ ਤੇ ਟਾਈ ਦੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਉਦੋਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਖਾਤਾ ਖੁਲ੍ਹਵਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਖੁਦ ਆਪ ਡੱਡੂ-ਛੱਤਪੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਦੋਂ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਲਗਵਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਅਕਲ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਮਾਰ ਉਦੋਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਦਾਤਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਦੀ ਤਖਤੀ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਤੂੰ ਹੀ, ਤੂੰ ਹੀ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਭੰਗੜਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਸੁਨਾਮੀ ਲਹਿਰਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੌਰ ਮਾਘ ਦੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਵਿਚ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ੀਤਲਤਾ ਇਕੱਠੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਖੂਹ ਵਿਚ ਉਤਰ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੰਨੋਂ-ਕੰਨੀਂ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਿਖਾਵੇ ਦੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਉਤਾਰ

ਕੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬੰਦ ਪਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਪਖੰਡੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨ ਵੇਚੀਏ, ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਝੋਲੀ ਪੈਂਦੇ ਨੇ।

ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਬਾਈ ਜੀ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ 'ਦੁਪਾਲਪੁਰ' ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਪੋਤਰੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਫੋਨ 'ਤੇ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਵਧਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਈ ਜੀ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਮੰਗ ਲਈ। ਬਾਈ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਲੈਣੀ ਹੈ।" ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਬਾਈ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਆਵਾਂ, ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂ, ਵਧਾਈਆਂ

ਦੇਵਾਂ, ਫਿਰ ਆਪਾਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬੈਠ ਕੇ ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੀਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹੋ, ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬੈਠ ਕੇ ਪਾਠ ਸੁਣੇ, ਪਾਠ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਹੋਣ, ਉਪਰ ਸ੍ਰਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੋਵੇ, ਥੱਲੇ ਚੌਕੜੇ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਈਏ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਲੋਈਏ ਬਣਾ-ਬਣਾ ਛਕੀਏ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਈ ਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, "ਧੰਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਭਾਈ ਸਾਬੂ ਕਿਆ ਬਾਤਾਂ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਿਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ, ਇਹ ਦਿਨ ਛੇਤੀ ਆਵੇ।"

ਮੇਰਾ ਇਕ ਕਰੀਬੀ ਮਿੱਤਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, "ਕੱਲ੍ਹ ਆਪਾਂ ਮੇਰੀ ਭੂਆ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਭੂਆ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਬੋੜ੍ਹਾ ਸਾਮਾਨ ਘੱਲਿਆ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਸਾਮਾਨ ਫੜ ਕੇ ਹੀ ਮੁੜ ਆਉਣਾ ਹੈ।" ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਮੁੜ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਦਿਹਾੜੀ ਵੀ ਛੱਡਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਭੂਆ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਡਾ ਬਹੁਤ ਮਾਣ-ਤਾਣ

ਕੀਤਾ। ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੂਆ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਾਈ ਨਵੀਂ ਕੋਠੀ ਦੀ ਸੀ.ਡੀ. ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ, ਉਹ ਲਿਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਰਹਿ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕੋਠੀ ਦੇ ਮਹੁਰਤ ਦੀ ਇਹ ਸੀ.ਡੀ. ਵੇਖਦਿਆਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ।

ਪੂਰੇ ਇਕ ਕਰੋੜ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਇਹ ਕੋਠੀ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਬਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮਹੁਰਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਮੇਤ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸੀ.ਡੀ. ਵਿਚ ਜੋ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਲਿਖਣਾ ਅੱਖਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡੋਂ ਬੋੜ੍ਹਾ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਇਕ ਸਫਾਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਡਰਾਈਵਰ ਸਣੇ ਪੰਜ ਬੰਦੇ ਸਨ। ਜਦਕਿ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਸੌ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਜਿੰਨੇ ਵਧ ਬੰਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰੂਪ ਲੈਣ ਜਾਣਗੇ, ਓਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਠੀ ਵਿਚਲਾ ਮਾਹੌਲ ਵਿਆਹ ਵਰਗਾ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਦੇਗ ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਘਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮਿੱਤਰ, ਬੈਠ ਕੇ ਪਾਠ ਸੁਣਦਾ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਆ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਲਵਾਈ ਆਪਣੀਆਂ ਭੱਠੀਆਂ ਤਪਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ

ਮੂੰਹ
ਆਈ
ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ
ਫੋਨ:916-273-2856
www.boparaikalan.com

ਦੁਆਲੇ ਵੀਹ ਬੰਦੇ ਬੈਠੇ ਗੱਪ-ਸੁੱਪ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰੋਲੂ ਪੈਂਦਾ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵੀ ਨੰਗੇ ਹਨ।

ਭੂਆ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਚੰਗਾ ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਮਿਥਿਆ ਹੋਇਆ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੋਠੀ ਦਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਲੜੀਆਂ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਲਾਟੂਆਂ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਕੇ ਕੋਠੀ ਵਾਲੇ ਬਾਈ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਚਮਕ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਕੋਠੀ ਵਿਚਲੇ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਲੱਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ 'ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਈ ਆਈ' ਦੇ ਅਖੰਡ ਜਾਪ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਕੋਈ ਮਰਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ। ਕਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਆਏ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 30 'ਤੇ)

ਅਜਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਣ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੇ

ਡੇਵਿਡ ਐਲਿਨ ਲੌਂਗਵੈਲੇ

ਭਾਰਤ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਕਦੇ ਜਾਤਾਂ ਵਿਚ, ਕਦੇ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚ, ਕਦੇ ਧਾਰਮਕ ਜਨੂੰਨੀ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੀ ਹਲਚਲ ਮਾਸੂਮਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਅਫਸਾਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਏ। ਸਿਤਮ ਵਧਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਰੂਹ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਕਦੇ ਕਾਫਰ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਕਦੀ ਮੋਮਨ। ਕਦੇ ਕਾਫਰ ਭੁੱਬਾਂ ਮਾਰ ਰੋਏ ਅਤੇ ਕਦੇ ਮੋਮਨਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਲੇ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਮਰਹਮ ਲਾਇਆ। ਕਿਸੇ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣੇ ਮੋਮਨ ਕਾਫਰਾਂ ਦੀ ਦਿਲੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੇ। ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਨੇਹ ਦੀਆਂ ਫੁੱਟੀਆਂ ਚਿਣਗਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵੇਗ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੈਲਾਬ ਬਣ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕਮੁੱਠ ਰਹੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਫਕੀਰ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸਨ।

ਸਿਆਸਤ ਹਾਲੇ ਓਦੋਂ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਨੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਸਵਾਰਥੀ ਲੋਕ ਹੰਝਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਉਣ ਦੀ ਹੋੜ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਪਰ ਸਭ ਫਜ਼ੂਲ ਜਾਂਦਾ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਫਕੀਰ ਦੀ ਕੁੱਲੀ ਵਿਚੋਂ 'ਅੱਲਾ ਹੂ' ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਖੜਤਾਲਾਂ ਦਾ ਰਸ-ਭਿੰਨਾ ਸ਼ੋਰ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਦ ਘੋਲ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਆਰਤੀ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ। ਗੁੱਝ ਅਤੇ ਸੂਰ ਦੀ ਆਨ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਆਦਰਸ਼ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਾਰਕ ਬਣੇ। ਰੱਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਦਰਿਆ-ਦਿਲ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਲੁਟਾ ਦੇਣ, ਅੜ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਰਗੜਾ ਲਾ ਦੇਣ। ਸ਼ਾਇਦ ਸੈਫਲ ਮਲੂਕ ਇਲਾਹੀ ਕਹਿਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

ਅਜਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਣ
ਡੂੰਘੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੇ,
ਫਜ਼ਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਵਣ
ਮੇਰੇ ਜਿਹੇ ਮੂੰਹ ਕਾਲੇ।

ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਜਲ-ਪਰੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੱਪੜੇ ਵਾਪਸ ਮੰਗੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ, “ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਸਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਓ, ਅਸੀਂ ਕੱਪੜੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਕਰਾਂਗੀਆਂ।”

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਾੜਵੀ ਲੁੱਟ ਮਚਾਉਣ ਆਏ। ਮੁਗਲ ਲੁਟੇਰੇ ਸਨ, ਪਰ ਪਿਆਰ ਸਦਕਾ ਦੇਸ਼-ਭਗਤ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਦਾਰਾ ਸ਼ਿਕੋਹ ਨੇ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਜਨਨੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਏ। ਸਭ ਤਾਤ ਪਰਾਈ ਵਿਸਰ ਗਈ ਤੇ ਅਪਣਤ ਵਿਚ ਸਮੋਇਆ ਮਮਤਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ।

ਅੱਜ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਨਾਇਕ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਹਨ। ਮੱਝੀਆਂ ਦੇ ਛੇਤੂ, ਕਿਰਤੀ-ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਬੋਲ ਕਿਸੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਦੁਆ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਮਿੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਰਕੀ ਦੀ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪੇਂਡੂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਲਈ ਮਿੱਠਾ ਸ਼ਹਿਦ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਇਹ ਉਸ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਉਤੇ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪੈਂਡਾ ਲੰਮਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਲੇਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਜਲਾਸ ਉਠ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮਹਿਲ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣੋਂ ਰੋਕਦੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਸ਼ਹਿਦ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਸਨ। ਸ਼ਹਿਦ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਉਂਗਲਾਂ ਡੁਬੋਈਆਂ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜੂਠੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਚੱਟਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਅੱਜ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਹਾੜ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਹਾਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਦਇਆ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਂਝਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਪਣਤ ਦੀ ਛੋਹ ਭਾਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਥਾਨਕ ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ, ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਸਿੱਧਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਿਲ-ਖਿੱਚਵੀਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤਤਫਦੇ ਅਰਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਝਲਕ ਦਾ ਤੋਹ ਡਿੱਠਾ। ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਰੰਗ, ਜਾਤ ਅਤੇ ਫਿਰਕੇ ਸਭ ਫਿੱਕੇ ਜਾਂ ਅਥਰਹੀਣ

ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਭਰਾਤਰੀ-ਭਾਵ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉਚਤਮ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਨ-ਬੰਧਨ ਅਤੇ ਚਾਹਤ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਜਿਹਨੀ ਖਿੱਚ ਬਣ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਪੀਡਾ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਰਦ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾ ਪਾ ਸਕਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜੀ, ਐਥੇ ਕੁ-ਅੱਖ ਨਿਕਲਣ ਵੇਲੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਹਾੜ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।” ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਗੱਲ ਭੁੱਜੇ ਨਾ ਪੈਣ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਹਾਮੀ ਭਰੀ, “ਯਾਰਾ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।” ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪੱਲੇ ਨਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਵਿਚ ਮਿਸ਼ਰੀ ਭਰੀ ਮਿਠਾਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਲੇਪਣ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਘੜੀ ਦੀ ਘੜੀ ਚੁੱਪ ਛਾ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਸਭ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਅੱਗ ਵਰ੍ਹਾਉਂਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੱਚਦੇ ਭੰਬੂਤਾਰਿਆ ਦੀ ਗੈਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਹੱਥ ਨੇ ਵਿਹੁ ਮਾਤਾ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਉਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਤਿੱਤਰ ਦੀ ‘ਸੁਬੂਨ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ’ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਚੁੱਪ ਤੋੜ ਕੇ ਰੰਗੀਨ-ਮਿਜਾਜ਼ੀ ਦਾ ਰੰਗ ਭਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ। ਟਟੀਹਰੀ ਦੀ ਸੰਤਾਪ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੰਤਾਪ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਵੈਣਾਂ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਲੱਗਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਪਰੀਆਂ ਨਾਲ ਚੋਹਲ-ਮੋਹਲ ਛੱਡ ਕੇ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਤਰਲਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਬ੍ਰਿਹੱ ਦੀ ਮਾਰੀ ਕਿਸੇ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਜੇਠ ਤਪਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹਾੜ ਦੀ ਆਮਦ ਕਹਿਰ ਭਰਿਆ ਸੁਨੇਹਾ ਸੀ। ਵੀਰਾਨੇ ਵਿਚ ਬੂਲਦੇ ਫਰਵਾਂਹ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਦੇ ਜੋਬਨ ਦੀ ਤਪਦੀ ਬਹਾਰ ਹਨ। ਜੇਠ-ਹਾੜ ਦੀਆਂ ਝੁਲਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਆਂ ਇਸ ਦੇ ਨੇਕੀਲੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ ਅਜੀਬ ਛਾਂ-ਛਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਸਤਾਈ ਮੁਟਿਆਰ ਸੋਗ-ਭਿੰਜੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਵੇ, ‘ਉਠ ਗਏ ਗਵਾਂਢੇ ਯਾਰ, ਰੱਬਾ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ!’

ਵਰੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਘੁੰਮਦਾ ਕਿਰਤੀ-ਕਿਸਾਨ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਆਪਣੇ ਬਦਨ 'ਤੇ ਸਹਾਰਦਾ ਹੈ। ਐਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਲਾਂਗੇ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮਰਾਸੀ ਉਧਰ ਆ ਨਿਕਲਿਆ। ਗੱਲ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਮਹਾਰਾਜ, ਐਥੇ ਐਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਹਾੜ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੱਲਿਆਂ ਵੇਲੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿਆਸੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਹਾਏ ਪਾਣੀ, ਹਾਏ ਪਾਣੀ ਪੁਕਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ਕੰਨੀਂ ਸੁਣੇ ਹਨ।” ਹੁਣ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ। ਤਰਸ ਜਾਂ ਰਹਿਮ ਦੇ ਕਾਰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਵਿਚ ਧੱਕਦੇ ਹਨ। ਐਥੇ ਸਮੱਸਿਆ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸੀ ਤੇ ਤਰਕ ਪੱਖੋਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵੀ। ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਣਹੋਣੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਭੁੱਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਹਰ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਰਾਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖੇ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਰਾਹਗੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਭੁੱਜੇ ਹੋਏ ਦਾਣੇ ਦੇਣੇ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪੱਖੋਂ ਜੇਕਰ ਸੋਚੀਏ ਤਾਂ ਸਿਲਸਿਲਾ ਪਿਆਸੀਆਂ ਰੂਹਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਸਿਆਸੀ ਜਰਵਾਣੇ ਹਰ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਦਰਜੇ ਦੇ ਜ਼ਾਲਮ ਅਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰੀ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਿਰ ਧੜ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਅੱਲਾ ਮਮਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ ਅਜੀਬ ਤੇ ਹਾਸੇਹੀਣੀ ਗੱਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸਲਾਮਕ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਤਰਬੱਲੀ ਮਚਾ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪੱਖੋਂ ਕਾਫਰ ਸੁਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰਧਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਸਗੋਂ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ

ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਸਾਂਝੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਾਰਕ ਹਨ, ਜੋ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਰਿਣ ਵਜੋਂ ਜਿਹਨ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਗੀਤ ਬਣ ਕੇ ਲੋਕ-ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਭਰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਾਫਰ ਆਪਣੇ ਵਿਛੋੜੇ ਹੋਏ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਹੰਝੂ ਵਹਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸੋਚਣਾ ਇਕਦਮ ਸਾਰਥਕ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਰਹੱਦੋਂ ਪਾਰ ਦੇ ਮੋਮਨ ਵੀ ਇਹੋ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਹੰ ਨਾ ਲੱਗਦੇ ਜੋਰੀ। ਉਹ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾੜ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਕੋਈ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਭਲਾ ਦੂਸਰੇ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਈ ਜਵਾਬ ਕਿਉਂ ਦੇਵੇਗਾ? ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਘੋਲਣ ਵਾਲੇ ਉਹ ਸੈਤਾਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਮਨ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੱਥਰ ਮਾਰਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਰਬਲਾ ਦੀ ਰਣਭੂਮੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਛਾਬੜੇ, ਛਿਬਰ ਅਤੇ ਕਪੂਰ ਖੱਤਰੀ, ਤਿੰਨ ਹਿੰਦੂ ਵਪਾਰੀ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਮਾਮ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਆਇਆ। ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਨੇਕੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਗਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਸੈਨੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਨੇਕੀ ਦੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣ ਕੇ ਹਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚਮਕੇ।

ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਹਿਰੇ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੀ ਲੈ ਲਵੋ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਛਕਾਇਆ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੁੱਲਿਆ, ਪਰ ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਭਗਤ ਮਹਿਰਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿੱਸਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੀ ਮਹਿਰਾ ਜਾਤੀ ਇਸ ਨੇਕੀ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਪਿਆਸੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਇਕ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੁਲਮ-ਸਿਤਮ ਸਿਆਸੀ ਸਵਾਰਥ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਣ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ, ਹਾੜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਦਰਦ ਭਰੀ ਮੌਤ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਹਿਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰ ਕੇ ਪੀਲੂ ਠੀਕ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ:

ਬੁਰਾ ਗਰੀਬ ਦਾ ਮਾਰਨਾ,
ਬੁਰੀ ਗਰੀਬ ਦੀ ਹਾਅ।
ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਬਦਸ਼ਹੀਨੀਆਂ,
ਰੱਖੇ ਖ਼ੈਰ ਖੁਦਾ।

DOT Physical Exams Only \$60

Absolutely No Waiting

ਟਰੱਕਰ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨਯੋਗ

ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕਲੀਨਿਕ ਆਓ, ਸਿਰਫ 20 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਫਾਰਗ ਕਰਾਂਗੇ
ਅੱਜ ਹੀ ਆਪਣੀ ਅਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟ ਬਣਾਓ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿਹੋਤਾ ਡੀ ਸੀ
ਫੋਨ: 209-464-7738

ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਐਂਡ ਇੰਜਰੀ ਰਿਕਵਰੀ ਕਲੀਨਿਕ

ਫੋਨ: 209-464-7738

2531 N. California Street
(North California St. & Ellis St.)
Stockton, CA 95204-5501

ਸਾਡੀ ਕਲੀਨਿਕ ਹਾਰਡਿੰਗ ਵੇਅ ਅਤੇ ਅਲਪਾਈਨ ਐਵਨਿਊ ਦੇ
ਵਿਚਕਾਰ ਸੇਂਟ ਜੋਸਫ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਡੇਢ ਬਲਾਕ ਦੂਰ ਹੈ।

ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਸਹੀ ਕਦਮ: ਗਾਖਲ

ਫਰੀਮਾਨਟ: ਯੂ ਐਸ ਏ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਹੀ ਕਦਮ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰੀ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਆਉਂਦੀ 11 ਜੁਲਾਈ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ, ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਮੂਹ ਕਲੱਬਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਸਮੂਹ ਕਲੱਬਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਂ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਥੇ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗਾਖਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮੂਹ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਬੜੇ ਕਬੱਡੀ ਮੇਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਲੱਬ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗਾਖਲ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ।

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚੰਗਿਆੜਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੌਰੇ 'ਤੇ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਗਿਆਨੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚੰਗਿਆੜਾ 10 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਚੰਗਿਆੜਾ ਗਤਸ਼ੰਕਰ ਤੋਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

1980 ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨੇਹੀ ਸ. ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਫੋਨ 916-416-1251 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲਵਾਨੀ ਦਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ

ਲੰਡਨ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਆ ਕੇ ਵਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਐਲਿਜ਼ਾਬੇਥ-2 ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ 'ਆਰਡਰ ਆਫ਼ ਦਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਐਵਾਰਡ' (ਓ.ਬੀ.ਈ.) ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਲਈ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕੰਮ ਬਦਲੇ ਵਰਲਡ ਸਿੰਘ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਚ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਕਰਾਚੀ 'ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਆ ਵਸੇ ਸਨ। ਲਾਲਵਾਨੀ ਪਰਿਵਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਚ ਬੇਹੱਦ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੰਬਈ 'ਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਲਈ ਕਈ ਕੰਮ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੇ ਕੋਲੀਵਾਡਾ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ 'ਚ ਕਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲਵਾਨੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ, ਉਦਯੋਗਾਂ ਤੇ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਡਨ 'ਚ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਉਦਯੋਗ 'ਚ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਤੇ ਚੈਰੀਟੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਐਵਾਰਡ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ 'ਚ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾ ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਕੈਂਪ

ਸੈਨ ਹੋਜੇ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਵਿਖੇ "ਪਛਾਣ" ਨਾਂ ਹੇਠ ਇਕ ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਕੈਂਪ 2 ਅਤੇ 3 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ 8 ਤੋਂ 18 ਸਾਲ ਤਕ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਿਖਾਈ ਗਈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੱਛਮੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਵਖ ਵਖ ਮਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ। ਡਾ. ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਰੀਮਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਕੈਂਪ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਭਾਈ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਘਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਣੀਵਾਲ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਦੋਵੇਂ ਦਿਨੀਂ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਨੈਕ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੀਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾਨਗਲ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂਘਰ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਸ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਤਾ।

Entry Free 'ਸਾਉਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਮਾਰੀ ਆ ਗਿਆ ਗੱਡੀ ਜੋੜ ਕੇ, ਮੈਂ ਨੀ ਜਾਣਾ ਸਰੁਰੇ ਗੱਡੀ ਲੈ ਜਾ ਖਾਲੀ ਮੋੜ ਕੇ' **Entry Free**

PUNJABI CULTURAL SOCIETY SACRAMENTO (U.S.A.)

ਪੋਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ

ਤੀਆਂ TEEYAN

On Sunday, the 15th AUGUST 2010 At 1.00 P. M.

AT S.E.S. Hall

10427 E. STOCKTON BLVD. ELK GROVE, CA 95624

Featuring : Songs, Gidha, Dances, Skits, D.J. and Much More

ALL LADIES AND GIRLS ARE INVITED

ORGANIZING COMMITTEE

Baldev Kaur, Rashpal Kaur, Harpreet Sahota, Aman Rangi, Rajwinder Pooni, Pardeep Pooni, Kamal Dhillon, Bhavandeep Kaur, Rajbir Kaur, Parmjeet Sandhu, Balbir Pooni, Surinder Chahal, Gujan Aulakh, Jaswinder Chohan, Jasvir Gill, Harinder Kaur, Laddi Thandi (Henna Beauty Parlour), Balwinder Garcha, Sonia Dhillon, Rani Sarhadi, Rupinder Kaur, Tajinder Kaur, Harminder Kaur, Parmjit Kaur, Kuldeep Banwait & Mandeep Pharwala

FOR PARTICIPATION & STALLS PLEASE CALL :

Mandeep Pharwala @ 916-682-7321, Rashpal Parhar @ 730-7191, Baldev Kaur @ 996-2010, Email: palpharwala@yahoo.com

ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕਪੜੇ ਅਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਸਟਾਲ ਵੀ ਲਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਐਂਟਰੀ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਫਤ No Cameras Will Be Allowed Inside The Hall ਵੱਲੋਂ : ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ

New Attraction:
Miss Teeyan Contest
Age 14-20
Call To Participate

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਿਆਹ ਪੁਰਬ 'ਤੇ ਸਮਾਗਮ 29 ਅਗਸਤ ਨੂੰ

ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਇਕ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ 27, 28 ਅਤੇ 29 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ 27 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭੋਗ 29 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪਵੇਗਾ। ਸਮਾਗਮ ਬਟਾਲਾ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ (408-203-8054), ਨੀਟੂ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਸਰਹਾਲੀ (408-624-6525) ਜਾਂ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਰਚੂਰ (510-461-2219) ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਮਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਈ

ਸੈਨਹੋਜ਼ੇ: ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰਨ ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਮਾਨ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰੇਲਵੇ ਦੀ ਸਪੋਰਟਸ ਸੈਕਟਰੀ ਬਣਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਭਰਾਵਾਂ ਸੁਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬੋਬੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਪਤਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂਹੇਗੀ।

* ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ

* ਜਨਮ ਦਿਨ

* ਮੰਗਣੀ

* ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀ

* ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਹੋਰ ਮੌਕੇ

* ਵੋਲੀ

* ਡਾਂਸਰ

* ਲਾਈਟਾਂ

» Explicit Dholis

» Dancers

» Intelligent Lighting

desi soundz

HOTTEST DJ IN BAY AREA

DJ Kamal 408.413.8350

DJ Kirna 510.648.4354

desi_soundz408@yahoo.com

PUNJABI | HINDI | HIP HOP | RAP

ROSHNI

Licensed and Certified

Beautycare

For Women by appointment only

- Hair Threading
- Facials (all kinds)
- Face make-up
- Highlights

- Perm
- Waxing
- Haircut
- Nails

Hair Color and Much more.

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਖੁਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ

We Assure You Best Of Attention & Will Give You Best Deals

Satisfaction Guaranteed

Lathrop, CA-95330

Tel: 209-244-2179

(Mon-Sun 10am-6pm)

STATE BANK OF INDIA (CA)

Free Remittance

OFFER!

Up to August 6, 2010

Send Rupee remittance to India without any fees !!

You need not have account with us

Just call us at 661.837.2657 or 661.837.9842 Fax : 661.837.9923

Our Office address :

3400 Panama Ln, Suite R
Bakersfield, CA 93313

Office Hrs.
Mon to Fri : 9 am to 4 pm
Sat : 10 am to 2 pm

website:www.sbical.com : email:bakersfield@sbical.com

G.M. Lawrence Insurance Brokerage ਅਤੇ Valley Truck Services

ਟਰੱਕ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਸੇਵਾਵਾਂ

- 28 Years of Experience in Truck Insurance Industry
- Appointed by 24 Top Rated US Insurance Companies
- All type of Trucking Coverage for Trucks, Container and Cargo
- Flexible Down Payment and Monthly Payment Options
- Quick Certificates & Excellent Services Guaranteed!

ਸਾਡੀਆਂ ਟਰੱਕਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ

- California DMV Services
  - » New License Plates & Renewals
- Interstate & Intrastate Permits
  - » DOT #, MC #, CA #
  - » IFTA, UCR, MCP
  - » NM, KY, NY, OR Permits
  - » Highway Use Tax(2290)
- Truck Financing
- Corporation Setup
- Document Typing

ਟਰੱਕ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਵਾਸਤੇ
Daljit Singh Khehra,
License No: 0522491
Tel: 209-474-2771
Fax: 209-474-0215
Daljit@gmlawmceins.com

ਟਰੱਕਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਾਸਤੇ
Rajwinder Khehra
and Daljit Kaur
Tel: 209-390-8800
Fax: 209-594-1380
Raj@valleytruckservices.com
www.valleytruckservices.com

ਟਰੱਕ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਵਿਚ ਸਾਡਾ
28 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ

ਟਰੱਕਿੰਗ ਬਿਜਨਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ

Ph:(209) 474-2771, (888) 474-2771

7746 Lorraine Avenue #214, Stockton, CA 95210

ਟਰੱਕਿੰਗ ਬਿਜਨਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ

Sai Productions

National Sponsor

WWW.SAIPRODUCTIONS.CA

presents

Legal Advisor:
Harjot Ginny Walla,
Attorney at law
www.wallalawfirm.com
 Tel: (510) 887-5910

Gurdas Maan

INTERNATIONAL PROMOTER
 NIRMAL DHALIWAL
 778-892-4706
 206-915-0740
 AJIT KAUSHAL
 510-455-6278

LIVE IN CONCERT

jus
 punjabi

The 1st American-Punjabi TV Channel

VIRSA ENTERTAINMENT GROUP
07 AUG 2010
BAKERSFIELD, CA
RABOBANK CONVENTION CENTER
 1001 TRUXTUN AVE, BAKERSFIELD, CA - 93301
PINDER DHILLON - 661-301 7870
BALBIR SHERGILL - 661-205-1616
www.rabobankarena.com

08 AUG 2010
LOS ANGELES, CA
REDONDO BEACH PERFORMING
 1935 MANHATTAN BEACH BOULEVARD, CA - 90278
NEEMA'S SARI - 562-860-1135
KAMAL SINGH - 661-210-8984
www.redondo.org

ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਇਕੋ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜੋ ਸਾਲ 1992 ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੀਦੇ ਗੀਤਾਂ, ਨੰਗੋਜ਼ ਅਤੇ ਅਸਲੀਲਤਾ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ੋਅ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਗੰਧਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵੰਗਾਰ।

ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੱਥ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.)

SABHYACHARAK SATHH PANJAB (REGD.)

in Association with

Punjabi Heritage Organization

(BAKERSFIELD CALIFORNIA, USA)

P R E S E N T S
2nd Cultural Beauty Pageant

MISS USA PUNJABAN

2010

17th July 2010

CALIFORNIA STATE UNIVERSITY BAKERSFIELD

9001 Stockdale Hwy, Bakersfield CA 93311

WINNER will represent USA in the 11th International Exclusive Beauty Pageant & will get Free Air Tickets to India to participate in

1st Prize \$1000, 2nd Prize \$500, 3rd Prize \$300

ਦਿਸ਼ਾ

ਪੰਜਾਬ 2010
MISS WORLD PANJABAN

(A beauty Pageant based on Punjabi Culture)

For ENTRY FORMS & DETAIL

log on to <http://www.missworldpunjaban.in>

Entry form sent to : Post Box No. 70247 Bakersfield CA 93387

Mohitinder Bawa
Miss World Panjaban 2008

Jasmer Singh Dhatt
Founder & Chairman-Director
Cell : 98725-45678
USA : 661-654-9781

Prof. Gurbhajan Gill
PATRON
Sabyacharak Sathh Punjab (Regd)
PRESIDENT
Punjabi Sahit Academy

Supreet Malhi
Miss USA Panjaban 2008

ENTRY WITH INVITATION ONLY, PLEASE CALL FOR INVITATION

Ajit Singh Bhattal (661)330-8643 bhattalaj@yahoo.com
Babbu Gural (510)557-9670 babbu71@hotmail.com
Parmjit Singh Dosanjh (661)333-2005 psdosanjh@gmail.com
Meena Sahghera (661)978-6310 sanghm@gmail.com

ELIGIBILITY

Applicant must be of PUNJABI ORIGIN regardless of her place of birth.
The Applicant's Age should be between 17 to 25 years as of 1st Nov. 2010.

The applicant's height must be 5' 4" or above.

Priority will be given to the applicants who have held outstanding positions in dance Gidha, cultural events or any beauty Pageant.

Head Office : 16-C Bhai Randhir Singh Nagar, Ludhiana 140 001 (India) email : infor@missworldpunjaban.in
Our Other events : Miss CANADA Panjaban, Miss Australia Panjaban, Miss NZ Panjaban etc.

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਵਿਚ ਸਰਤਾਜ ਨੇ 'ਜਿੱਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ' ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲ ਗੱਡੇ

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ (ਮਨਦੀਪ ਮਾਨ): ਸੁਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਆਖੇ ਜਾਂਦੇ ਗਾਇਕ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਇਥੇ ਫੋਕਸ ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੰਤਰਮੁਗਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਕੀਲ ਕੇ ਬਿਠਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸ਼ੋਅ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਧੜੇਬੰਦੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਮਾਣਿਆ। ਖੂਬਸੂਰਤ ਸਜੇ ਹੋਏ ਹਾਲ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਆਏ ਹੋਣ। ਕਈ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ੋਅ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ਼ੋਅ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ।

ਜਦੋਂ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਆਪਣੇ ਰਵਾਇਤੀ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਸਜ ਕੇ ਹਾਲ ਅੰਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਟੇਜ ਉਪਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। “ਮਹਿਫਲ-ਏ-ਸਰਤਾਜ” ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਸਰਤਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ

“ਸਾਈ” ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੋਅਰੋ-ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ

ਜੋਹਲ, ਰਵੀ ਅਕਾਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ, ਡਾ. ਮਨਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ.

ਸਿੰਘ ਬਰਾਤ, ਸਿੱਕੀ ਰੰਧਾਵਾ, ਬੱਬੂ ਬਰਾਤ, ਧਰਮਾ, ਸੱਤੀ ਸੰਘੇਤਾ, ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਜਸਬੀਰ ਰਿਆਤ, ਮਨਜੀਤ ਰਿਆਤ, ਮਨਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਤਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਮੇਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ, ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾਤ, ਹੈਰੀ ਭੁੱਲਰ, ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਤੇਗ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਆਏ ਸਮੂਹ ਸਰੋਤਿਆਂ ਲਈ ਮੁਫਤ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੀਡੀਆ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਅਤੇ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਸਾਡਾ ਚੈਨਲ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਤਾਰਾਂ ਸੌ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਕਰੀਬ ਕਰੀਬ ਫੁੱਲ ਸੀ।

ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। “ਸਾਈ” ਕੋਲ ਫਰਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਗੀਤ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੇ। ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਿਆਂ “ਮੈਂ ਬੋਝੇ ਸਦਕਾ ਹਾਂ ਪਰਦੇਸੀਓ, ਤੁਸੀਂ ਰੱਖਿਆ ਵਤਨ ਸੰਭਾਲ ਕੇ” ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਫੁੱਲਾਂ ‘ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗੀਤ “ਮੋਤੀਆ” ਗਾ ਕੇ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਬਾਗਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਖਿਲਾਰੀ। “ਫਿਲਹਾਲ ਹਵਾਵਾਂ ਰੁਮਕਦੀਆਂ, ਜਦ ਝੱਖੜ ਝੁੱਲੂ ਵੇਖਾਂਗੇ” ਨਾਲ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਤੋਰੀ। ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿਰਤਾਜ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਦਿਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਇਹ ਹੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਏ”। ਉਪਰੰਤ ਇਕ ਗੀਤ ਉਸ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਛੋਂ “ਮੇਰੀਏ ਨੀ ਹੀਰੀਏ, ਫਕੀਰੀਏ,” “ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ,” “ਦੌਲਤਾਂ ਤੇ ਜੱਗ ‘ਤੇ ਬਬੇਰੀਆਂ” ਅਤੇ “ਆਦਮੀ” ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। “ਮੁੰਡਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੀ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੋ ਗਿਆ” ਗਾ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। “ਜਿੱਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ” ਗਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਝੰਡੇ ਗੱਡੇ। ਕੁਝ ਸੰਜੀਦਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਦੱਸੀ, “ਅਕਲ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮਰ ਆਖਰੀ 26 ਹੁੰਦੀ ਏ”।

ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ‘ਤੇ ਲੱਕ ਮਟਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗੀਤ “ਅੱਧੀ ਕਿੱਕ ‘ਤੇ ਸਟਾਰਟ ਮੇਰਾ ਯਾਮ੍ਹਾ, ਨੀ ਹੋਰ ਦੱਸ ਕੀ ਭਾਲਦੀ” ਗਾ ਕੇ ਸਿਰਫ ਯਾਮ੍ਹਾ ਸਟਾਰਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਚੰਗਾ ਭਜਾਇਆ ਵੀ। ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦੌੜ ਲਾਈ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ “ਅੱਮੀਏ” ਗਾ ਕੇ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਹ ਗੀਤ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਮੌਜ ਸੰਚਾਲਨ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਸ਼੍ਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੱਰਾ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਇਕਬਾਲ ਮਾਹਲ ਨੇ ਵੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੱਰਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੈਰਾਡਾਈਸ ਪੈਲੇਸ ਵਾਲੇ ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਕੂਨਰ, ਬੱਬੂ ਕੰਬੋਜ, ਸੰਨੀ ਕੰਬੋਜ, ਡਾ. ਪਰਮਵੀਰ ਰਾਹਲ, ਪਾਲ ਦਿੱਲੀ ਪੈਲੇਸ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਵਿਚ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੜ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿਰਵਾਣ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਝੱਜ, ਦੀਪਾ ਢੇਸੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਮਿੱਟਾ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਟੋ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੜੋਚ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਪੰਮਾ ਗਰਿਮਵੇਅ, ਬਾਬ ਵਿਰਕ, ਰਾਜ ਗਰੇਵਾਲ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਪਰਮਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਡੱਡੀ, ਉਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਸ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਚੰਦੀ, ਦੀਪ ਗਰੇਵਾਲ, ਸੁਖਵੀਰ

ਸੁਧੀਰ ਜੋਸ਼ੀ, ਡਾ. ਅਗਰਵਾਲ, ਡਾ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਡਾ. ਸ਼ਿਵ ਦਿਓਲ, ਡਾ. ਹਰਜੀਤ

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਕੀ ਹੈ?

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਐਸ.ਅਸ਼ੋਕ ਭੱਰਾ): ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਰੇ 'ਤੇ ਟਕੋਰਾਂ ਕਰਦੀ ਗਾਇਕੀ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਗਾਇਕ

ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਗੁਰੀ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਐਮ ਪੀ-3 ਨਾਲ ਬੇਹੱਦ ਚਰਚਾ 'ਚ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹੋ ਕੇ ਪਰਦੇ ਓਹਲਿਓਂ ਰਿਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ

ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਗੁਰੀ

ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਗੁਰੀ ਨੇ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਆਪਣੇ ਗੀਤ 'ਚ

ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਧਰਮ ਤੇ ਕੌਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਜ਼ ਦਾ ਨੰਗਾ ਸੱਚ ਇਸ ਐਮ ਪੀ-3 ਵਿਚ ਜੱਗ ਜਾਹਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਮ ਪੀ-3 ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂਕਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਨੂੰ ਬਾਕੀਆਂ ਦੀ ਅੱਖ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੀ ਨੇ ਇਸ ਕਥਨ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੇਠ ਮਕਸਦ ਨਿੱਜੀ ਮੁਫਾਦ ਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਗੋਲਕ ਚੋਰੀ' ਦੇ ਲਗਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੁਣ ਗੁੱਝੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਬਣ ਗਏ ਨੇ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਜੱਗ ਜਾਣਦਾ ਕਈ ਲੜਾਈ ਦੇ ਅੱਡੇ ਬਣ ਗਏ ਨੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਏ

ਬਾਅਦ 'ਚ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਹਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੀ ਚੋਰ ਏ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਕਈ ਮਤਲਬਖੋਰ ਨੇ ਬਾਅਦ 'ਚ... ਕਈ ਪਾਠੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਰਗੜਾ ਲਾਇਆ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਖੰਡੀਆਂ ਦਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੂਰਾ ਚਲਦਾ ਜ਼ੋਰ ਏ ਬਾਅਦ 'ਚ... ਧਰਮ ਸਾਡੇ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਕੋਰਟਾਂ 'ਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਕਮਜ਼ੋਰ ਏ

ਬਾਅਦ 'ਚ...

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੰਜ ਸੇਲ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗੁਰੀ ਲਗਦੇ ਮੈਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰੱਬ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾ ਗਏ ਗੋਲਕਾਂ ਇਹ ਭੋਰ ਭੋਰ ਏ ਬਾਅਦ 'ਚ...

ਸਮੁੱਚੇ ਗੀਤ ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂਕਣ ਵਿਚ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਉਠਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਗੀਤ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਪੱਗੋ-ਲੱਥੀ, ਸ਼ਾਂਤਿਰ ਦਿਮਾਗ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲੇਮਾਣਸ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿੱਬੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਪੰਥ ਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਆਮ ਪੰਥ ਦਰਦੀ ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਗੁਰੀ ਦੇ ਇਸ ਗੀਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਈ ਮੇਲ ਜੁਲਾਏ ਵਾਹੋ-ਦਾਹੀ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਗੁਰੀ ਦੇ ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਯੂ.ਟਿਊਬ 'ਤੇ Gurudawara De Pardhan Chor - Gurminder guri ਰਾਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

CHAHAL VIDEO

Video & Photography

We Treat your special events with care!

• HD Video (High Definition)

• Magazine Album

Cell: (916) 601-6632

Cell: (916) 690-4182

Ph: (916) 682-7321

email: ChahalVideo1@yahoo.com

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Jaision Chahal
at 916-601-6632

ਕਾਂਗੋ : ਤੇਲ ਟੈਂਕਰ 'ਚ ਧਮਾਕਾ, 200 ਮੌਤਾਂ

ਕਿਨਹਾਸਾ: ਕਾਂਗੋ ਗਣਰਾਜ 'ਚ ਪੈਟਰੋਲ ਨਾਲ ਭਰੇ ਇੱਕ ਟੈਂਕਰ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਣ ਅਤੇ ਹਾਦਸਾਗ੍ਰਸਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 200 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਦਕਿ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਸੁੱਚ-ਕਿਵੂ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਵਿਨਸੈਂਟ ਕਵਾਂਗਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਨਜਾਨੀਆ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਇੱਕ ਟੈਂਕਰ ਟਰੱਕ ਸਾਂਗੋ ਪਿੰਡ 'ਚ ਉਲਟ ਗਿਆ।

ਟੈਂਕਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਸੁੱਚ-ਕਿਵੂ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਨਗਰ ਬੁਕਾਵੂ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 70 ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਸਥਿਤ ਇਹ ਪਿੰਡ ਬੁਰੂਡੀ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਟੈਂਕਰ 'ਚੋਂ ਤੇਲ ਰਿਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਧਮਾਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਟੈਂਕਰ ਤੇਜ਼ਗਤੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਾਰੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਚ ਬਹੁਤੀ ਗਿਣਤੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੀ।

Brand New 5 STAR - State of the art Upscale Dental office

OPEN
late
Evenings

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਡਾਕਟਰ

AV DENTAL

ਏ ਵੀ ਡੈਂਟਲ ਕਲੀਨਿਕ

OPEN
Saturday
and
Sunday

Dr. Vuppala has 12 years experience

Dr. Aulakh is UoP San Francisco Graduate

and has multitude of experience with kids and older people

MOVIES IN EVERY OPERATORY

MASSAGE CHAIRS IN EVERY OPERATORY

Located in a big shopping center "THE PLANT" where TARGET, KIDS R US, TOYS R US, HOME DEPOT and 20+ restaurants are also located.

Call us today at **408-295-1100** to book your Appointment

FREE

*Restrictions apply

\$175
VALUE

ORAL-B
SMART SERIES
TOOTHBRUSH
KIT

Located at 2195 Monterey Road, Suite 30, (Next to GEICO), San Jose

Ph. 408-295-1100

You can also visit us online at
www.avfamilydental.com

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ‘ਚ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਤੇਜ਼ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ‘ਇਹ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?’ ਤਾਂ ਜੁਆਬ ਸੀ ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ‘ਚ ਵੜਨ ਲਈ ਰਾਹ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਈ ਦਰਿਆ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ ਉਹ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਹੀ-ਖਾਤਾ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਮਾਜ ਇਹਦੇ ਪੱਤਰੇ ਫਰੋਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਹੋਰਾ ਮਾਰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਕਦਰ ਨਾ ਪੈਣ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਹਰ ਯਤਨ ਵਿਚ ਉਦੇਸ਼ ਮਿੱਥ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਫਿਰ ਘੜਾ ਕੱਚਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਸੋਹਣੀ ਵਾਂਗ ਡੁੱਬਣ ਦਾ ਡਰ ਮਨ ‘ਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਤੋਂ ਮੁਲਕ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ 1913 ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮਕਾਣਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਲਹਿਰ ਅਰੰਭੀ ਸੀ, ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਗ਼ਦਰ ਬਣੀ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਚੋਲੇ ਵਿਚ ਦਾਮਨ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਿਰ ਜੋੜੇ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਤੇ ਉਤਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਕਰੀਬ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਕਰਨ ਤੇ ਮੁਰਦਾਬਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਹਿਮ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਬਣੇ। ਜਾਤੀ ਭੇਦ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮਜ਼ਹਬੀ ਜਾਂ ਰੰਗ ਨਸਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਇਹ ਸੰਗਰਾਮ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਹੀ-ਖਾਤੇ ਲਈ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਿੱਕੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਮਰ ਮਿਟਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ।

ਥੋਰ! 10 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ‘ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗ਼ਦਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ‘ਚ ਇਹ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਨੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ‘ਚ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਤੇ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲੱਗ ਰਹੇ ਮੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਨ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੁਹਿਰਦ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਰੀਬ ਸਾਲ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟਾਕਟਨ ‘ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ

ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਕਿਤੇ ਮਿਟ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪਰ ਚਲੇ ਉਦਮ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ। ਰਵਾਇਤੀ ਪਰਚੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ, ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ, ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ, ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ ਬਾਰੇ ਵੀ ਖੁੰਡ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਜਿਹੜੇ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਸੁਚੇਤ ਹੀ ਸਨ ਤੇ ਲਿਪੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਬੁਲਾਰੇ ਪਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਕੀਹਦਾ ਵਧੀਆ ਤੇ ਕੀਹਦਾ ਹੇਠਾਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਆਪਣੀ ਸਾਰਥਕ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਬੜੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਦੇ ਪੋਸਟ ਚਿਪਕਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਪਰ੍ਹੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੀ ਸੀ।

ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਮੇਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਦੇਸ਼ ਫਿਕੇ ਪੈਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਥਾਂ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਹਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਾਰੇ-ਹੀਭੇ ਆਏ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਨੇ ਵੀ ‘ਚਲੇ ਇਧਰ ਹੀ ਸਹੀ’ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਘੁਮਾਇਆ। ਕਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਤੇ ਪਾਸਲੇ ਦੀ ਖਿੱਚੋ-ਤਾਣ ਨੇ ਇਥੇ ਵੀ ਤਣਾਉ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੇਲੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਖਲਕਤ ਇਥੇ ਵੀ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਗਈ। ਕਈ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਭਾਵਾਂ ‘ਚੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਧਰ ਉਹ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ, ਨੇ ਇਧਰ ਆ ਕੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਮੇਲਿਆਂ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਹੈਰਾਨੀ, ਦੁੱਖ ਤੇ ਫਿਕਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਵਰਕਾ ਵੀ ਫੋਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਗੱਲ ਇਥੋਂ ਤਕ ਚਲੇ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਦੋ-ਚਾਰ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਪਰਚੇ ਲਿਖਾ ਕੇ, ਵੀਹ-ਪੰਜਾਹ ਬੰਦੇ ‘ਕੱਠੇ ਕਰਨੇ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾ ਕੇ ਬਾਹਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹਨ, ‘ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ।’

ਕੀ ਲੰਗਰ ਲਗਾ ਕੇ, ਦੋ ਚਾਰ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੁਲਾ ਕੇ, ਪੰਜ ਸੱਤ ਪਲੇਕਾਂ ਵੰਡ ਕੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ, ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਲੱਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਏ? ਹੋਰ ਰੋਹ ਵੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿੱਧੇ-ਭੰਗੜੇ ਪੁਆ ਕੇ, ਨੱਚ-ਟੱਪ ਕੇ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਤੇ ਸਲੀਕਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਧਰੋਂ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ, ਚਰਨ ਜੱਜ, ਕੁਲਦੀਪ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਬਿੰਦਰਾ, ਅਵਤਾਰ ਤਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਅੱਡੋ-ਅੱਡ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲੇ ਤੀਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਕੁ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦਾ ਗੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੱਖਪਾਤੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਚਰਨ ਜੱਜ ਤੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਟੀਮ ਸੰਭਲਦਿਆਂ ਸੰਭਲਦਿਆਂ, ਸੰਭਲਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਤੇ ਪਾਏਦਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਸੰਨ 2006 ਵਿਚ ਡਾ. ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ‘ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ’ ਨਾਲ ਤੁਅੱਲਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰਜਨ ਜੀਰਵੀ ਰਾਹੀਂ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੁਝ ਬਣਨ-ਕਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਾਲਾ ਮਿਆਰ ਉਕਤ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋਇਆ। ਸੰਨ 2007 ਵਿਚ ਇਹ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਰ ਡੂੰਘੀ ਉਦੋਂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਡਾ. ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਤੇ ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਹਿਤ ਗੱਲ ਤੋਰੀ। ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ‘ਤੇ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਹਰੀਸ਼ ਪੁਰੀ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਿਬੜਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਮੰਡ ਦੇ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਹੋਰ ਇਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਚੱਲਣ ਵਿਚ ਗਹਿਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਣੇ। ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਦਾ ਫਿਲਮੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲਾ ਨਾਟਕ ‘ਗ਼ਦਰ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ’ ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਏ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਖੇਡਿਆ ਤਾਂ ਗਿਆ ਪਰ ਗੱਲ ਉਹ ਨਹੀਂ ਬਣੀ ਜਿਸ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਗੰਢਾਂ ਦੇ ਕੇ ਜੋੜਨ ਦਾ ਸਫਲ ਯਤਨ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸਫਲ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ

ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਨਾਟਕ ਲਿਖਣ ਨਾਲੋਂ ਆਤਮਜੀਤ ਆਪਣਾ ਰਵਾਇਤੀ ਨਾਟਕ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਅਪਨਾ ਲੈਂਦਾ। ਧਨੋਏ ਦੀ ਘੱਟ ਮਿਹਨਤ ਵਧ ਰੰਗ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਤਮਜੀਤ ਦੇ ਨਾਟਕ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾਈ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਗਿਆ ਸਕਿਆ। ਪ੍ਰੋ. ਮੰਡ ਦਾ ਖਿਲਾਰਾ ਪੱਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੀ ਲੈ ਗਿਆ ਪਰ ਜੱਜ ਤੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਯਤਨ ਸਲਾਹਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਗਿਆ।

ਇਸ ਵਾਰ ਜੋ ਨਵਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਪੱਖ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬੇ ਮੌਲਵੀ ਬਰਕਤ ਉਲਾ ਦੀ ਕਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜੇ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਬੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚੇ ਗ਼ਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਰਥਕ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਭੱਜ-ਨੱਸ ‘ਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣਾ, ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ‘ਚ 10 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਗ਼ਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਉਘੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕਿੱਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਮਿੱਥੇ ਗਏ ਟੀਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ‘ਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਠੱਪਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਾਂਡੀਚੇਰੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਵਰਨਰ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਲੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵੀ.ਸੀ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਦਾ ਆਉਣਾ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਆਰਥਕ ਮਾਹਿਰ ਸ਼ੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦਾ ਪਰਚਾ ‘ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬ’ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਪਹੁੰਚ ਅਪਨਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਹਟਵਾਂ ਹੈ ਜੋ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਉਬਾਸੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਡਾ. ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸੋਹੀ ਦਾ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਆ ਵਤਨਾ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਸੁਬਰੀ ਸੋਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ‘ਉਤਰ ਕਾਟੋ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾਂ’ ਵਾਲਾ ਘੜਮੱਸ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ

ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਜੇ ਚਰਨ ਜੱਜ ਦੀ ਦੌੜ ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਪਹੁੰਚ ਸਫਲ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਐਵੇਂ ਧੂੜ ਉਡਾਉਂਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਨੇ ਸਹੀ ਮੋਤ ਕੱਟ ਲਿਆ ਹੈ। ਗਾਇਕ ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਠੀਕ ਹੈ ਜੇ ‘ਗੱਡੀਆਂ ‘ਚ ਗੱਡੀਆਂ ਵੱਜਣ’ ਨਾਲੋਂ ਪਰਾਉਂਦੇ ਨਾਲ ਲੱਸੀ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਵੀ ਪਰੋਸਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਉਸ ਗੱਲੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਮੇਲੇ ‘ਤੇ ਕੇ.ਐਸ. ਮੱਖਣ ਦਾ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੋਟਰ ‘ਤੇ ਗਲਾਸੀ ਖੜਕਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ‘ਬੂ-ਬੂ’ ਵੱਲ ਖਿਚ ਲਿਆਈ ਸੀ। ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਨਾਟਕ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਸੀ ਤਾਂ ‘ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ’ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ।

ਐਲਾਨ ਵੀ ਜਰਨੈਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜੰਗਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦੀਆਂ ਫੀਡੀਆਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਲੱਗਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਠੀਕ ਹੈ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੀ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਡਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਪਰ ਯਤਨ ਤੇ ਹੱਥਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ।

ਮੇਰੀ ਸਲਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਨੋਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਨਾ ਬਣਾਓ। ਸਾਂਝਾ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਉਸਾਰੋਗੇ ਤਾਂ ਉਦਮ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ‘ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਛਾਪ ਕੇ ਵੰਡਣਾ ਹੈ? ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਲੋਕ ਸੁਚੇਤ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਹੀ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਵਾਂਗ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਿੱਧੀ ਇਸ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਜਾਵੇਗੀ? ‘ਤੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਮੈਂ ਸਕੱਤਰ, ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਕਰ ਇਕੱਤਰ, ਭਾਵੇਂ ਅਕਲ ਗਈ ਬਹੱਤਰ, ਚੱਲ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਕ ਮੇਲਾ ਲਾ ਲਈਏ’ ਦੀ ਸੋਚ ਤਿਆਗਣੀ ਪਵੇ। ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡ ਮੇਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇ ਪਹੁੰਚ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਯਤਨ ਲੰਗੜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਿਕੰਮੇ ਆਖਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਲੇ ਭਾਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ‘ਚ ਵੀ ਕਰੋ ਤੇ ਲਾਓ ਪਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਲੈਣ ਲਈ ਚਾਰ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਹੀ ਬਣਾ ਲਵੋ। ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਚੌਧਰ ਤਿਆਗ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਵਿਕਰਮ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਉਠਾਏ

ਮਾਡੈਸਟੋ (ਮਹਿੰਦਰ ਕੰਡਾ): ਇੰਡੀਅਨ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਵਿਕਰਮ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਰੀਨੋ, ਨਵਾਡਾ ਪਹੁੰਚੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਲਾਰ ਰਵੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰੀਨੋ ਵਿਚ ਮਲਿਆਲੀ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਕੌਸਲੇਟ ਵਿਚ ਪਾਸਪੋਰਟ ਸਬੰਧੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗ਼ਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਹਾਵਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ

ਗੱਡੀ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਕਾਮਾ ਘਾਟਾ ਮਾਰੂ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਲਾਰ ਰਵੀ ਨਾਲ

ਜਿਨ ਹਰ ਹਿਰਦੇ ਨਾਮ ਨਾ ਵਸਿਓ ਤਿਨ ਮਾਤ ਕੀਝੈ ਹਰ ਬਾਂਝਾ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਮਿਲਵਾਕੀ

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ੰਕਾ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਫਿਰ ਗਿਆਨੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੁਖਮੀ ਮਿਲਵਾਕੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੁਰਬ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰ ਅੱਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ;

ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਉਤਪਤੀ ਵਿਚ ਨਰ ਅਤੇ ਮਾਦਾ ਦਾ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸੰਜੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਰੱਬ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸਿਰਫ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਉਂ? ਜਿਵੇਂ ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰੱਬ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ, ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਬਾਂਝ (ਜਿਸ ਦੇ ਪੇਟ ‘ਚੋਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਜਨਮ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ) ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਕਿਉਂ? ਭਲਾ ਅੱਜ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸੋਚੀਏ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਪਿਰਬੀ ਚੰਦ, ਜੋ ਦੁਨਿਆਵੀਂ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ, ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਮ-ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਰੱਬ ਜੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਪਿਰਬੀ ਚੰਦ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਰੱਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਂਝ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ?

ਇਕ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਜਗਤ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ, ਮਾਲਕ, ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਕ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕੀ ਸਾਡੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਓ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਕਤੀ ‘ਮਾਤ ਕੀਝੈ ਹਰ ਬਾਂਝਾ’ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਾਤ ਦੇ ਅਰਥ ਮਾਤਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਅਨਰਥ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਨਿਰਾ-ਪੁਰਾ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਰੱਬ ਪਰਾਇਣ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ 25-30 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਂਜ ਹੀ ਮਾਤਾ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਸੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਰਥਾਉਣ ਵੇਲੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਸਰਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਖੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ;

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਦਾਸੀ ਤੋਂ ਪਰਤ ਕੇ ਜਦ ਤਲਵੰਡੀ ਵਲ ਆਏ ਤਾਂ ਕਸਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਮਿਲਣ ਆਏ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬੇਟਾ ਤੂੰ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਮਤਿ (ਮੱਤ) ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰ ਕੇ, ਮੱਤ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਸੋਧ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ

ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੱਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਵਸਿਆ ਤਾਂ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੱਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਐਸੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੀ ਨਾ ਬਣਾਓ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਨਾਮ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਸੁੰਨਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਹਰੀ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਭਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ;

ਜਨਨੀ ਜਨੇ ਤਾਂ ਭਗਤ ਜਨ, ਕੈ ਦਾਤਾ ਕੈ ਸੂਰ। (ਸੂਰਮਾ) ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਨਨੀ ਬਾਂਝ ਰਹੇ ਕਾਰੇ ਗਵਾਵੇ ਨੂਰ।

ਇਹ ਤੁਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੜ ਫਤਵਾ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ- ‘ਖੇਤ ਸਰੀਰ ਜੋ ਬੀਜੀਐ ਸੋ ਮਤਿ ਖਲੋਆ ਆਏ।’

ਨਿਰਾਪੁਰਾ ਔਰਤ ਦੇ ਬੱਚਾ ਜੰਮਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਮੱਤ ਵਿਚ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਅਗਲੀ ਪੰਕਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸੋਧ ਲੈ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹਰ ਮਾਂਝਾ। ਰਹੇ ਵਿਚਾਰ।

ਗਿਆਨੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੁਖਮੀ ਨਾਲ ਫੋਨ 262-373-0249 ‘ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਫੁੱਟਬਾਲ: ਉਰੂਗੁਏ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਫਾਈਨਲ 'ਚ

ਕੇਪਟਾਊਨ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਫੁੱਟਬਾਲ ਦਾ ਮਹਾਂਕੁੰਡ ਹੁਣ ਨਿਰਣਾਇਕ ਦੌਰ 'ਚ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਉਰੂਗੁਏ ਨੂੰ 3-2 ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਫਾਈਨਲ 'ਚ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਇਹ ਮੈਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੌਮਾਂਚਿਕ ਨਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਦੂਜੇ ਹਾਫ 'ਚ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਨੇ ਚੰਗੀ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ 'ਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਟੀਮ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਫਾਈਨਲ 'ਚ ਹੁਣ ਦੋਵੇਂ ਟੀਮਾਂ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਹੀ ਭਿੜਣਗੀਆਂ।

ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਵੱਲੋਂ ਕਪਤਾਨ ਜਿਓਵਾਨੀ ਵੈਨ ਨੇ 35 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਾਟ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਸਮਝ 'ਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 41 ਮਿੰਟ 'ਚ ਉਰੂਗੁਏ ਦੇ ਕਪਤਾਨ ਡਿਆਗੋ ਫੋਰਲੈਨ ਨੇ ਗੋਲ ਦਾਗ ਕੇ ਮੈਚ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ 70ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਨਾਈਡਰ ਦਾ ਸ਼ਾਟ ਗੋਲ ਪੋਸਟ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਕੇ ਗੋਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਦੀ ਟੀਮ ਪੂਰੀ ਤਾਅ 'ਚ ਆ ਗਈ ਤੇ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆਇਨ ਰੋਬਨ ਨੇ ਹੈਡਰ ਨਾਲ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਨੂੰ 3-1 ਨਾਲ ਬੜਤ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਨੀਦਰਲੈਂਡ 1978 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ 'ਚ ਪੁੱਜਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਵਾਰ ਦੇ ਚੈਂਪੀਅਨ

ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ (2002, 1998, 1994) ਫਾਈਨਲ 'ਚ ਜਗ੍ਹਾ

ਵੇਲਸੇ ਸ਼ਨਾਈਡਰ ਵੱਲੋਂ ਫ੍ਰੀਕਿਕ ਰਾਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ 'ਚ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲੀ ਦੂਜੀ ਟੀਮ

ਗੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਨਲਟੀ ਸ਼ੂਟ ਆਉਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਉਰੂਗੁਏ ਨੇ ਘਾਨਾ ਨੂੰ 4-2

ਦੂਸਰਾ, 74ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਚ ਤੀਸਰਾ ਅਤੇ 89ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਚ ਚੌਥਾ ਗੋਲ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾ ਗੋਲ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਮਿਡਫੀਲਡਰ ਬਾਮਸ ਮੂਲਰ ਨੇ, ਦੂਸਰਾ ਫਾਰਵਰਡ ਖਿਡਾਰੀ ਮਿਰੋਸਲਵ ਕਲੋਸ ਨੇ, ਤੀਸਰਾ ਆਨਰੇ ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਨੇ ਤੇ ਚੌਥਾ ਗੋਲ ਵੀ ਕਲੋਸ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਮਿਡਫੀਲਡਰ ਬਾਸਤਿਆਨ ਸ਼ਵੀਸਟੀਗਰ ਨੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਗੋਲ 'ਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਨ ਆਫ ਦਾ ਮੈਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ।

ਆਖਰੀ ਕੁਆਟਰ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ 'ਚ ਸਪੇਨ ਨੇ ਪੈਰਾਗੁਏ ਖਿਲਾਫ ਮੈਚ ਦੇ 83ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਮੈਚ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਦੋਵਾਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਜਿੱਤ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਟੀਮ ਗੋਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੈਰਾਗੁਏ ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਨੇ ਗੋਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਗੋਲ ਨੂੰ 'ਆਫ ਸਾਈਡ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਗੋਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ 'ਤੇ ਪੈਰਾਗੁਏ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਿਤਾਇਆ। ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਚ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੁੜ ਦੋਵਾਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਗੋਲ ਦਾਗਣ ਲਈ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ 57ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਵੀ ਗੋਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਮੈਚ ਦੇ 58ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਪੈਰਾਗੁਏ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਪੈਨਲਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਪੈਰਾਗੁਏ ਦਾ ਖਿਡਾਰੀ ਗੋਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਪੇਨ ਨੂੰ ਪੈਨਲਟੀ ਮਿਲੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਪੇਨ ਦਾ ਖਿਡਾਰੀ ਗੋਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਮੈਚ ਦੇ 83ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਦੌਰਾਨ ਸਪੇਨ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਡੇਵਿਡ ਵਿਲਾ ਨੇ ਚਮਤਕਾਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੈਰਾਗੁਏ ਖਿਲਾਫ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਮੈਚ ਨੂੰ 1-0 'ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਤੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇਹ ਬੜਤ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ।

ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਟੀਮ ਲਗਾਤਾਰ ਦੋ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦੇ ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ 'ਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀ ਹੈ। ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਵੱਲੋਂ ਮੈਚ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਗੋਲ ਸਟ੍ਰਾਈਕਰ ਵੇਲਸੇ ਸ਼ਨਾਈਡਰ ਨੇ 68ਵੇਂ ਮਿੰਟ

ਉਰੂਗੁਏ ਨੇ ਘਾਨਾ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਕੁਆਟਰ ਫਾਈਨਲ ਦੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ਪੂਰਨ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਲਤੂ ਭਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅੰਤ ਪੈਨਲਟੀ ਸ਼ੂਟ ਆਉਟ ਨਾਲ ਉਰੂਗੁਏ ਨੇ ਘਾਨਾ ਨੂੰ 4-2 ਨਾਲ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਰੂਗੁਏ ਨੇ ਘਾਨਾ ਖਿਲਾਫ ਗੋਲ ਦਾਗ ਕੇ ਮੈਚ ਨੂੰ 1-1 ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਮੈਚ ਦੇ 73ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਬੜਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਪਰ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਮੈਚ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ 15 ਮਿੰਟ ਦਾ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਟੀਮ ਗੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਹੋਰ 15 ਮਿੰਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵਾਂ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ 5-5

ਨਾਲ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਨੂੰ 4-2 ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਪੈਰਾਗੁਏ ਨੂੰ 1-0 ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਸਪੇਨ ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ 'ਚ ਪੁੱਜ ਸਕੇ। ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਨੂੰ 4-0 ਨਾਲ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਇਸ ਜਿੱਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦੇ ਕੋਚ ਮਾਰਾਡੋਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਟੀਮ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ 'ਚ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਇਸ ਮੈਚ 'ਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚਾਰ ਗੋਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਮੈਚ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਮਿੰਟ 'ਚ ਪਹਿਲਾ, 68ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਚ

ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਨੇ ਕੁਆਟਰ ਫਾਈਨਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੈਚ 'ਚ 2-1 ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਦੀ ਟੀਮ 24 ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਅਜੇਤੂ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਸਾਲ 2006 ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਕੁਆਟਰ ਫਾਈਨਲ 'ਚ ਹਾਰ ਦਾ

'ਚ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 53ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਚ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਨੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਗੋਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਲਈ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਸੇ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਫੇਲਿਪੀ ਮੇਲੋ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਗੋਲ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਆਤਮਘਾਤੀ ਗੋਲ ਸੀ। ਇਹ ਗੋਲ 53ਵੇਂ ਮਿੰਟ 'ਚ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਦੇ ਸਟ੍ਰਾਈਕਰ

Homeopathic Systems for Health Treatment

When you are tired of all treatments for any disease at any age

Try homeopathic, systems of treatment

Consultant/Practitioner

GURDIP SINGH SANDHU

DHMS, Hons, BAMS, MDEH, 30 Years experience
Working as per ACT.SB-577 State of CA.

CALL: TOLL FREE: 877-OK-HOMEO

(877-654-6636) OFFICE: 408-729-6691

E-mail: Homeomedicine@yahoo.com

ਅਰਥਰਾਈਟਸ, ਦਮਾ, ਸੁਗਰ, ਬਲਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਪੱਥਰੀ, ਖਾਰਿਸ਼, ਮੁਹਾਂਸੇ, ਵਜਨ ਦਾ ਘਟਣਾ ਜਾਂ ਵਧਣਾ, ਜਨਾਨਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਪੱਕਾ ਇਲਾਜ
You can get all Homeopathic, Ayurvedic, Biochemic medicines at economical prices.
www.homeomedicine.net

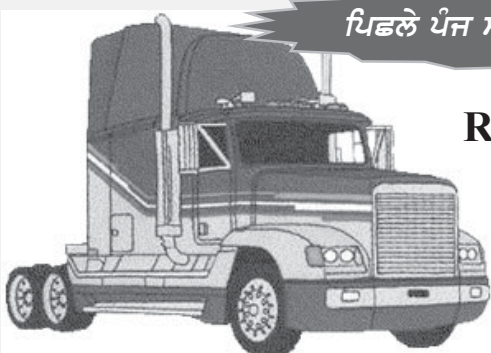
ਹੋਰ ਇਲਾਜਾਂ ਤੋਂ ਥਕ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਹੋਮੀਓਪੈਥੀ ਅਜਮਾਓ

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਟਰੱਕਰ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਟਰੱਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੇਪਰ ਵਰਕ ਅਤੇ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਇਕ ਹੀ ਦਫਤਰ ਵਿਖੇ

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀਸਰਵਿਸ ਲੈਬਰੋਪ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਮਿੱਟੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਲੋਕਲ ਟਰੱਕਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਰਿਆਇਤ

ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

RAM Commercial Insurance

High Five Plaza #204

19625 Harlan Rd Lathrop CA 95330

Exactly on I-5 and Luise Exit Opposite to Dennis Restaurant

Global Multi Services

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ:

- *License Plates
- *IFTA *Fuel tax Return
- *DOT, ICC-MC Registration Services
- *New Mexico & Kentucky Permit
- *Corporation and LLC Formation,
- *Highway Use Tax (2290)
- *UCR Permit, Oregon Permits, CA #,
- *MCP, New York Permits etc.

Rajinder Singh

Insurance Lic No. 0G73739

Financing Available For Buying Trucks

Cell:(510) 557-6988, Ph:209-982-9996

ਨਾਪਾ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ

ਸੈਨ ਹੋਜੇ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲੈ ਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਨਵੀਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਨ ਪੰਜਾਬੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਨਾਪਾ) ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਕਿਸ ਕੁ ਹੱਦ ਤਕ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮੌਕੇ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਉਚੇਚਾ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਛਪਵਾਏ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦਾ ਭਾਂਡਾ 'ਖੜਪੈਚਾਂ' ਤੇ ਚੁਗਲਖੋਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਭੰਨਿਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪੱਥਾਂ ਭਾਰ ਹੋਏ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਹੀ ਫੇਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੜਪੈਚਾਂ ਤੇ ਚੁਗਲਖੋਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਆਈ ਸਿਕਰੀ ਹੁਣ ਜਾਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀ। ਇਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤਾਂ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਬਾਰੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਇਥੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਜੁਤੀਆਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਮੁਜਾਹਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਪੀ, ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਗਰੁਪ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਜੈ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪਹੁੰਚਣਗੇ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵੀ ਆਈ ਪੀ ਤਸ਼ਰੀਫ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਸੇਖਵਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ। ਇਹ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਰਹੀ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵੀ ਨਾ ਦਿਤੀ।

ਨਾਪਾ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਟਰੇਸੀ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਰੂਬੀ ਢੱਲਾ ਬਤੌਰ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾ. ਰੂਬੀ ਢੱਲਾ, ਨਾਪਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧੂਤ, ਡਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਟੇਟ ਹਸਪਤਾਲ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜੱਸ ਟੀ. ਵੀ. ਦੇ ਐਂਕਰ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿਆਤ, ਨਾਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਟਰੇਸੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਵਿੰਦਰ ਕਾਂਬਲਾ, ਓ. ਪੀ. ਬਾਲੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਿਉਤੀ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ, ਡਾ. ਜੇ. ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ, ਬੀਬੀ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਚੀਮਾ ਆਦਿ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਨਾਪਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧੂਤ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਨਾਪਾ ਵੱਲੋਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਨਾਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਨੇ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਸਫਾਰਤਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ

ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਫਾਰਤਖਾਨਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬਦਸਲੂਕੀ ਦੀ ਘੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਬਦਤਮੀਜ਼ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਕੋਲ ਪਾ ਕੇ

ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪੱਤਰਕਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਕੋਠੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਪਰ ਭੂਮੀ ਮਾਫੀਏ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ

ਹੋਵੇ।

ਨਾਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਨੇ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਨ ਪੰਜਾਬੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਨ ਪੰਜਾਬੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਇਕ ਗੈਰ ਸਿਆਸੀ

ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੇ ਠੋਸ ਹੱਲ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸਾਨਵਾਕੀਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੇਅਰ ਰੂਬੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਐਸੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜਿਸ ਪਲੇਟ ਫਾਰਮ ਉਪਰ ਇਕੱਠੇ

ਮੰਚ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਪਾ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵੱਲ ਦੌੜਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ।

ਲੈਬਰੇਪ ਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਮੇਅਰ ਸੰਨੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਨਾਲ ਖਚਾਖਚ ਭਰਿਆ ਇਹ ਹਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਸੁੱਖ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਇਕ ਬੁਲਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਕੇ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਵਕਤ ਤੱਕ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੇਡੀਓ ਸੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ. ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜੱਸ ਟੀ. ਵੀ. ਦੇ ਐਂਕਰ ਹਰਵਿੰਦਰ ਰਿਆਤ, ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸੈਕਟਰੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਆਈ.ਏ.ਐਸ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰਖੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਐਵਾਰਡ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਰਾਜ ਭਨੋਟ, ਸੁਰਜੀਤ ਟੱਟ, ਪੈਨੀ ਯੋਗਰਾਜ ਸੰਧੂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਜੱਸ ਟੀ. ਵੀ., ਡਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਰਹੂਮ ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਤੇ ਡਾ. ਰਕੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮਰਹੂਮ ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਐਵਾਰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਅਟਾਰਨੀ ਜਗਦੇਵ ਰਾਮ (ਜੈਕ ਰਾਮ) ਤੇ ਅਟਾਰਨੀ ਅਜੈ ਰਾਮ (ਪਾਲ) ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਨੇ ਪੈਨੀ ਯੋਗੀ ਰਾਜ ਸੰਧੂ ਤੇ ਡਾ. ਰੂਬੀ ਢੱਲਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਲ ਤੇ ਮਮੋਟੇ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।

ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਭੂਮੀ ਮਾਫੀਆ ਸਰਕਾਰ, ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦਿਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਟਰੇਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਬਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾਈ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਡਾਢਾਡੋਲ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ. ਰੂਬੀ ਢੱਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਚਨਬੱਧ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਦਬਾਅ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਨਾਪਾ ਦੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੱਜ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮੂਹ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਟੇਜ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਸ਼ੈਰਿਫ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸੰਨੀਵੇਲ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਨਾਪਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਪੂਰ ਸਮਰਥਨ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਰੂਬੀ ਢੱਲਾ, ਸੁੱਖ ਧਾਲੀਵਾਲ ਐਮ. ਪੀ., ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਆਈ. ਏ. ਐਸ., ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਕੈਸ਼ ਗਿੱਲ ਮੇਅਰ ਸੁਬਾ ਸਿਟੀ, ਰੂਬੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਮੇਅਰ ਸਾਨਵਾਕੀਨ, ਸੰਨੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਵਾਈਸ ਮੇਅਰ ਲੈਬਰੇਪ ਸਿਟੀ, ਕੌਸਲ ਮੈਂਬਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਨ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਟੱਟ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਣੀਵਾਲ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੈਨਾਨੀ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਧੂਤ, ਅਟਾਰਨੀ ਜੈਕ ਰਾਮ, ਅਟਾਰਨੀ ਅਜੈ ਰਾਮ, ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਚੀਮਾ ਅਤੇ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਆਦਿ ਆਗੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਦਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧੂਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਦਾ ਦਫਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਆਬਾਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਕਾਰਾਂ ਪਾਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸਹੂਲਤ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ. ਧੂਤ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੀ ਆਸਾਨੀ

ਹੋ ਕੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਯੂਥਾ ਸਿਟੀ ਦੇ ਮੇਅਰ ਕੈਸ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਪਾ ਦੇ ਇਸ

ਕੀਤਾ। ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਨੇ ਪੈਨੀ ਯੋਗੀ ਰਾਜ ਸੰਧੂ ਤੇ ਡਾ. ਰੂਬੀ ਢੱਲਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਲ ਤੇ ਮਮੋਟੇ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।

ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਹੱਲ ਆਯੁਰਵੈਦ ਦੇ ਸੰਗ

ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸਿਹਤ ਗੰਧਰਬ ਕੌਰਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਤਿੱਲਾ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ)

ਇਕ ਹਫਤਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ-ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ।

ਹਿਰੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ	ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਓ	ਸਿਹਤ ਬਣਾਓ
ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਬੜ੍ਹਨਾ	ਸ਼ੂਗਰ ਕੰਟਰੋਲ	ਇਸਤਰੀ ਰੋਗ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਾਰਮੇਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਸਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ) ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਵਰਗੀ ਤਾਕਤ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ।

ਪੂਰਾ ਕੌਰਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਡਾ. ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਚਬਰਾ
ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਚਰਨ
ਰਜਿ. ਨੰ. 59/AY/PB.

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਖੂਨ ਨਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਮਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਤੇਲ ਦੇ ਕੌਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁਪਨਦੋਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

Surajvanshi Pharmacy (R)

MANUFACTURE & EXPORTER OF HERBAL PRODUCTS

25, New Model Town, Jalandhar (Punjab) INDIA.

Contact : Dr. Shweta Oberoi E-mail : shweta077@yahoo.com

Mobile : 98155-33933 Fax : 0091-181-5062627

ਡਾ. ਹਨੀਫ਼ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ 'ਤੇ ਕੇਸ

ਮੈਲਬੌਰਨ : 2007 ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਮੁਹੰਮਦ ਹਨੀਫ਼ ਨੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਆਵਾਸ ਮੰਤਰੀ ਕੇਵਿਨ ਐਡਿਊਜ਼ ਵਿਰੁਧ ਮਾਨਹਾਨੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਨੀਫ਼ ਦੇ ਵਕੀਲ ਮੋਰਾਈਸ ਬਲੈਕਬਰਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੁਅੱਕਲ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਛਾਣਬੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਹਨੀਫ਼ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਤੱਤਕਾਲੀਨ ਆਵਾਸ ਮੰਤਰੀ ਐਡਿਊਜ਼ ਵਿਰੁਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

20 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਰਮਨ ਤੇ ਚੈਕ ਟੀਮਾਂ ਮੁੜ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ

ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਜੇਤੂ ਇਟਲੀ ਦੀ ਫੁਟਬਾਲ ਟੀਮ ਚੈਕ ਟੀਮ ਤੋਂ ਹਾਰ ਕੇ ਵਰਲਡ ਕੱਪ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਜ਼ਬਾਨ ਉਪਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਭਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਰ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਇਟਲੀ ਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਰਗੀ ਅਗਿਆਤ ਟੀਮ ਕੌਲੋਂ ਹਾਰ ਕੇ ਕੱਪ ਦੀ ਦੌੜ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ? ਅਸਲ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚੈਕ+ਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੀ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਫੁਟਬਾਲ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੀਮਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਾਰੇ ਸਾਡੀ ਫਾਈਲ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਦੀ 14 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ। ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਅਮਲੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਯੂਰੋ '96 ਫੁੱਟਬਾਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਦੇ ਵੱਕਾਰੀ ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਰਪੀਨ ਫੁੱਟਬਾਲ ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਘਾਟ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹਰਫਨਮੌਲਾ ਜਰਮਨ

ਅਤੁੱਲ ਯਾਦਾਂ

ਖਿਡਾਰੀ ਮੈਟੀਆਸ ਸੈਮਰ ਨੂੰ ਜਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬੀ ਯੁੱਧ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ। ਪਾਲ ਗੈਸਕੋਇਨ, ਐਲਨ, ਸ਼੍ਰੋਅਰਰ, ਟੈਡੀ ਸ਼੍ਰੀਰਿਘਮ ਅਤੇ ਡਾਰਨ ਐਂਡਰਟਨ ਵਰਗੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਜਰਮਨ ਗੋਲਾਂ ਲਈ ਖਤਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਸੈਮਰ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਗਰਾਊਂਡ ਫੀਲਡ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਚ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੰਕਚਰ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੌਤਵੇਂ ਹਮਲੇ ਬੰਨ੍ਹਦਿਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਰੱਖਿਅਕ ਪੱਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਖਤ ਪਾਈ ਰੱਖਿਆ।

ਹਰਫਨਮੌਲਾ (ਲਿਬਰੋ) ਖਿਡਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੈਮਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੋਲਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਗੋਲਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਲਈ ਸਾਬੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬੋਝ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਕਿ ਜਰਮਨ ਸਟਾਰ ਜਰਗਨ ਕਲਿੰਜਮੈਨ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ। ਜਰਮਨ ਟੀਮ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਦੇਣ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਟੀਮ ਕਵਾਟਰ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਕਰੋਏਸ਼ੀਆ ਵਰਗੀ ਜਾਨਦਾਰ ਟੀਮ ਉਪਰ ਇਕ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੋ ਗੋਲਾਂ ਨਾਲ ਜੇਤੂ ਰਹੀ। ਉਸ ਅਹਿਮ ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸੈਮਰ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਿੰਜਮੈਨ ਨੂੰ ਪੈਨਲਟੀ ਕਿੱਕ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਲਈ ਦੂਸਰਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਗੋਲ ਵੀ ਖੁਦ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਚਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੁੱਟਬਾਲ ਜਗਤ ਨੇ ਸੈਮਰ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਇਸ ਸਦੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਜਰਮਨ ਲਿਬਰੋ ਫਰੇਂਜ ਬੈਕਨਬੋਰ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਜਰਮਨੀ-ਇੰਗਲੈਂਡ ਫੁੱਟਬਾਲ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸਾਲ 1930 'ਚ ਬਰਲਿਨ ਦੀਆਂ ਗਰਾਊਂਡਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਹੋਈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸਾਲ 1966 ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਟਰਾਫੀ ਜਿੱਤੀ। ਦਰਅਸਲ 1930 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1966 ਤਕ ਦੋਵੇਂ ਟੀਮਾਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ 8 ਵਾਰੀ ਭਿੜੀਆਂ ਸਨ। ਸੱਤ ਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਇਕ ਮੈਚ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋਇਆ।

ਜਲਦੀ ਹੀ ਬਾਅਦ ਫਰਾਂਸ ਬੈਕਨਬੋਰ ਜਰਮਨ ਫੁੱਟਬਾਲ ਸੀਨ ਉਪਰ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਲ 1968 ਦੌਰਾਨ ਜਰਮਨ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈਨੋਵਰ ਵਿਚ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਖੇਡੇ ਗਏ ਇਕ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬੈਕਨਬੋਰ ਦੀ ਖੇਡ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਇੰਗਲੈਂਡ

ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਸ 'ਇਤਿਹਾਸਕ' ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਇਕੋ ਇਕ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਗੋਲ ਫਰਾਂਸ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਪਿਛਾਹ ਭੇਂ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਟੀਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਬਲਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਕਵਾਟਰ ਫਾਈਨਲ ਜਾਂ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਹਾਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਹਲੀ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਜਰਮਨ ਲਿਬਰੋ ਫਰਾਂਸ ਬੈਕਨਬੋਰ ਹੀ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਾਲ 1970 ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦਾ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲਿਓਨ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਕਵਾਟਰ ਫਾਈਨਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ। ਉਸ ਸਾਲ ਬੌਬੀ ਚਾਰਲਟਨ ਵਰਗੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ 35-40 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਟਿਨ ਪੀਟਰਜ਼ ਅਤੇ ਐਲਨ ਮੁਲਰੀ ਦੇ ਗੋਲਾਂ ਸਦਕਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਲੇ ਜਰਮਨਾਂ ਉਪਰ 2-0 ਨਾਲ ਜੇਤੂ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਰ ਐਲਫ ਹਾਮਜੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੁੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬੌਬੀ ਚਾਰਲਟਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ ਲਈ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਬਸ ਇਤਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਬੈਕਨਬੋਰ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਉਸ 'ਜੀਨੀਅਸ ਪਲੇ ਮੇਕਰ' ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਡਿਫੈਂਸ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਭਾਜਤਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜਾ ਜਰਮਨੀ

ਦੀ 3-2 ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਰੇਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਹੋ ਮੈਚ ਸੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਫਰਾਂਸ ਬੈਕਨਬੋਰ ਦਾ ਡੱਕਾ ਸਾਰੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵੱਜ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਫਰਾਂਸ ਬੈਕਨਬੋਰ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਖੇਡ ਸਦਕਾ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਟੀਮ ਸਾਲ 1974 ਦੀ ਜੌਹਾਨ ਕਰੂਫ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਮਹਾਨ ਡੱਚ ਟੀਮ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੀ। ਇਹ ਫਰਾਂਸ ਬੈਕਨਬੋਰ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਪੇਲੇ ਦੀ ਬਰਾਜ਼ੀਲੀਅਨ ਟੀਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਰਮਨ ਟੀਮ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

1970 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਲ 1986 ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਪੀਟਰ ਬਿਲਟਾਨ ਗੋਲਕੀਪਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਜਵਾਬ ਟੀਮ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸੇ ਸਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਕਵਾਟਰ ਫਾਈਨਲ ਗੇੜ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜਨਟੀਨੀ ਸਟਾਰ ਡੀਗੋ ਮਾਰਾਡੋਨਾ ਦੇ 'ਹੈਂਡ ਆਫ ਗਾਡ' ਗੋਲ ਕਾਰਨ ਟਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਇੰਗਲੈਂਡ-ਜਰਮਨੀ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਸਾਲ 1990 ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਜਰਮਨੀ ਹੱਥੋਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਟੀਮ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਦੋਵੇਂ ਟੀਮਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ-ਮੌਤ ਲੜਾ ਕੇ ਖੇਡੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਚ 1-1 ਗੋਲ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਪੈਨਲਟੀ ਕਿੱਕਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ 'ਕਿਸਮਤ' ਜਰਮਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤ ਗਈ।

ਯੂਰੋ ਕੱਪ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਤੋਂ ਕੋਈ ਘੱਟ ਅਹਿਮ ਟਰਨਾਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਤਫਾਕਵਸ ਇਹ ਹੋ ਵੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਅੰਦਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਟਰਾਫੀ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਲੀਗ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਅਹਿਮ ਮੈਚ ਵਿਚ ਹਾਲੈਂਡ ਵਰਗੀ ਤਕੜੀ ਟੀਮ ਨੂੰ 1 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 4 ਗੋਲਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਵੀ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਐਤਕੀ ਮੁੜ ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਪੁਰਾਣੇ 'ਦੁਸ਼ਮਣ' ਜਰਮਨਾਂ ਨਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਫਰਾਂਸ ਬੈਕਨਬੋਰ ਦਾ ਵਾਰਸ ਜਰਮਨ ਲਿਬਰੋ ਮੈਟੀਆਸ ਸੈਮਰ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਅਪਤਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ।

ਸੋ, ਇਹ ਹੈ ਉਹ ਪਿਛੋਕੜ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ

ਗੋਲ ਜੋ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ

ਇਹ ਉਹ ਗੋਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਰੋਮਾਂਚਕ ਮੈਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਮਿਡਫੀਲਡਰ ਫਰੈਂਕ ਲੈਂਪਾਰਡ ਨੇ ਬਾਕਸ ਕੋਲ ਸ਼ਾਟ ਜਮਾਇਆ, ਜੋ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਕ੍ਰਾਸਬਾਰ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਰੁਗਵੇ ਦੇ ਰੈਫਰੀ ਜਾਰਜ ਲਾਰਿੰਡੋ ਨੇ ਖੇਡ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਰੀਪਲੇਅ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੇਂਦ ਗੋਲ ਲਾਈਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡਿੱਗੀ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਗੋਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ 38ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਸਕੋਰ 2-2 ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕੋਚ ਫੈਬੀਓ ਕਾਪੇਲੋ ਨੇ ਅੰਤਲੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਦੀ ਜਰਮਨੀ ਹੱਥੋਂ 4-1 ਨਾਲ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੌੜ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਰੈਫਰੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਇਹ ਗੋਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਇਹ ਗੋਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਚ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਅੰਤਰ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਲਾਈਨਮੈਨ ਅਤੇ ਰੈਫਰੀ ਦੀ ਗਲਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਂਚ ਤੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੇਂਦ ਲਾਈਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡਿੱਗੀ ਹੈ। ਰੈਫਰੀ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ 1996 ਦੇ ਠੀਕ ਉਲਟ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਗੋਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਲੈਂਪਾਰਡ ਦਾ ਸ਼ਾਟ ਜਦੋਂ ਬਾਰ ਨਾਲ ਟਕਰਾ

ਕੇ ਗੋਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡਿੱਗਿਆ ਤਾਂ ਕਾਪੇਲੋ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਜਲਦ ਹੀ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁੱਸ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੋਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਵੱਖਰੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ 1966 ਵਿਚ ਵੇਂਬਲੇ ਵਿਚ ਖੇਡੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਫਾਈਨਲ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਦੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਵਾਧੂ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 2-2 ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਜਿਓਫ ਹਸਰਟ ਦਾ ਸ਼ਾਟ ਕ੍ਰਾਸਬਾਰ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗਿਆ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਲਾਈਨਮੈਨ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਗੋਲ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਸਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੀਜਾ ਗੋਲ ਵੀ ਦਾਗਿਆ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ 4-2 ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਉਸ ਗੋਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਲੇ ਤਕ ਵੀ ਉਸਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਭਾਵੇਂ ਬੀਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਫ੍ਰੀ ਸਟੇਟ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਗਿਆ, ਪਰ ਖਿਡਾਰੀ ਉਹ ਗੋਲ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਸਨ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੋਲ ਸੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਗੋਲਕੀਪਰ ਡੇਵਿਡ ਜੇਮਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਸਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਕੋਰ ਲਾਈਨ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਹੈ। ਉਹ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਪਲ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਕਾਫੀ ਦਬਾਅ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਗੋਲ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਫਿਰ ਹਾਫ ਟਾਈਮ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰਤਮਕ ਮੂਡ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ।

ਫਰਾਂਜ਼ ਬੈਕਨਬੋਰ

ਸੈਮਰ

ਇਕ ਪਾਸੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਜਰਮਨਾਂ ਹੱਥੋਂ ਹੋਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਹਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇਸ 'ਮਹਾਨ ਡਰਾਮੇ' ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਜਰਮਨ ਹੀਰੋ ਮੈਟੀਆਸ ਸੈਮਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਐਕਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਬਕਾ ਪੂਰਬੀ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਸੈਮਰ ਦੀ ਉਮਰ 28 ਸਾਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਡਾਇਨਮੋ ਡਰੈਸਡਨ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਉਹ 45 ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਕੌਮੀ ਟੀਮ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਾਲ 1994 ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦੌਰਾਨ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੈਮਰ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖੇਡ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਅੰਜ ਤਕ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਵਾਟਰ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਜਰਮਨਾਂ ਦੀ ਬਲਗਾਰੀਆਨਾਂ ਹੱਥੋਂ ਹਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸੈਮਰ ਵਰਗੇ ਪਲੇਮੇਕਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੀ ਸੀ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਡੀਫੈਂਸ 'ਚੋਂ ਅਗਾਂਹ ਹਮਲਾਵਰ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲ ਵਧਦਾ ਹੈ-ਉਹ ਦੇਖਣਯੋਗ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਰਮਨ ਕੋਚ ਬਰਟੀ ਵੋਟਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਸਟਾਰ ਡੀਫੈਂਡਰ ਟਾਮਸ ਕੋਹਲਰ 9 ਜੂਨ ਨੂੰ ਚੈਕ ਰੀਪਬਲਿਕ ਵਿਰੁਧ ਖੇਡੇ ਪਹਿਲੇ ਲੀਗ ਮੈਚ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਮੈਚ ਦੇ ਹੀਰੋ ਲੈਫਟ ਬੈਕ ਕ੍ਰਿਸਟੀਅਨ ਜੀਗ ਦੇ ਪੱਟ ਦੇ ਪੱਠੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿੱਚੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਮੱਧ ਪੰਕਤੀ ਦੇ ਥੰਮ ਸਟੀਫਨ ਫਰੂਂਡ ਦੇ ਗੋਡੇ 'ਤੇ ਸਖਤ ਚੋਟ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਟਾਮਸ ਕੋਹਲਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਰਖਿਅਕ ਪੱਕਤੀ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਲਈ ਉਤਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜਰਮਨ ਸਿਤਾਰੇ ਟਾਮਸ ਹੈਮਲਰ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਗੋਡਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗ-ਲੱਗ ਕੇ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਰੋਏਸ਼ੀਅਨ ਟੀਮ ਵਿਰੁਧ ਕਵਾਟਰ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਪੂਰੀ ਜਾਨ ਲੜਾ ਕੇ ਖੇਡਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਜਰਮਨ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਜਰਗਨ ਕਲਿੰਜਮੈਨ ਵੀ ਹੰਸਲੀ ਦੀ ਹੱਡੀ ਵਿਚ ਕਰੈਕ ਆ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਅਜੇ ਵੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਚੈਕ ਰੀਪਬਲਿਕ ਵਿਰੁਧ ਵੱਕਾਰੀ ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਮੈਟੀਆਸ ਸੈਮਰ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬੋਝ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਰਮਨ ਟੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਮੈਟੀਆਸ ਸੈਮਰ ਉਪਰ ਉਸ ਦੇ ਦਾਰੋਮਦਾਰ ਜਾਂ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੇ ਵਧ ਜਾਣ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਸਟਾਰ ਐਡੀ ਮੋਇਲਰ ਅਤੇ ਸਟੀਫਨ ਰਾਈਟਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਰੁਧ ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਲਾਲ ਕਾਰਡ ਮਿਲ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੌ-ਬਰ-ਨੌ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਚੈਕ ਰੀਪਬਲਿਕ ਜਿਸ ਨੇ 1976 ਦੇ ਯੂਰੋ ਕੱਪ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਬੈਲਗਰੈਡ ਵਿਖੇ ਖੇਡੇ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਜਰਮਨੀ (ਪੱਛਮੀ ਜਰਮਨੀ) ਨੂੰ ਟਾਈ ਬਰੇਕਰ ਰਾਹੀਂ 5-3 ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਜਿੱਤ ਲਈ ਸੀ, ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਪੂਰੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸਾਰੇ ਟਰਨਾਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਉਸੇ ਸਪਿਰਟ ਵਿਚ ਖੇਡਦੇ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਟੀਮ ਨੂੰ ਹਰਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਸਪਿਰਟ ਨਾਲ ਕਿ ਮੁਗਲ

ਸਮਾਰਟ ਜਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਾਬਰ ਦੇ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਬਾਅਦ ਰਾਣਾ ਸੰਗਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰਾਜਪੂਤੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਸਤ ਦੇ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਸ ਟਰਨਾਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਚੈਕ ਟੀਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਰਹੀ ਜਦੋਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਲੀਗ ਮੈਚ ਵਿਚ ਜਰਮਨਾਂ ਹੱਥੋਂ ਸਿਫਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2 ਗੋਲਾਂ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਗਲੇ ਹੀ ਲੀਗ ਮੈਚ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਰਲ ਪੋਬੋਰਸਕੀ ਅਤੇ ਰੁਮਾਟਿਕ ਖਿਡਾਰੀ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਸਮਿਕਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿੱਕੇਬੰਦ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਯੂਰੋ 96 ਟਰਨਾਮੈਂਟ ਦੀ ਅਸਲ ਤਾਕਤ ਇਟੈਲੀਅਨ ਟੀਮ ਨੂੰ 2-1 ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਸਨਸਨੀ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸੇ ਜਿੱਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਚੈਕ ਟੀਮ ਕਵਾਟਰ ਫਾਈਨਲ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ 'ਯੂਰਪੀਨ ਬਰਾਜ਼ੀਲ' ਪੁਰਤਗਾਲ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੈਚ ਵਿਚ ਕਾਰਲ ਪੋਬੋਰਸਕੀ ਨੇ ਮੈਚ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਲਈ ਮੈਚ ਜਿੱਤਿਆ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖੇਡ ਦੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 3 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਖੇਡੇ 27 ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੈਚਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ 'ਚ ਵੀ ਹਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਚੈਕ ਟੀਮ ਨੇ ਆਮ ਪੈਨਲਟੀ ਸ਼ੂਟ ਆਊਟ ਗੇੜ ਪਿੱਛੋਂ 'ਸਫ਼ਨ ਡੈਬ' ਗੋਲ ਰਾਹੀਂ ਫਰਾਂਸੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ।

ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਚੈਕ ਟੀਮ ਜੋ ਕਿ ਟਰਨਾਮੈਂਟ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਟੀਮ ਸਮਝੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਪਰ ਉਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਮਾਨਸਿਕ ਦਬਾਓ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਟਰਨਾਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਹੱਸਣ ਖੇਡਣ, ਮੌਜ ਉਡਾਉਣ ਆਏ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਚਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਕਨਿਕ ਦੇ ਰੌਅ ਵਿਚ ਹੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਹਫਤਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਉਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਲੈਕਪੁਲ ਪਿਕਨਿਕ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤ ਕੁੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਹਿਕਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੱਲ ਕੀ ਰੰਗ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਸਮਿਕਰ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰਤ ਲੱਗੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, 28 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪਰਾਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਮੈਚ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ।

ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਚੈਕ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਲਿਬਰੋ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਮੀਰੋਸਲਾਵ ਕਾਡਲੈਕ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂਕਿ ਜਰਮਨ ਟੀਮ ਵਿਰੁਧ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਾਰਨ ਪੋਬੋਰਸਕੀ, ਪਵੇਲ ਕੁੱਕਾ ਅਤੇ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਸਮਿਕਰ ਦੇ ਹੱਥ ਰਹੇਗੇ। ਸੋ ਆਓ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਇਸ ਖੇਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਮੈਟੀਆਸ ਸੈਮਰ, ਕਾਰਲ ਪੋਬੋਰਸਕੀ ਦੇ ਜਾਦੂ ਤੋਂ ਜਰਮਨੀ ਵੱਕਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਵੀ ਹੈ ਜਿੱਤ-ਹਾਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਹੋਵੇ ਇਸ ਮੈਚ ਨਾਲ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖੇਡ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪ ਕਾਡ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ, ਸਰਤਾਜ ਤੇ ਆਲੋਚਕ

ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ 19 ਜੂਨ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਐਸ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਦਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਠੋਸ ਲੱਗੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰੀ ਭਰਕਮ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤੋਰਿਆ।

ਮੈਂ ਇਹ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਦੀ ਕਲਮ ਕੀਹਦੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਮਤਲਬ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਕੀ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਦੇ ਮਿਆਰ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ, ਰੀਡਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਭੌਰਾ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੇਖ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ ਪਰ ਸ਼ੁਰੂਕ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਆਲ ਉਠਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੇਖ ਸ੍ਰੀ ਭੌਰਾ ਦੀ ਕਲਮ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਲਿਖਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਪਰ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਗਈਆਂ ਜੋ ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਜਾਂ ਮੀਡੀਆ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਓ ਲਈ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਜਾਂ ਬਾਇਓਡਾਟਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਠਕ ਆਪਣੇ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਸਕੇ? ਜੇ ਓਬਾਮਾ ਜਾਂ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਗੁਆਹ ਹੋਣ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਸਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਦਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਮਖੌਲ ਉਡਦਾ ਹੈ? ਕਤਲੇਆਮ ਤੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਦੀ 26ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਕਦੀ ਦੱਬੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ।

ਭੌਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਹੈ? ਅਸਰ ਤਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੂਝਵਾਨ ਤੇ ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ ਵੀ ਗਾਇਕ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਛਿੱਤੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਉਤਰ ਪਏ ਨੇ। ਤੇ ਜੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਜ਼ ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਚਰਚਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਨਾ ਲੈਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਰਅਸੀਸਾਂ ਨਾਲ ਢੱਗੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗਾਇਕ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਮ. ਫਿਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਵਿ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੀਹਦੇ ਵਿਚ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕੋ ਮੈਨੂੰ ਨਿੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਪਾਪ ਧੋਤੇ ਜਾਣੇ ਨੇ।

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਲਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸਮਝਣਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਕਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੱਲ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਨ ਤੋਂ ਤੁਰੀ ਸੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੋੜੇ ਅਟਕਾਉਣ ਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਹੀ ਉਹ ਮੁਲਕ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਚਮਕਦੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸਿਰਫ ਚਮਕ ਬਾਰੇ ਬੋਲੇ, ਉਹਨੂੰ ਬਗੈਰ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਸੋਨਾ ਨਾ ਕਹਿ ਦਿਓ। ਜੇ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰ ਕੌਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖੋ ਕਿ ਸ਼ਲਾਕਾ ਹੋ ਕਿਸ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ?

ਸ੍ਰੀ ਭੌਰਾ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਸੂਫੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਲਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸਾਦਾਪੁਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਜਿਹੜੇ ਪੈਸੇ ਤੇ ਸ਼ੌਹਰਤ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਪਾਕ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਾਕਥਿਤ ਉਚੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖ

ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੂਫੀਆਂ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਚੁਣਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਵੋਟ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਕੁਦਰਤੀ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲ ਨਾਲੋਂ ਫਿੱਡ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਨੇ ਕਲਮ ਦਾ ਧਨੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਹੁਨਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੜੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਅਸਲ ਸੇਵਕ ਹੋ ਤੇ ਲੇਖਕ ਹੋ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣ 'ਚ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸੂਫੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਨ ਪਰ ਸਰਤਾਜ ਵਰਗੇ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣਾ ਤੋਰੀ ਫੁਲਕਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਰਤਾਜ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਬਾਰੇ ਚੱਲੀ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਪਲਾਠਕ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਅਪਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀਆਂ ਕਦੇ ਇਕ ਵਾਰ ਪਾਏ ਸੂਟ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਹੀ ਸੂਟ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਬੀਬੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਕਾਣੀ ਵੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਵਧੀਆ ਫਿੱਕੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸੂਟ ਵੱਢਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਜ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦਰੀਆਂ ਲਾਹ ਕੇ ਉਹ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਲੀਟੇਅਰ ਪਾ ਕੇ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਪੁੱਝਾਂਗੀ ਤਾਂ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨਾ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬੀਬੀਆਂ ਸਾਦਗੀ ਜਾਂ ਫੱਕਰ ਹੋਣ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਝਾੜਦੀਆਂ।

ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਅਜੀਬ ਦੇਖੀ ਕਿ ਸਟੇਜੀ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ

ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੇਖ ਲਵੇ ਤਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਮਿਆਰ ਉਘਾ ਹੋਣ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਇਹ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਦੰਦਾ ਵਾਲਾ ਡਾਕਟਰ, ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਿੱਦਾਂ ਕਰੇਗਾ? ਬੰਦੇ ਦੀ ਸੋਚ ਕਦੀ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੀ ਮੁਬਾਜ਼ਾ ਭਲਾ ਹੋਈ ਹੈ? ਏਕਲਵਯ ਨੇ ਦਰੋਣਚਾਰੀਆ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਕਲਾ ਸਿੱਖ ਲਈ ਸੀ। ਜਿਹਨੇ ਪਿੰਗਲਵਾਤਾ ਬਣਾਇਆ, ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਡਿਗਰੀ ਕੀ, ਪਿਓ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਬਾਬਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਤੋਂ ਇੰਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕੀਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੀਬੀਆਂ, ਉਹਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਚਮਕਾ ਕੇ ਕਹਿਣਗੀਆਂ ਕਿ ਬਾਬਿਆਂ ਨਾਲ ਤੇ ਫਲਾਣਾ ਲੀਡਰ ਵੀ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਲਾਣੀ ਕਾਰ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ 'ਤੇ ਰੋਹੂ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਬਾਬਿਆਂ ਬੋਲੇ ਚਿੰਟੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਵਿਛਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਬਰੂਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛ ਲਵੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਮੇਡ 'ਤੇ ਬਗੈਰ ਚਾਦਰ ਵਿਛਾਇਆ ਕਿੱਦਾਂ ਬੈਠੇਗੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਘਟੇਗੀ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਾ ਔਂਤ੍ਰੇ।

ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਦੀ ਠੋਸ ਮਿਸਾਲ ਟੀ. ਵੀ. ਤੇ ਰਿਆਲਟੀ ਸ਼ੋਆਂ ਵਿਚ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਦਸ ਦਸ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਗਾਇਕਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਗੀਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧੀਆ ਬੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ

ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ੋਅ ਵੇਖਣ ਲਈ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਫਲਾਣੀ ਹਸਤੀ ਵੀ ਪਹੁੰਚੀ। ਇਸਦਾ ਮੈਂ ਇਕ ਹੱਡਬੀਤਿਆ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਆਂਗੀ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਦੇ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਗਾਇਕ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਚਰਨਜੀਤ ਆਹੂਜਾ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਾਸੋਂ ਕੈਸਟਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਨਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਬਤਰਾ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਾਲਕਟੋਰਾ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਬੰਦੇ ਸਾਡੇ ਵਲ ਆ ਕੇ ਠਹਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਫ਼ਿਲਮ ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਕਿ ਨਾਇਕ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਸੀ, ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਚਰਨਜੀਤ ਆਹੂਜਾ ਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਕ ਹੀ ਗੀਤ ਗੁਰਦਾਸ ਅਤੇ ਸਰਦੂਲ ਪਾਸੋਂ ਗੁਆਇਆ। ਗੁਰਦਾਸ ਦੇ ਸੁਰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਸਰਦੂਲ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਧਨੀ ਸੀ। ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਗੀਤ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਹਿੰਦੀ ਫ਼ਿਲਮ 'ਪਿੰਜਰ' ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀ ਨਜ਼ਮ, ਵਡਾਲੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਗਾਈ, ਉਸ ਦੀ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਾਇਲ ਹਾਂ। ਸਰਤਾਜ ਦੇ ਸ਼ੋਆਈਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਬਾਰੇ ਏਡੇ ਭਾਰੇ-ਭਰਕਮ ਲਫਜ਼ ਵਰਤਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਸੂਫੀ ਗਾਇਕ ਨੂੰ ਗਵਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲੈਂਦੇ। ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਰਫ਼' ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲਮ ਵੀ ਓਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹੀ ਹਾਲ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਪਾਤਰ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਵਰਗੇ ਉਘੇ

ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਦਿਨ ਵੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਸੁਆਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ "ਸਤਿੰਦਰ ਦੀ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਯਮੋਂ ਤਕ ਦੇ ਸਫਰ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।"

ਕਿਸੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਹੱਦੋਂ ਵਧ ਕੁਝ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਸੂਫੀ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਲਾਮ ਨੂੰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵੇਚਿਆ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣਾ ਡੰਗ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਕੇ। ਨਿਰੂਪੀ ਐਚ ਡੀ ਡਿਗਰੀ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਲਾਕਾਰ ਜਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਹ ਡਿਗਰੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੁਖਾਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕੀਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੇਲੇ ਸਿਰਫ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੀ ਨਾ ਕਰਨ, ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਣ। ਜੇ ਪੱਗ ਪੁੱਠੇ-ਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਚਲੇ ਇਸਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਦੇ ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤੇ ਜੇ ਉਹ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਪੁੱਠੇ ਸਿੱਧੇ ਟੈਟੂ ਬਣਾ ਕੇ, ਸਿਰ ਪਿੱਛੇ ਬੋਦੀ ਕਰਕੇ ਤੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਉਂਗਲ ਦੇ ਇਕ ਪੋਟੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖ ਕੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨੀ ਵੀ ਕਿਧਰ ਦਾ ਨਿਆਂ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੱਗ ਰੱਖਣਾ ਉਹਦੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੱਲ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ।

ਜੇ ਗੱਲ 'ਦੀਨੋ' ਲਫਜ਼ ਦੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਗਿੱਲਾ ਪੀਹਣ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤੇ ਮੱਕੇ-ਮਦੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਦੀਨਾ ਲਫਜ਼ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਇਕ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਮ+ਦੀਨਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤੇ ਖਸਮ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਆਇਐ, ਇਹਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੁਖੀ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣਿਓ? ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਸਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਦਾ ਯਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਚਪਨ ਦੀ ਥਾਂ ਜੇ ਮਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸਿਆਪਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਭਲਾ ਵੱਟ ਦੇ ਹੀ ਅਰਥ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿੰਨੇ ਨਿਕਲਣਗੇ-ਵੱਟ ਪਿਆ ਹੈ, ਵੱਟ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਵੱਟ ਕੱਢ ਦਿਆਂਗੇ, ਵੱਟੇ ਵੱਟ ਤੁਰਿਆ ਜਾਹ ਆਦਿ ਆਦਿ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੂਣ ਤੇ ਖੰਡ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਹੈ। ਲੂਣ ਖੀਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਖੰਡ ਸਾਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਭੌਰਾ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣਾ, ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੀਵਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ।

ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਚਾਹ ਨਾਲੋਂ ਕੇਤਲੀ ਗਰਮ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਬੁਰਾ ਲੱਗੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਛੱਤੋਪ ਮਾਰ ਰਹੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ, ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੁਣ ਘਟਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਹੁਣ ਆਈ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਲੋਕੀਂ ਹੁਣ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਨੇ।

ਬਾਕੀ ਮੈਂ ਭੌਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਦੀ ਕਾਇਲ ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਲੇਖਣੀ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ। ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਉਸ ਲੇਖ ਦਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਇਕ ਉਹ ਔਰਤ ਦੇ ਜਾਵੇ, ਜੀਹਦੀ ਕਿ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਘਰ ਦੀ ਰਸੋਈ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜੂੜੇ-ਗੁੱਤਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਲੰਘਦੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਨੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਲਈ ਲੋਈ ਵੀ ਝਾੜ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਡਾਕਟਰੇਟ ਝੜ ਕੇ ਪੱਕੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਭੰਨਾ ਲੈਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਲਵੋ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ।

—ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਬੇਟਾਊਨ, ਟੈਕਸਸ

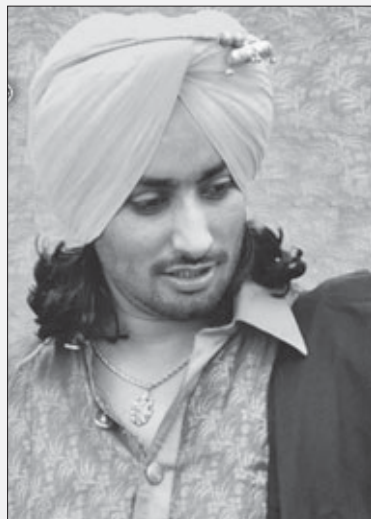
ਸਰਤਾਜ ਦੀ ਕਰਵਾ 'ਤੀ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ?

ਸੰਪਾਦਕ ਸਾਹਿਬ,

ਆਪ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 4 ਕੁ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਲੰਬੇ-ਲੰਬੇ ਲੇਖ ਸਰਤਾਜ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਬਾਰੇ ਛਾਪ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਬੜਾ ਠੋਕ ਕੇ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦੈ ਕਿ ਅਜੇ ਹੋਰ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਵਰਗੇ ਬੜੇ ਧਾਕੜ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿੱਲੀ ਟੰਗੇ ਲੱਗੇਟ ਲਾਹ ਕੇ ਕਸਣੇ ਪੈ ਰਾਏ ਹਨ। ਹੱਦ ਈ ਹੋ ਗਈ। ਸਰਤਾਜ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਲਾਦੇਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਉਹਦੇ ਗਾਉਣ ਨੂੰ ਬੇਤੁਕਾ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਕੋਈ ਉਹਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਧਰੂ ਤਾਰਾ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦਾ। ਇਉਂ ਲੱਗਦੈ ਕਿ ਉਨੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਉਹਦੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪੋਸਟਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੋਣੀ, ਜਿੰਨੀ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ 'ਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਆ। ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਮਾੜਾ, ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਹੀ ਐਦਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਛਾਪੀ ਜਾਓ! ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ ਪਈ ਬਦਨਾਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹੜੀ ਘੱਟ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨੂੰ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਆਹ ਜਿਹੜਾ 'ਸੂਫੀ' ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਗੁੱਡਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਆ। ਲਾ-ਪਾ ਕੇ ਇੰਨਾ ਕੁ ਜਾਣਦਾਂ ਕਿ ਉਹਦੇ ਕੁਝ ਗਾਣੇ ਸੁਣਨੇ ਲੱਗੇ ਆ, ਜਿਹੜੇ ਮੈਂ ਸੁਣੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚਲੇ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹੇ ਆ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਲੋਚਨਾ ਵਾਲੇ, ਉਹ ਸੱਚੀ ਹੀ ਐਵੇਂ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਰੰਜ ਹੈ, ਪਈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਖੂਹ-ਖਾਤੇ ਹੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਆ। ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਕਰਨ ਨੂੰ ਖੇਡ ਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਣਾ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਅਕਲਮੰਦੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਸੋ ਵਿਚੋਂ ਦਸਾਂ ਨੇ ਕਿਤੇ ਜੁਗਾਤ ਲਾ ਕੇ ਡਿਗਰੀ ਲੈ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਨੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਰੱਸੇ ਬੰਨ ਦਿਓ। ਤਕਰੀਬਨ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਧਰੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੋਈ ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਜਾਅਲੀ ਆ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲ-ਮਿਲਾ ਕੇ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਐਦਾਂ ਲੱਗਦੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਰਤਾਜ 'ਤੇ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਕਰਨੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਮਸਾਲਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ

ਉਹਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਨੇ।

ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਭਾਰ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ 50 ਕਿਲੋ ਦਾ ਈ ਆ। ਆਹ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਦਾਂ ਕਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੋਉ ਕਿ ਉਹਨੇ ਪੱਗ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਘੁੰਗਰੀ ਜਿਹੀ ਬੰਨੀ ਹੋਈ ਆ, ਉਹਨੂੰ ਸਰਪੇਚ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਤੇ ਇਹਦਾ ਮੂਲ ਇਰਾਨੀ ਹੈ। ਪੱਗ ਬੱਲਿਉਂ ਵਾਲ ਕਿਉਂ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਆ, ਇਹ ਬਈ ਸਮਝੋਂ ਬਾਹਰੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਲਗਦਾ ਉਹ ਅੰਦਰ ਜਾਣੇ ਵੀ

ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਹੋ ਗਈ, ਇਹੀ ਤਾਂ ਟਰੇਡ ਮਾਰਕ ਪਛਾਣ ਬਣ ਗਈ ਸਰਤਾਜ ਦੀ।

ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਰਤਾਜ ਦੇ ਬੇਮਾਇਨੇ ਗਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਦਰੁਸਤ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਜਿੰਨੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਗਾਏ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉਥੋਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਗਾਉਣ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਦੇ ਪੈਰ ਹੀ ਘੱਟ ਵਧ ਹਨ। ਇਕੋ ਹੀ ਚੱਟੇ-ਵੱਟੇ ਨਾਲ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣੇ ਹੀ ਫਗਵਾੜੇ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਨੇ ਬੀਬੀਆਂ ਵਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਗੀਤ ਗਾਇਆ "ਸਾਡਾ ਹੋ ਜਾ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲੈ"।

ਇਥੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਿੰਘ (ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ) ਦੀ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਨਾਟਕ ਕਰਨ ਗਏ। ਉਦੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਟੀ.ਵੀ. ਕਲਚਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਡਰਾਮੇ ਤੇ ਨਕਲਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੀਏਟਰ ਪਾਰਟੀ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਟੇਜ ਲਗਵਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕੁਝ ਜਚੀ ਜਿਹੀ ਨਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਲਾਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾਈਏ ਕਿ ਇੱਧਰ ਜੇ ਮੂੰਹ ਹੋਵੇ ਤੇ ਲੋਕ ਐਸ ਪਾਸੇ ਬੈਠਣ, ਲਾਈਟ ਇਥਰੋਂ ਪਵੇ? ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਦਮੀ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਨਾ ਔਪੜੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਹਿੰਦਾ, "ਓ ਸਰਦਾਰਾ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੰਜਰਖਾਨਾ ਈ ਆ, ਜਿੱਧਰ ਮਰਜ਼ੀ ਸਾਨੂੰ ਬਿਠਾਕ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਓ।"

ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਦੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਗੇ, ਪਹਿਲੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾਂ, ਉਲਟਾ ਪੱਟਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ ਜੱਖਣਾ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਸਾਡੇ ਰੱਬ ਵਰਗੇ ਸਰੋਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਦੇ ਆ, ਸਰੋਤੇ ਰੱਬ ਰੁੱਬ ਕੋਈ ਨੀ ਹੁੰਦੇ, ਰੱਬ ਤਾਂ 50 ਡਾਲਰਾਂ ਵਾਲੀ ਟਿਕਟ ਕਵਾਉਂਦੀ ਆ ਮੂੰਹੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਜੇ ਇਹ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਈ ਸਰੋਤੇ ਰੱਬ ਹੁੰਦੇ ਆ ਤਾਂ ਸਰਤਾਜ ਬਾਰੇ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿਉ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬਾਂ 'ਤੇ ਈ, ਕਿਸ ਭਾਅ ਵਿਕਦੇ ਆ ਯਾਮ੍ਹੋ-ਆਲੂ ਬੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਆਪੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਉਗਾ। ਕਾਹਨੂੰ ਲੰਬੇ-ਲੰਬੇ ਲੇਖ ਲਿਖੀ ਜਾਨੇ ਓ। ਉਦਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਫੇਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਦਿਸੇ ਤਾਂ ਉਹ 'ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ' ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਸਕਣ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਤਾਜ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ 'ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ' ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾ ਹੀ ਪਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸੋਚਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਧਰੋਂ ਕੱਢ ਮਾਰੀ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਾਢ। ਨਵੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ "ਮਿਸ ਪੂਜਾ" ਹੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ ਦੀ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਹੈ।

—ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੈਂਟਾ ਕਲਾਰਾ

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲਾ: ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰੇ ਧਰਮ ਕਸ਼ੇਤਰੇ

ਰੰਗ-ਬੇਰੰਗ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬੇ ਜੀ ਜਾਂ ਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਜਾਣੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਾਉ। ਜੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣੀ, ਜੇ ਨਾ ਮਨ ਹੋਣਾ, ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਥੱਕੇ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਬਾਤ ਪਾ ਦੇਣੀ ਤਾਂ ਕਿ ਬੁੱਝਣ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਰਹੀਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਿਹੜੀ ਬਾਤ ਬੁੱਝਣ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਉਹ ਸੀ, “ਇੱਕ ਟਾਹਲੀ ‘ਤੇ ਤਿਲੀਅਰ ਬੈਠਾ ਗਰਦਨ ਉਹਦੀ ਕਾਲੀ। ਜਾਂ ਕੋਈ ਬੁੱਝੇ ਪਾਧਾ ਪੰਡਤਿ ਜਾਂ ਕੋਈ ਬੁੱਝੇ ਹਾਲੀ।” ਅਸੀਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹਿਣਾ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਬਾਤ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਣਾ। ਜਦੋਂ ਹਾਰ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਬਾਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੀਅ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, “ਕੇਸੂ ਦਾ ਫੁੱਲ।” ਸਮਝ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗਣੀ ਕਿ ਕੇਸੂ ਦਾ ਫੁੱਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸੂ ਰੋਤਲੇ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਮਰਾਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤਾਂ ਡਾਕਰ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, “ਮੈਂ ਚਿਟਾਗਾਉਂ (ਹੁਣ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਤੱਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਘੁੰਮਿਆ ਹਾਂ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ। ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਸਮਰਾਲੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਸਮਰਾਲੇ ਵਿਚ ਹੈਡਾਂ ਤੇ ਘੁੰਗਰਾਲੀ ਵਰਗੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ।” ਸਾਡੀ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਫਸਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੇਸੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿਣਾ “ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕੇਸੂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਸਿਰਫ ਹਾਲੀਆਂ ਜਾਂ ਪਾਧੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ?”

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਕਮਰੇ ਦੀ ਗੈਲਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਫਾਈਨਲ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜਿਧਰ ਨਿਗਾਹ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਦਰਖਤ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਭੀ ਕਿਆ ਸ਼ੇਅਰ ਹੈ। ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਕੀ ਝਾਤਿਓਂ ਕੇ ਬੇਰ ਹੈ।” ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਮੱਛਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸਿਊਕ ਵਰਗੀ ਹੈ ਜੋ ਬੜੀ ਤਿੱਖੀ ਦੰਦੀ ਵੱਢਦੇ। ਨੀਰੂ ਦੀਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦੇ, “ਬਾਪ ਰੇ! ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਕੀਤੇ-ਮਕੌੜੇ ਯਹਾਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਮੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹੈ।”

ਇਸ ਸਭ ਕੁੱਝ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਪੱਖੋਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦਾ ਉਦੋਂ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਖੋਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ ਵੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਉਹ ਹੜਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਖੱਟਿਆ ਖਾਣ ‘ਤੇ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਡਾ. ਅਜਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ ਬੇਹੱਦ ਲਾਇਕ ਟੀਚਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਪੀ ਐਚ ਡੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਵਿਸ਼ਾ ਸ਼ਾਇਦ “ਫਿਲਾਸਫੀ ਆਫ ਸਾਇੰਸ” ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਸਿਨਹਾ ਸਰ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਪਰਚਾ ਸਾਂਝਾ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਵਿਚ “ਫਿਲਾਸਫੀ ਆਫ ਸਾਇੰਸ” ਪੜ੍ਹਾਇਆ। ਉਹ ਰੀਡਰ ਹੈਡ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਏਨਾ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਲਾਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਵੀ.ਸੀ. ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਡਾ. ਸਿਨਹਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਾਦੂਨਾਥ ਸਿਨਹਾ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ। ਕਲਕੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਸੀ। ਡਾ. ਮਿਸ ਗੁਪਤਾ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ “ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ ਵੈਸਟਰਨ ਫਿਲਾਸਫੀ ਗਰੀਕ ਐਂਡ ਮਾਡਰਨ” ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸਾਲ “ਕੰਟੇਪਰੇਰੀ ਵੈਸਟਰਨ ਐਂਡ ਇੰਡੀਅਨ ਫਿਲਾਸਫੀ” ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੱਛਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕਦੀ ਲੱਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਫਿਲਾਸਫੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਵਾਂ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਮਿਸਜ ਪੁਸ਼ਪਾ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਵਿਚ “ਜਨਰਲ ਐਂਡ ਐਪਲਾਈਡ ਸਾਈਕਾਲੋਜੀ” ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਵਿਚ “ਐਬਨਾਰਮਲ ਐਂਡ ਕਲਿਨੀਕਲ ਸਾਈਕਾਲੋਜੀ” ਪੜ੍ਹਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਲ ਕਰਨੇ ਦੱਸੇ ਅਤੇ ਸਾਈਕਾਲੋਜੀ ਵਿਚ

ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਨਾਂ ਲਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬੜਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ “ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ

ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ”।

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤਾਲਿਬ ਡਾ. ਕਾਲੀਆ, ਜੋ ਬਦੇਸ਼ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਰੀਡਰ ਮੁਖੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਹਾਨ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਡਾ. ਦੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਰਹੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ‘ਤੇ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਰਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਵੇਲੇ ‘ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ’ ਦੀ ਐਮ.ਏ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਫਿਲਾਸਫੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਡਾ. ਵੀ.ਐਨ. ਤਿਵਾੜੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਦੇ ਜੁਆਈ ਸਨ, ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ ‘ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਹੀ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਲਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਵੀ ਡਾ. ਦਿਵੇਦੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਗੋਸਵਾਮੀ ਬੜੇ ਕਾਬਲ ਟੀਚਰ ਸਨ।

ਚਾਰ ਅਗਸਤ 1968 ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮੈਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਆਈ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਇਹ ਬੇਟਾ ਮੇਰਾ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਬਣਿਆ ਭਾਵ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਲੈ ਕੇ ਸੈਕੰਡ ਵੀ ਆਇਆ ਅਤੇ ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਦੇ ਟੈਸਟ ਵਿਚੋਂ ਡਿਸਟਿੰਕਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਲਿਆ, ਐਮ.ਫਿਲ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਰਕੇ ਵਾਟਰਲੂ ਵਿਖੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਅਸਰ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ।

ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਗਣਿਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਟੂਰ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੈਡ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਏਨੇ ਦਿਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਕੋਈ ਲੋਡੀ ਟੀਚਰ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਈ। ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਏਨੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲ ਗਈ ਕਿ ਜੇ ਗਣਿਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਟੀਚਰ ਮੰਨ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਸਹੇਲੀ ਰਣਜੀਤ ਰਾਹੀਂ, ਜੋ ਐਮ.ਏ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਸੀ, ਪੁਛਿਆ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਵਿਭਾਗ ਵੀ ਇਸ ਟੂਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੈਪੁਰ ਜਾਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰੋਂ ਟਰੇਨ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਿੱਲੀ ਆਈ। ਜੈਪੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਟਲ ਬੁੱਕ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਦਾਲ-ਸਬਜ਼ੀ ਵਿਚ ਬੇਹੱਦ ਮਿਰਚਾਂ। ਬਹਿਰੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਸਾਨੂੰ

ਰਾਇਤਾ ਹੀ ਦੇ ਦਿਉ ਤਾਂ ਕਿ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਰਾਇਤਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦਹੀਂ ਵਿਚ ਹਰੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਜਿਵੇਂ ਟੋਕਾ ਕਰਕੇ ਪਾਈਆਂ ਹੋਣ। ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਇਹ ਕੀ? ਕਹਿੰਦਾ, “ਜਿਹ

ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਕੇ ਸਵਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਹਮ ਲੋਗ ਸਵਭਾਵ ਸੇ ਭੀ ਤੇਜ਼ ਹੈਂ ਔਰ ਮਿਰਚ ਭੀ ਤੇਜ਼ ਖਾਤੇ ਹੈ।” ਦੇ ਦਿਨ ਰਹਿ ਕੇ ਟਾਂਗਿਆਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਕੇ “ਪਿੰਕ ਸਿਟੀ” ਦੇ ਹਵਾ ਮਹਿਲ, ਆਮੇਰ ਦਾ ਕਿਲਾ, ਚਿਤੌਰਆਘਰ, ਰਾਣੀਮਹਿਲ, ਬਰਿੰਦਾਵਨ ਪਾਰਕ ਅਤੇ ਜੈਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਤ੍ਰੈਮੂਰਤੀ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਮੰਦਿਰ, ਜੋ ਪੁਸ਼ਕਰ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੈ, ਦੇਖੇ। ਜੈਪੁਰ ਦੇ ਬਾਪੂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਜੋਹਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਸਭ ਨੇ ਖਰੀਦੇ-ਫਰੋਖਤ ਕੀਤੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਗੱਲ ਸੀ : ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਟਰੇਨ ਲੈਣੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਅਗਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ। ਨਹਾ-ਧੋ ਕੇ, ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇਖਣ ਤੁਰ ਪੈਣਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ। ਜੈਪੁਰ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਪਤਾਅ ਅਜਮੇਰ ਸੀ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਿਲੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਜਮੇਰ ਜੈਪੁਰ ਜਿੰਨਾ ਸੁਹਣਾ ਅਤੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਕਰਸ਼ਕ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਥਾਂ ਲਗੀ ਖਵਾਜਾ ਚਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਜਿਥੇ ਕਵਾਲੀਆਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੰਦਰ ਮਜ਼ਾਰ ‘ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਚਾਦਰ ਵਿਛੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਮਨ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਸਕੂਨ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਅਜਮੇਰ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਪਤਾਅ ਚਿਤੌੜ ਸੀ ਜੋ ਮਹਾਰਾਣੀ ਪਦਮਨੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਗਾਈਡਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁੱਝ ਤੋੜੇ ਵਾਂਗ ਰਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਫਟਾਫਟ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਿਸਟਰੀ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ, “ਯਹਾਂ ਪਰ ਮਹਾਰਾਣੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁਈ ਥੀ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਮੇਂ ਉਸਕਾ ਅਕਸ ਦੇਖਾ। ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਸੇ ਚਿਤੌੜ ਕੇ ਕਿਲੇ ਪਰ ਹਮਲਾ ਕਿਆ ਔਰ ਇਸ ਜਗਹ ਪਰ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੇ ਮਹਿਲ ਕੀ ਦੂਸਰੀ ਰਾਨੀਓਂ ਔਰ ਔਰਤਾਂ ਕੇ ਸਾਥ ਜੋਹਰ

ਕੀ ਰਸਮ ਕੀ” ਵਗੈਰਾ ਵਗੈਰਾ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਦਸਦੇ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਕਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਈ।

ਨੇੜੇ ਹੀ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਸੀ ਜਿਥੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿੱਠੀ ਅਤੇ ਧੀਮੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਤਾਨਪੁਰੇ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਇਸਤਰੀ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਦੇ ਭਜਨ ਗਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਜੀਅ ਕਰੇ ਕਿ ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਗਾਇਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆਂ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਏਨਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਧਾਤ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਾ ਘੋੜੇ ‘ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ ਦਾ ਬੁੱਤ ਦੇਖਿਆ। ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਣੇ ਨੂੰ ਲਈ ਘੋੜਾ ਹਵਾ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਉਡਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਬੁੱਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਯਾਦ ਆ ਗਈਆਂ:

ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਵਰਗੇ ਸੂਰੇ।
ਨਲੂਏ ਵਰਗੇ ਸ਼ੇਰ ਸੁਰਮੇ ਰਣ ਦੇ ਪੂਰੇ।
ਇਸ ਦੀ ਧੀ ਬਲਬੀਰ ਬਣੀ ਝਾਂਸੀ ਦੀ ਰਾਣੀ।

ਦੇ ਗਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਣੀ ਅੱਜ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ।

ਆਖਰੀ ਪਤਾਅ ਉਦੇਪੁਰ ਸੀ। ਉਦੇਪੁਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਝੀਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਝੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਲੱਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਰਗੇ ਖੁਸ਼ਕ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਿਟੀ ਪੈਲੇਸ ਕੰਧਾਂ ਉਤੇ ਰੰਗਦਾਰ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਕਲਾ-ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਗਾਈਡ ਏਦਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਇਕ ਮੋਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦਿਖਾਈ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, “ਦੇਵਾਨੰਦ ਕੀ ਫਿਲਮ ਗਾਈਡ ਕੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਯਹੀਂ ਪਰ ਹੁਈ ਥੀ।” ਲੋਕ ਪੈਲੇਸ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਚੈਲ ਵਿਚਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪੈਲੇਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਫਰਨੀਚਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇਖਣੀ ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਨਹਿਰੂ ਪਾਰਕ ਅਤੇ “ਸਹੇਲੀਓਂ ਕੀ ਬਾਤੀ” ਸੀ ਜੋ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਲਈ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਣਾਉਣੀ ਬਾਰਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਦੇਪੁਰ ਵਿਚ ਲੱਕੜ ਦਾ ਬਣਿਆ ਸਜਾਵਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਮਾਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦਾ ਕੁੱਝ ਨਾ ਕੁੱਝ ਜ਼ਰੂਰ ਖਰੀਦਿਆ। ਰਾਤ ਦੀ ਟਰੇਨ ਸਿੰਧੀ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਲਈ। ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਉਤਰੇ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬਚਦਾ ਸੀ। ਸੋ, ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਦੇਖੀ। ਲਾਲ ਕਿਲਾ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਜੈਪੁਰ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ ਪਰ ਬਾਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਫੇਰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੀ।

ਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਮੱਚਦੇ ਫੁੱਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ। ਹਰਿਆਣੇ ਦੀਆਂ ਜਾਟ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ‘ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹੀ ਕੇਸੂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, “ਹਥੁ ਨ ਲਾਇ ਕਸ੍ਰੰਭਤੋ ਜਲਿ ਜਾਸੀ ਢੋਲਾ॥” ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਦੇ ਬੇਰ ਅਤੇ ਮੱਛਰਾਂ ਵਰਗੇ ਕੀਤੇ-ਮਕੌੜੇ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੇ ਗੇਟ ਤੋਂ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੇਅੰਤ ਝਾੜੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਰ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬੋੜ੍ਹੀ-ਬਹੁਤੀ ਸਾਹਿਤਕ ਮੱਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ। ਇਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਆਏ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਫਿਰ ਸੀਨੀਅਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਠਿੱਠ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ, “ਆਪ ਕੇ ਸ਼ੇਅਰ

ਏਨੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵੀ ਕੇਸ ਸਟੱਡੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਇਸੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਮੇਰੇ ਸਾਈਕਾਲੋਜੀ ਵਿਚੋਂ 78% ਨੰਬਰ ਆਏ ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਨ। ਡਾ. ਮਿਸ਼ਰਾ ਲੋਜਕ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਟੀਚਰ ਸੀ ਪਰ ਉਸਦੀ ਯੂਪੀ ਸਟਾਈਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੈਨੂੰ ਘੱਟ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਕੀ ਕਲਾਸਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਐਕਸਲੈਂਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ। ਸਰ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਸਿਨਹਾ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਦੀ ਜਨਸੰਘ (ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ) ਵੱਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ “ਪੌਰਾਣਿਕ ਸਾਹਿਤ” ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਅਨੁਵਾਦਿਤ (ਉਹ ਵੀ ਉਲਟਾ-ਸਿੱਧਾ) ਪੌਰਾਣਿਕ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਦਸਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ

ਉਲਝੀ ਤਾਣੀ

ਛੱਡਾਂ ਕਿਹੜੀ ਕਹਾਂ ਕਹਾਣੀ
ਤੰਦ ਨਹੀਂ ਜਦ ਉਲਝੀ ਤਾਣੀ।

ਰੱਬ ਦੇ ਘਰੀਂ ਪਏ ਘਸਮਾਣ
ਚੌਧਰ ਗੋਲਕ ਗੁੱਟਬੰਦੀਆਂ ਲਈ
ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਡੱਫ ਵਜਾਣ।

ਲੀਡਰ ਫਿਰਦੇ ਅੱਗਾਂ ਲਾਉਂਦੇ,
ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਲਾਭ ਦੀ ਖਾਤਰ
ਥਾਂ ਥਾਂ ਫਿਰਕੂ ਜ਼ਹਿਰ ਫੈਲਾਉਂਦੇ।

ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ ਜੋ ਸਮਝਾਉਂਦੇ,
ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਹੋਰ ਵਧਾ ਕੇ
ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਡੰਗ ਟਪਾਉਂਦੇ।

ਜਾਨਣ ਗਿਆਨ ਨਾ ਜੀਵਨ ਸਾਰ,
ਰੋਟੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੂਰੇ ਤਾਲ।

ਜਾਤੀ ਦਰ ਜਾਤੀ ਦੇ ਪਾਤ
ਨਾ ਸੀਓਂਤੇ ਨਾ ਸੀਣਾ ਚਾਹਵਣ
ਵਧਦੇ ਵਧਦੇ ਵਧੇ ਲੰਗਾਰ।
ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ ਤੇ ਕਾਰ ਕੋਠੀਆਂ,
ਬਣੇ ਰਿਆਸਤ ਡੇਰੇ
ਭੁੱਲੀ ਭਟਕੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਨਿਤ
ਬਾਬੇ ਤਾਰਨ ਬੋਤੇ।

ਸਾਧ ਚੋਰ ਦੀ ਇਕੋ ਬੋਲੀ
ਨੁਕਤੇ ਕਈ ਸੁਝਾਂਦੇ।
ਪਾਈਆ ਖਿਚਤੀ ਚੌਦਾਂ ਚੁੱਲ੍ਹੇ
ਹਾਂਡੀ ਖੂਬ ਪਕਾਂਦੇ।

ਅਫਸਰ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਨੇਤਾ ਜੀ ਸਭ
ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜੱਸ ਗਾਉਂਦੇ।
ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਬਣ ਖੱਬੇ ਹੱਥੀਂ
ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਉਗਾਉਂਦੇ।

ਸਵਰਾਜ ਕੌਰ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ
ਫੋਨ: 360-891-9189

ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ‘ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਉਲਟੇ ਰੁਖ

(ਸਫ਼ਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਤਰਕਹੀਣ ਅਤੇ ਤੱਥਹੀਣ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਉਧਰ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘੀ ਸਮਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਹਿਮਾਚਲ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪਾਸੋਂ ਰਾਇਲਟੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾਅ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਉਤੇ ਸਾਂਝੀ ਮਾਲਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਰਾਇਲਟੀ ਉਦੋਂ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾਅ ਦੇ ਉਲਟ, ਮਸ਼ਨੂਈ ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਨਹਿਰਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਪਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵਹਾਅ ਕੁਦਰਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਵਫਦ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਰਾਗ ਅਲਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਰਾਇਲਟੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਅਤੇ ਹੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ

ਪਟਿਆਲਾ ‘ਚ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਦਾ ਕਤਲ

ਪਟਿਆਲਾ: ਇਥੇ ਅੱਧਾ ਦਰਜਨ ਅਣਪਛਾਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬੱਸ ‘ਚੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ 18 ਸਾਲਾ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੜੀ ਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਬੋਲ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਤਲ ਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਕਤ ਨੌਜਵਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਦਸੋਂ ਚੁੰਗੀ ਕੋਲ ਖੜੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ 10+2 ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪਟਿਆਲਾ ਸਰਹੰਦ ਰੋਡ ‘ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਇਕ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਵੇਖੋ ਕੇਹੋ ਜਿਹਾ ਤਰੀਕਾ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ

(ਸਫ਼ਾ 16 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜੋਂ ਵਧ ਨੇਤਾਤਾ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕੋਠੀ ਵਾਲੇ ਬਾਈ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਜਾਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਲਿਆਏ ਹੋਣ।

ਭੋਗ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ। ਭੋਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਹਰ ਬਣਾਏ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਸਜਾਏ ਗਏ। ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸੱਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮਹਿਮਾਨ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਟੈਂਟ ਸੀ। ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਿੱਚ ਕੋਠੀ ਵਾਲੇ ਬਾਈ ਵਲ ਵੇਖੀ ਗਈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮਠਿਆਈਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮਹਿਮਾਨ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਜੱਥੇ ਸੱਦੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਬੜਾ ਰਸਭਿੰਨਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ਰਵਣ ਕਰਵਾਇਆ। ਫਿਰ ਤੀਜੇ ਜਥੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ, ਇਹ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ ਸੀ। ਕੋਠੀ ਵਾਲੇ ਬਾਈ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਬੁੱਕ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਜਥੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸਨ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨੀਏ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਜਥੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਜਥੇ ਦਾ ਮੁੱਖੀ ਵਾਜੇ ਉਪਰ ਪਏ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ‘ਤੇ ਆ ਰਹੀ ਕਾਲ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ

ਬੇਸਿਰ-ਪੈਰ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਲਟਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫੇਰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ‘ਤੇ ਰਾਇਲਟੀ ਮੰਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ‘ਚ ਲੈਣ ਦੇ ਦੇਣੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਾਹੌਲ ਸਪਿਤੀ ਅਤੇ ਕੁੱਲੂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵਗਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਸਤਲੁਜ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੁੱਲੂ ਨੂੰ ਚੀਨ ਵੀ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਰਾਇਲਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇਗਾ।

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਮੁੰਬਈ ਜਾ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਚਾਰੇ ਵਕੀਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮੁੰਬਈ ਕੀ ਲੱਭਣ ਗਏ ਸਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਫਾਲੀ ਨਾਰੀਮਨ, ਹਰੀਸ਼ ਸਾਲਵੇ, ਰਾਜੀਵ ਧਵਨ ਅਤੇ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਕੌਂਸਲ ਰੁਪਿੰਦਰ ਸੂਰੀ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚਾਲੇ ਤਕਰਾਰ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। 13 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਾਟਰ ਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 2004 ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀਅਲ ਰੈਫਰੈਂਸ ‘ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ 13 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਵਫਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਅਜੇ ਤੀਕ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਉਧਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਬਦਲੇ ਰਾਇਲਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਰਗੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪਾਣੀ ਬਦਲੇ ਰਾਇਲਟੀ ਮੰਗਣਾ ਸਾਡਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਤਰਕਹੀਣ, ਤੱਥਹੀਣ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਸਮਝੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1947 ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬੀਕਾਨੇਰ ਰਾਜ ਤੋਂ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਬਦਲੇ ਰਾਇਲਟੀ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਨ ਹੀ

ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਸ ਹੱਕ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦਬਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਅਤੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਰਗੇ ਰਾਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਰਾਇਲਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਰਾਇਪੇਰੀਅਨ ਸਟੇਟ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ‘ਤੇ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆ ਲਈ ਰਾਇਲਟੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਸਕਦੇ।

ਪ੍ਰੋ. ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਪਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਜਲੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਤੋਂ ਰਾਇਲਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ‘ਚ 10 ਫੀਸਦੀ ਬਿਜਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੁਆਰਾ ਉਥੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ।

ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਮੀਟਿੰਗ ‘ਚ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਕਿੱਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਅੱਜ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ‘ਤੇ ਆਪਣੀ ਅੱਖ ਰੱਖੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਆਸਤ ਖੇਡ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਧੌਕੇਸ਼ਾਹੀ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਸਾਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ

ਬੰਦ ਨਾਲ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ

(ਸਫ਼ਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸੀ। ਗੋਦਰੇਜ਼ ਗਰੁਪ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਆਦੀ ਗੋਦਰੇਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਬੰਦ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਚੌਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਖ਼ਲ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰੌਸ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਬਿਲਕੁਲ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਆਧਾਰ ਗਵਾਉਣਗੇ।”

ਐਸੋਚੀਏਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ ਕੁਲ ਉਤਪਾਦਨ ਲਗਭਗ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ (ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ.) ਦੇ 50 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਰ 8 ਫੀ ਸਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸੀ.ਆਈ.ਆਈ. ਨੇ ਹਤਭਾਵ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨੁਕਸਾਨ ਤਿੰਨ

ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਧੌਕਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦਿਨ-ਪਰ-ਦਿਨ ਘਟਦਾ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਹਰ ਸਾਲ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੇਂਦਰੀ ਪੂਲ ਵਿਚ 60 ਫੀਸਦੀ ਅਨਾਜ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਖੇਡਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਧਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਵਫਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਬਾਦਲ ਅਮਰੀਕਾ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਭਾਵੇਂ 22 ਜੁਲਾਈ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਸਮਾਂ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯਾਦ ਪੱਤਰ ਦੇ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਉਘੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਯਾਦ-ਪੱਤਰ ‘ਚ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਇਪੇਰੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ‘ਤੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ।

ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਲਗਭਗ ਦੱਸਿਆ। ਬਜਾਜ ਆਟੋ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਰਾਹੁਲ ਬਜਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਘਿਰ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਬੰਦ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ।”

ਸੀ.ਆਈ.ਆਈ. ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਚੰਦਰਜੀਤ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਵੀ ਬੰਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਦਯੋਗ ਜਗਤ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਹੋਰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਫਿਕੀ ਨੇ ਬੰਦ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਖਿਚਵਾਈਆਂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੁਆਲੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖਿਚਵਾਈਆਂ? ਜਿੰਨੀ ਨੇਤਾਤਾ ਕੋਠੀ ਵਾਲੇ ਬਾਈ ਨਾਲ ਵਿਖਾਈ ਗਈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਅੱਜ ਤਕ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਪਰਵਾਸੀ ਵੀਰੋ! ਆਪਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿੰਨੀਆਂ ਤੰਗੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਝੱਲੀਆਂ ਨੇ, ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਖਤਨ ਜੋਗੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭੈ ਆਉਣ ਵਿਚ ਰਹੀਏ। ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਮਕਾਨ ਬਖਸ਼ੇ ਨੇ, ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਨਾਲ ਭਿੰਨ ਕੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰੀਏ। ਲੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕੱਖ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਖਸ਼ੇ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ, ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਰੀਏ। ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਮਾਤੀ ਸ਼ੈਅ ਖਤਮ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਦਿਨ ਵਧੀਆ ਲੰਘਾਈਏ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਲੈਂਟਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤਰੇਤਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਠੀ ਵਾਲੇ ਬਾਈ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਪਛਤਾਇਆਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਜਦੋਂ ਚਿਤੀਆਂ ਖੇਤ ਚੁਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਈ ਜੀ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤ ਕਿਸੇ ਦਿਮਾਗੀ ਸੱਟ ਕਾਰਨ ਬੋਲਣੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਘਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਾਂਝੀਏ। ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਈਏ। ਇਹ ਹਉਮੈ ਕੱਢ ਦਈਏ ਕਿ ਮੈਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ‘ਤੇ ਸੱਤ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਕਰਨੋਂ ਹਟੀਏ। ਰੱਬ ਰਾਖਾ।

ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਿਹਾ

(1) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪੈਦਾ ਹੀ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(2) ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਬੁਰਕੇ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਹਨ।

(3) ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਰਜੀਵਤਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ਜਿੱਤ ਦੇ ਹਾਰ ਪਾਏ ਹਨ।

(4) ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਧਰਮ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।

(5) ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਸੁਭਾ ਕਰਕੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਉਭਰਦੀਆਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹਨ ਅਤੇ ਖਿਲਰਦੀਆਂ ਵੀ ਏਸੇ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਹਨ।

(6) ਏਕਤਾ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ।

(7) ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀਆਂ ਦੇ ਢਹੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਕਦੇ ਵੀ ਘੱਲੂਘਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨਾ ਆਉਂਦਾ।

(8) ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਦਸਵੰਧ ਕਢਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਛੋਟੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਮਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

(9) ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਮਾਰ ਰੱਖੀ ਹੈ।

(10) ਨਿੱਤ ਨਵਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ।

(11) ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਇਤਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

(12) ਮਿਹਨਤੀ ਸੁੱਚੇ ਹੱਥ ਕਰਮਾਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(13) ਏਕੇ ਨਾਲ ਲਖ ਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਏਕੇ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਦੇ।

(14) ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਅਕਸਰ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਕੋਈ ਜੁਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

(15) ਖਾੜਕੂ ਭਰਾਵੇਂ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧੜੇਬੰਦੀਆਂ ਖਤਮ ਕਰ ਲਵੋ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗਾ।

(16) ਹਿੰਦੂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਸੱਚੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਹੱਥੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ।

(17) ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ-ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ ਅਤੇ ਗੱਦਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

(18) ਛੋਟੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਹੀ-ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ।

(19) ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਏ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੇ ਰੂਪਵਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

(20) ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ-ਖਾਣਾ-ਸੌਣਾ-ਹਸਣਾ-ਬੋਲਣਾ-ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

(21) ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਹੱਕ ਲੈਣੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਹਾਉਣਾ ਪਵੇ।

(22) ਜੇ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪਾਧੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇ।

(23) ਬਹਾਦਰ ਕਲਮ ਉਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਬਰ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖਦੀ ਹੈ।

(24) ਖਾੜਕੂ ਵੀਰ ਹਥਿਆਰ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਪਰਪਕ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

(25) ਹਰ ਸਿੱਖ ਸੂਰਮਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵੇਲੇ, ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦਹੁਰਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(26) ਜੇ ਮਿਲ ਗਿਆ ਉਸ ਲਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰੋ-ਜੇ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਯਾਰੀ ਰੱਖੋ।

(27) ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਅੱਲਗ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ-ਧੁੱਪ ਅਤੇ ਛਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(28) ਹਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਘਟੇ ਘਟ 15 ਮਿੰਟ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਰੇ ਸੋਚੋ।

ਪ੍ਰੇਸ਼ਕਾਰ-ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ

ਰੁਕਾਵਟ ਲਈ ਖੋਦ ਹੈ !

ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਘਰੋਂ ਤਾਂ ‘ਨਾਂ’ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੁਰੇ ਸੀ ਪਰ ਪੁੱਠੇ ਕੰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦਾ ਵੈਲਕਮ ਪਾਉਂਡਰ ਲਾ ਕੇ ਮੁੜ ਆਏ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਨਾਂ ਦੀ ਲੱਜ ਪਾਲਣ ਲਈ ਜੀਵਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਈਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਤਾਂ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਬਚਨਾ ਕਹਾਉਣ ਜੋਗੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਹਾਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਸਫਲਤਾ ਥੋਡੇ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਵੱਟ ਕੇ ਲੰਘ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲਗਨ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਨਾ ਕਰੋ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਗੋਲ-ਗੱਪੇ ਵਰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਯਾਨਿ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਖਲੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਫਰਿਆਦੀ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਪਪੀਹੇ ਵਾਲੀ ਕੁਕ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਜਨਾਬ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਟੁੱਟ-ਟੁੱਟ ਕੇ ਮਰਦਾ ਹਾਂ, ਘਰ ‘ਚ ਸਿਰਫ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਘਰਵਾਲੀ ਫਿਰ ਵੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਪੈਂਦੀ ਏ, ਮੇਰੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰੋ। ਕਾਗਜ਼ਾਂ ‘ਚ ਗੁਆਚੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੱਕਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਹੌਲੀ ਬੋਲ ਕੋਈ ਸੁਣ ਨਾ ਲਵੇ, ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਬਿਮਾਰੀ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਠੀਕ ਐ।’ ਇਕ ਰੱਬ ਦਾ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ, ‘ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ, ਬਾਪੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਰੀਦੀ ਏ, ਖਾਣ-ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਦੇਈਦਾ ਪਰ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦੇਣ ਨਾਲੋਂ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਗੱਲ ਉਹ ਨੀ ਬਣੀ।’ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤਜ਼ਰਬਾ ਦੇਖੋ, ਸਿਆਣਾ ਬੋਲਿਆ, ‘ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੀਹ ਰੁਪਈਆਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਜਦੋਂ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਖੁਆ ਕੇ ਘਰ ਪਰਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਹਾਰ ਗੁੰਦ ਕੇ ਪਾਇਆ ਸੀ? ਨਾਲੇ ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਤਿੰਨਾਂ ਜਾਂ ਤੇਰਾਂ ‘ਚੋਂ ਏ?’ ਉਹਦੇ ਖਾਨੇ ‘ਚ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵਰਾਂਡੇ ਦੀ ਕਮਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਬਲਕਿ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਵੀ ਵਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਵੜਿਆ, ਚਰਿਤਰ ਬਾਈਪਾਸ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਦੁਨੀਆਂ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਰੋੜਪਤੀ ਤਾਂ ਕੀ ਲੱਖਪਤੀ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਤਾਂ ਜਾਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਬਾਤ ਸੌਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੈ ਕਿ...

ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੀਕਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਉਦਾਹਰਣ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਧਨਵਾਨ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸਾਧਨਾ ਤੇ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕਰਕੇ ਪਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਮੁਫਤ ਵਿਚ ਜੱਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ‘ਚੋਂ ਦਾਨ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਦਾਨ ਦਾ ਬੁਰਕਾ ਸਵਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾਨ ‘ਚੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਅਹਿਸਾਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦਾ ਢਕਵੰਜ ਸਿਰਫ ਨਾਂ ਲਈ ਰਚਦੇ ਹਨ। ਹੁੰਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਬੰਦੇ ਚੰਗੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਉਹ ਕਈ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਇਕਵੰਜਾ ਸੌ ਜਾਂ ਗਿਆਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦਾਨ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵੇਲੇ ਕਈ ਵਾਰ ਤੂੰ-ਤੂੰ, ਮੈਂ-ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਹਾਨਾ ਲੱਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਾਂ ਅਤੇ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਮੰਗਤੇ ਦੇ ਕਾਸੇ ਵਿਚ ਪਏ ਰੁਪਈਏ ਜਿੱਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜੱਟ ਵੀ ਇਕ ਨਾਂ ਹੈ ਤੇ ਲਾਲਾ ਵੀ ਇਕ ਜਮਾਤ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਨਾਵਾਂ ਲਈ ਚੌਧਰ ਦੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵਿਚ ਤੀਗੜਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਚੁਟਕਲਾ ਜਾਂ ਲੜੀਫਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ ਜਾਉਗੇ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਐਨਕਾਂ ਤੋਂ ਵੀ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾਈ ਮਾਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੱਟ ਮਿੱਟੀ-ਘੱਟੇ ਵਿਚ ਲਿਬੜ ਕੇ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਾਤਰ ਹੈ ਤੇ ‘ਲਾਲਾ’ ਚਿੱਟੀ ਗੱਦੀ ਜਾਂ ਸਿਰਹਾਣੇ ਨਾਲ ਢੋਅ ਲਾ ਕੇ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵਾਲਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੀਵਰੇਜ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਆਮ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ ਬਾਹਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਸਤਰ ਉਤਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਵਪਾਰਿਆ ਇਉਂ ਕਿ ਜੱਟ ਤੇ ਲਾਲਾ ਬਾਹਰ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ ਗਏ ਇਤਫਾਕਨ ‘ਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਖਲਾਸ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ-ਪੱਲਾ ਧੋਣ ਲਈ ਇਕ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਆਤ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਧੋਤੀ-ਚਾਦਰਾ ਹੇਠਾਂ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ‘ਚ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਜੱਟ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਠ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲਾਲੇ ਨੇ ਸੋਚਣਾ ਕਿ ਓਦਾਂ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਐ, ਹੱਥ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀ ਧੋਂਦੇ। ਉਧਰ ਲਾਲਾ ਸੋਚੇ ਪਈ ਜੱਟ ਸੋਚੁ ਕਿ ਬਾਹਲੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੇ ਬਣਦੇ ਆ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ, ਹੱਥ ਤਾਂ ਧੋਂਦੇ ਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਇਸ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਉਠੇ ਕੋਈ ਨਾ।

ਚੰਗਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਤਾਂ ਲਾਲੇ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਭਾਪਾ ਲੱਭਣ ਆਣ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ‘ਭਾਪਾ ਤੂੰ ਹੋਬੇ ਕੀ ਕਰੀ ਜਾਨੈਂ ਦੁਕਾਨ ਨੀ ਖੋਲ੍ਹਣੀ? ਲਾਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹਲਕੇ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ, ‘ਤੈਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਪਈ ਐ ਇਧਰ ਪੰਗਾ ਪੈ ਗਿਐ। ਤੂੰ ਆਪੇ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈਂ ਅੱਜ।’ ਮੁੰਡਾ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਿਆ ਤੇ ਜੱਟ ਫਿਰ ਸੋਚਾਂ ‘ਚ ਘਿਰ ਗਿਆ ਕਿ ਲਾਲਾ ਨੀ ਮੰਨਦਾ ਅੱਜ ਹਾਰ, ਪਾਉ

ਤਰਕਾਲਾ ਏਥੇ। ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੱਟ ਦਾ ਸੀਰੀ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਪੰਨਾ ਸਿਆਂ ਕੀ ਕਰੀ ਜਾਨੈਂ ਹੈਬੇ, ਓਧਰ ਵੱਤ ਲੰਘਦੀ ਜਾਂਦੀ ਐ, ਹਲ ਨੂੰ ਵਾਹੁਣਾ?’ ਤੇ ਜੱਟ ਭਰਿਆ ਪੀਤਾ ਉਲਰ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, ‘ਸਾਲਿਆ ਫਕੀਰ ਚੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਵੱਤ ਦੀ ਪਈ ਐ, ਇਧਰ ਲਾਲੇ ਨਾਲ ਪੰਗਾ ਪਿਐ। ਤੂੰ ਹਾੜੀ ਵੀ ਆਪੇ ਬੀਜ ਲਈਂ ਐਤਕੀ।’ ਤੇ ਲਾਲਾ ਧੋਤੀ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਕੇ ਨੱਠ ਗਿਆ ਘਰ ਨੂੰ ਪਈ ਜੱਟ ਦਾ ਦਾਈਆ ਤਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਹੈਗਾ।

ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ‘ਚ ਹੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਕੜ ‘ਚ ਧੌਣਾ ਮੁੜਨੇ ਹੀ ਹਟ ਗਈਆਂ ਨੇ।

ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ‘ਜੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਦਾਲਾਂ ਖਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਰੋਜ਼ ਇਹ ਪੰਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਅੱਜ ਕੀ ਬਣਾਵਾਂ?’

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ‘ਤੈਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪਈ ਐ ਐਧਰ ਹੋਰ ਪੰਗਾ ਪਿਆ ਹੋਇਐ।’

‘ਕਾਹਦਾ ਪੰਗਾ?’

‘ਸੁੱਝ ਨੀ ਰਿਹਾ ਐਤਕਾਂ ਲਿਖਾਂ ਕੀ?’

‘ਨਾ ਲਿਖੋ।’

‘ਫੇਰ ਨਾਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਐ। ਪਾਠਕ ਕਹਿਣਗੇ ਬਸ, ਸਰ ਗਿਐ।’ ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਜੇ ਸਾਰੀਆਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਇਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਲੈਣ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਛਾਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਕਲਮਾਂ ਤੋੜ ਕੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ‘ਚ ਭਾਗ ਦੇਣੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਸੰਪਾਦਕ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਸਾੜਨ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਫੋਟੋਆਂ ਛਾਪਦੇ ਨੇ, ਫਿਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਸਾੜਨ ਦੀ ਕੁਤਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ‘ਚ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਮਾਰਕਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਾਪਣ ਲਈ ਵੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦਸਵੀਂ ‘ਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਗੀਤਕਾਰੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ‘ਚ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਏ ਤਜਿੰਦਰ ਗਰੇਵਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੌ ਕੁ ਗਾਣੇ ਲਿਖ ਲਏ ਹਨ, ਕਿਤਾਬ ਛਾਪਾਉਣ ਲਈ ਕੀ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ? ਜੁਆਬ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਚੱਕਵੇਂ ਜਿਹੇ ਗੀਤ ਲਿਖੇ ਸਦੀਕ ਤੇ ਰਮਲਾ ਸਟਾਇਲ। ਜਦੋਂ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਗੀਤ ਵੱਜਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਉਠੇਗੀ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਉਸਤਾਦ ਧਾਰਨ ਲਈ ਥਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇਵ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਉਹਦੇ ਝਾਂਡਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਗੇਤੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਖੈਰ! ਉਸਤਾਦ ਬਣਦਾ-ਬਣਦਾ ਦੇਵ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਕ ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਨੂੰ ਐਚ.ਐਮ.ਵੀ. ਦੀ ਆਡੀਸ਼ਨ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਪਨੀ ਦੇਖਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਦਿੱਲੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਸੀਸਗੰਜ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਠਹਿਰੇ। ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੰਗੀ ਚਮਕਾਈ। ਗਜ਼ ਧੌਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੂਹਰੇ ਲੱਗ ਪੈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ, ‘ਸੱਚਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਲਾਜ ਰੱਖੀ। ਜ਼ਹੀਰ ਅਹਿਮਦ (ਕੰਪਨੀ ਮੈਨੇਜਰ) ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਲਵੇ।’ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਰੁਪਿਆ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਮੈਂ ਹੱਥ ਜੋੜਤੋਂ ‘ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ ਵੀ ਗੀਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾ ਦਿਓ।’

ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ‘ਅਜੀਤ ਅਖਬਾਰ’ ਨੇ ਪਹਿਲੇ

ਪੰਨੇ ‘ਤੇ ਖਬਰ ਛਾਪੀ ਕਈ ਤਰਲੋਕ ਜੱਜ ਦੀ, ਪਈ ਉਹਦੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਰਚਨਾ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਨੇ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਪੁਆਤਾ ਫਿਰ ਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਖਬਰ ਜੱਜ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਛਾਪੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਛਾਪੀ ਹੈ ਕਿ ਰਚਨਾ ਗਾਈ ਚਰਚਿਤ ਨਾਂ ਸਤਿੰਦਰ ਨੇ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤਰਲੋਕ ਦਾ ਨਾਂ ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਐ। ਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰੋਲਾ ਪੈ ਰਿਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨੇ ਗਾਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦਾ ਵਸੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਟੱਪਣੀ ਸੀ। ਇਹੋ ਉਲਾਂਭਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੇਰਾ ਵੀ ਸੀ। ਗੀਤ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰਾ ਚੋਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਤਦਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਆਖਰੀ ਦੋ ਅੰਤਰੇ ਹੀ ਕੱਟ ਸੁੱਟੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਸੀ। ਦਿਲ ਕਰੇ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਫੂਕ ਦਿਆਂ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ। ‘ਪਰ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਹੋਇਆ ਵਰਨਾ ਹੁਣ ਤਕ ਜੁੱਤੀਆਂ ਪੁੱਠੀਆਂ-ਸਿੰਧੀਆਂ ਕਰਕੇ ਮਾਰਿਆ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਿਮਨੀਆਂ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਧੂੰਏਂ ਵਾਂਗ ਗੁਆਚ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਿਆਣਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਤਾਬ ਛਾਪਾਉਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਤੇਜਿੰਦਰ ਗਰੇਵਰ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਨੇ ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਤੋਰਿਆ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਨਾ ਵੀ ਜੁੜਦੇ, ਮੂੰਹ ਨੇ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਹਰ ਇਕ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਭਲਾ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤਾਂ ਸਿਰ ਸੁਆਹ ਦਾ ਟੋਕਰਾ ਡਿੱਗੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜੋ ‘ਜੋ ਉਮਰ-ਨਿਆਣੀ ਡੋਲੀ ਪਾਤੀ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ’ ਵਾਲੀ ਗ਼ਲਤੀ ਸੀ।

ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਹੁਸਿਆਰ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਬ ਕਹਾਉਂਦੀ ਐਂ ਜਦੋਂ ਦਾ ਜੱਟ ਟੋਹ ਗਿਆ ਹੱਥ ਬੜਾ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦੀ ਐ...

ਨਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਬੁਰਾ ਬਹੁਤ ਐ। ਜਿਵੇਂ ਬੱਬੂ ਮਾਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਐ। ਉਹ ਉਸ ਹੱਦ ਤਕ ਜਾ ਰਿਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੀਤੀ ਤਾਂ ਸਰੂਰ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਪੀ ਏਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਈ ਕਿ ਚੌਰਾਹੇ ‘ਚ ਜਾ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਦੀ ਸੁਹਾਦਤ ‘ਤੇ ਨਾਂ ਦੀ ਖੱਟੀ ਖੱਟਦਿਆਂ ਜਿਹੜੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਐ, ਉਹ ਫਿੱਟ ਲਾਹਨਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਐ, ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਉਂ?

ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਐ। ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤੈ ਕਿ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਬੜੀ ਦੇਰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਮੁਕਾਬਲਾ ਚੱਲਿਆ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ‘ਚ ਇਕ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਆਈ ਕਿ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦੀ ਇਕ ਕੈਸਿਟ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਕੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਕੈਸਿਟ ਵੀ ਉਹ ਬੜੀ ਚਰਚਿਤ ਰਹੀ, ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹੀ ‘ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ’। ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਰਾੜ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਮਹਿਰਾਜ (ਬਠਿੰਡਾ) ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਜੀਹਦਾ ਇਕ ਗੀਤ ‘ਗੋਲੀ ਮਾਰੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਨਾਉਣੀ ਯਾਰ ਦੇ’ ਬੜਾ ਹਿੱਟ ਰਿਹੈ। ਢਿੱਲੋਂ ਦੇਸੀ ਜੱਟ, ਅੱਠ ਨੌਂ ਜਮਾਤਾਂ ਪਾਸ, ਸਿਰ ‘ਤੇ ਬਠਿੰਡੇ ਵਾਲੀ ਪੱਗ, ਖੀਸੇ ਦੇ ਛਟਾਕ ਅਫੀਮ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਉਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਇਆ। ਨਾਲੇ ਨਾਲ ਗੀਤ ਲਿਖ ਕੇ ਨਾਲੇ-ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਣ। ‘ਜਵਾਨੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੱਟਣ ਨੂੰ ਕਾਹਲੀ ਬਈ ਜ਼ਾਲਮ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ’, ਵਿਚਲੇ ਗੀਤ ‘ਚ ਲਾਈਨਾਂ ਸਨ:

ਲਾਲਾ ਡਿਗਣ ਲੱਗਾ ਗਸ਼ ਖਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਜੱਫਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪਾ ਕੇ ਵੇਖੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਕਿਵੇਂ ਸਿਆਪੇ

ਮੇਮਾਂ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ...

ਜਵਾਨੀ...।

ਇਵੇਂ ਇਕ ਹੋਰ ਗੀਤ ‘ਮਾਰਨਾ ਸੀ ਜ਼ਾਲਮ ਸਕਾਟਾ ਐਸ.ਪੀ., ਸਾਂਡਰਸ ਰੋੜ੍ਹਾ’ ਤਾ...’ ਵਿਚ ਸਤਰ ਸੀ:

ਲਾਲੇ ਵਾਲੀ ਭਾਜੀ ਸਾਭ ਚਿੱਤ ਵਿਚ

ਸੀ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨਿਉਂਦਾ ਮੋੜ’ ਤਾ...

ਮਾਰਨਾ ਸੀ...

ਮੈਂ ਹੌਲੀ ਦੇਣੀ ਕੰਨ ‘ਚ ਕਿਹਾ, “ਯਾਰ ਢਿੱਲੋਂ ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ ਕਿ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ‘ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ’ ‘ਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਲਿਖਿਐ।” ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਮਾਰੀ ਕਾਪੀ ਵਗਾਹ ਕੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੇਰੇ ਥਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਮੈਂ। ਤੂੰ ਯਾਰ ਮੇਰੇ ਗੀਤਾਂ ‘ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰ’ਤੀ। ਹੋਰ ਅੱਗ ‘ਚ ਉਬਲਦਾ ਬੋਲਿਆ, ‘ਸੁਣ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਰਵਾਹ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ ‘ਚ ਕੀ ਲਿਖਿਐ? ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੂਠ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੱਚ? ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ‘ਚ ਭਾਜੀ ਮੋੜਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਐ।’ ਤੇ ਹੁਣ ਬੱਬੂ ਮਾਨ ਨਾਂ ਦੀ ਖੱਟੀ ਖੱਟ ਰਿਹੈ ਜਾਂ...?

ਜਿਹੜਾ ਬੱਬੂ, ਅਮਰੀਕਾ ‘ਚ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ‘ਤੇ, ਨਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਸ਼ੇ ‘ਚ ਆਖੇ ‘ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੁੱਕੀ ਦੀ ਥਾਂ ਨੀ ਜਾਣਦਾ’। ਕਪੂਰਥਲੇ ‘ਚ ਬੋਲਦੇ ‘ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਣ, ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।’ ਲਗਦਾ ਨੂੰ ਨਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਬੋਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ‘ਚ ਚਲੇ ਗਿਐ? ਇੰਗਲੈਂਡ ‘ਚ ਪੰਜ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ‘ਵੈਚਨੀ ਅਰੀਨਾ’ ਉਸੇ ਹਾਲ ‘ਚ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਕੜੀ ਘੋਲੀ ਐ, ਉਹਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਖੱਟ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਮੇਰਾ ਵੀ ਚੰਗਾ ਮਿੱਤਰ ਸੀ। ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹਦੀਆਂ ਭੱਜ-ਭੱਜ ਕੇ ਟਿਕਟਾਂ ਵੇਚੇ, ਘਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ‘ਤੇ ਬੱਬੂ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਲਾਏ। ਉਹਨੇ ਕਿਤੇ ਕਿਹਾ, ‘ਬਾਈ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣੈ।’

ਜੁਆਬ ਸੀ ‘ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ।’

‘ਬਾਈ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਆਂ।’

‘ਹੋਏਗਾ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ?’ ਬਬੇਰੀ ਲੂਲੀ-ਭੰਡਿਆਰੀ ਵਸਦੀ ਐ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ।’

ਘਰ ਆ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੋਸਟਰ ਪਾਏ ਉਹਨੇ, ਫਿਰ ਟਿਕਟਾਂ ਪਾਤੀਆਂ ਤੇ ਭਰਿਆ ਪੀਤਾ ਸਾਡੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਕਤ ਹਾਲ ‘ਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਦੇਖਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠਾ, ਜੋ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨੂੰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੀਕਰ ਫਿਦਾ ਸੀ, ਮਿੰਟ ਕੁ ਪਿਛੋਂ ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰੇ ‘ਚੱਲ ਫੁਕਰਾ।’ ਤੇ ਨਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ‘ਚ ਬੱਬੂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਲੁੜਕ ਗਿਆ। ਫੌਜੀ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ

ਗੱਲੀ-ਬਾਤੀ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਫੋਨ:510-277-2592

ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ੋਆਂ ‘ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ ‘ਫੁੱਲ ਕੋਈ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲਾ ਲੈ ਗਿਆ’ ਨੂੰ ਭੰਨ ਕੇ ‘ਫੌਜੀ ਕੋਈ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲਾ ਲੈ ਗਿਆ, ਗੁੱਡਦਾ ਮੈਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿਆਰੀਆਂ...’ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਉਸੇ ਗੱਭਰੂ ਨੇ ਪੌਂਡ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਟੱਲੀ ਵਾਂਗ ਮਾਰਿਆ ਸਟੇਜ ‘ਤੇ ਫਿਰ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਹੀ ਵਰ੍ਹ ਪਿਆ। ਸਿੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁਪੱਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਧਮਕੀ ਦੇ ਗਿਆ ‘ਆਇਓ ਕਿਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਫੇਰ ਦੇਖੂੰ।’

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ਼ੌਹਰਤ ਤੇ ਹੁਕਮਤ ਵਿਚ ਬਣੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਬੱਜਰ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸ਼ੌਹਰਤ ਦੀ ਗੱਡੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ‘ਤੇ ਰੁਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵੀ ਲੀਹੋਂ ਲੱਥ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ‘ਚ ਬਹੁ ਚਰਚਿਤ ਰਹੀ ਇਕ ਗਾਇਕਾ ਦੀ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਚੈਨਲ ‘ਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ‘ਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵੇ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਕੂਲ ‘ਚ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਦਸਵੀਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਭਿਜਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਨਕਲ ਵੀ ਕੰਮ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਖਣ ਦੀ ਵੀ ਅਕਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਹਾਸੇ-ਹੀਣੀ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ ਉਹਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸੱਤ ਸੌ ਚੁਰੰਜਾ

ਝੀਲ ਤੁਰੰਜਾ

ਦਿੱਲੀ ਬਵੰਜਾ

ਇਹ ਕਿਸੇ ਗੀਤ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਨਰੂਲਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਹੈ। ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ, ‘ਟਾਂਗੇ ਵਾਲਾ ਵਾਜਾਂ ਮਾਰਦਾ’ ਵਾਲੀ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਮੋਹਣੀ ਨਰੂਲਾ ਤੇ ‘ਅੱਲਾ ਕਰੇ ਦਿਨ ਨਾ ਚੜ੍ਹੇ’ ਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਜਸਪਿੰਦਰ ਨਰੂਲਾ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਜਸਪਿੰਦਰ ਨੇ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਸੀ, ਚਰਨਜੀਤ ਆਹੂਜਾ ਪੈਂਡੋਲੀਨ ਵਾਦਕ ਤੋਂ ਸੰਗੀਤ ਸਮਰਾਟ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਭਗਵੰਤ ਵੀ, ਗਰੇਵਾਲ ਵੀ, ਸਰਦੂਲ ਵੀ, ਨੂਰੀ ਵੀ, ਹੰਸ ਵੀ, ਵਾਰਿਸ ਭਰਾ ਵੀ, ਗੀਤਾਂ ‘ਚ ਭਾਵੇਂ ਕਹੀ ਜਾਣ ‘ਤੇਰਾ ਕੱਲੇ ਕੱਲੇ ਤਾਰੇ ਉਤੇ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ’ ਪਰ ਏਦਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪਿਠ ਕੋਢ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਥਾਣੀਂ ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੈ। ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਰਿਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਮੁਰਬ ਨੇ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਾਂ ਬਣਦੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਇਹਦੀ ਰਫਤਾਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਰਾਹ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

#

ਗੱਲ ਬਣੀ ਕਿ ਨਹੀਂ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਅਣਖ ਦਾ ਕਿੱਲ

ਲੱਗੀਆਂ ਤੋੜ ਨਾ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਤਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਈਂ, ਭਾਵੇਂ ਆ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ‘ਤੇ ਦਿਲ ਅਤਿਆ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਘੋਲ ਘੁਮਾ ਦਿਆਂਗੀ ਰਾਝਣੇ ਤੋਂ, ਰਹਿਣ ਦਿਉਂ ਨਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਢਿੱਲ ਅਤਿਆ। ਕੰਧਾਂ ਬੜੀਆਂ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਹਾਲੇ ਉਚੀਆਂ, ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਲਵਾਂਗੇ ਮਿਲ ਅਤਿਆ। ਤਪਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਦਾਣਾ ਮੱਕੀ ਦਾ ਬਣਦਾ ਏ ਖਿੱਲੁ ਅਤਿਆ। ਫਾਹੇ ਲਾ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਫਿਰਨ ਮਾਪੇ, ਲਾਹੁੰਦੇ ਵੀਰ ਨੇ ਭੈਣ ਦੀ ਛਿੱਲ ਅਤਿਆ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨਾਂ ਤੋਂ ਲੱਭਦੇ ਨੇ, ਕੱਢਤੀ ਖਾਪ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਘੜਿੱਲ ਅਤਿਆ। ਜਾਤ, ਗੋਤ ਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪਿਆ ਰੋਲਾ, ਸ਼ਰਮੇ, ਸੰਧੂ ਤੇ ਆਕੜ ਗਏ ਗਿੱਲ ਅਤਿਆ। ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਅਰਜੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ, ਵਤਿਆ ਅਣਖ ਦਾ ਧੌਣ ਵਿਚ ਕਿੱਲ ਅਤਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤੀਜੇ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਨੀਂਹ

ਤੀਜਾ ਸੁਪਨਾ

ਡਾ. ਗੁਰਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਕੋਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤਾਂ ਹੀ ਗੌਰਵਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸਵੈ-ਚੇਤਨ ਰਹੇ, ਪਰ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦਾ ਰਹੇ। ਅੱਗੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਓ ਜਾਂ ਮੇਲ ਨਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਸਾਜਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਦੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਇਕ ਅੰਤਰ-ਬੁਣਤੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਨਵੀਂ “ਇੰਟਰਵੀਵਿੰਗ” (ਬੁਣਤਰ) ਹੈ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਿਰਗੌਰਵ ਅਤੇ ਅਧੋਗਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇਕ ਗੱਲੋਂ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਮਾਡਲ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਸਾਜਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਬਾਹਰੋਂ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਇਹ ਯਤਨ ਲੱਭ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸਲਾਮ, ਹਿੰਦੂਵਾਦ, ਬੁੱਧਵਾਦ, ਜੈਨ, ਯੋਗ ਆਦਿ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰਥਿਕ ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੌਲਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਮਹਾਂ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਅੰਤਰ-ਬੁਣਤੀ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ, ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਵੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਰਚੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈਆਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਰ-ਅਰਥ ਹੋ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ। ਬਾਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈਆਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਨਾਲ ਮਹਾਂ-ਸੰਵਾਦ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਈ ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਤਜਰਬੇ ਵੀ ਕੀਤੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤਜਰਬਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਖੇਤਰੀ ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਇਕ ਸੰਵਾਦੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ।

ਸੰਵਾਦੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ/ਸਾਹਿਤਕ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਿਆ। ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੋੜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸਮਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਜਾਣਨਾ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਬੱਧ ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਵਿਸਮਾਦ ਕੇਵਲ ਇਕ ਅੰਦਰਲਾ ਰਹੱਸਮਈ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਜਾਂ ਨਿੱਗਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਹੈ। ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਜਾਂ ਅਨੇਕਤਾ ਦਾ ਦੇਖਿਆ, ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਜੀਵਿਆ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਯਥਾਰਥ ਵੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਅਧੋਗਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ/ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਸਫਲ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸਮਾਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਨੇਮ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਨਵੇਂ ਰਹੱਸ ਲੱਭਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਮੁੰਦਰਤਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨੇਮ ਹੀ ਅਨੇਕਤਾ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸਮਾਦੀ ਏਕਤਾ-ਅਨੇਕਤਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਿਮਤਾ ਦੀ ਹਰ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਹੋ ਨਿੱਬੜਦੀ ਹੈ। ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਨਜ਼ਿੱਠਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਸੱਚ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੋ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ, ਅਸਚਰਜਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨਿੱਕ-ਪੱਖੀ ਸੌਂਦਰਯ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ। ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਵੀਂ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਆਖਿਆ ਇਕ ‘ਬਖਸ਼ਿਸ਼’ ਹੈ, ਨਵੇਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਹਫਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੋਹਫਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਉੱਤੇ ‘ਕ੍ਰਿਪਾ’ ਹੋ

ਜਾਏ। ਕਿਰਪਾ ਕੋਈ ਮਜ਼ਲੂਮ ਜਾਂ ਪਤਨਸ਼ੀਲ/ਅਧੋਗਤ ਉੱਤੇ ‘ਰਹਿਮ’ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕਿਰਪਾ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ ਹੈ। ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਚੇਤਨਤਾ, ਅਰਦਾਸ, ਦਿਭ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਦੈਰਿਦਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ‘ਡਿਫਰਾਂਸ’ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਰੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭਾਵ ਵੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਅਰਥਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਈਸਾਈਅਤ ਵਲੋਂ ਜਿਵੇਂ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਨੂੰ ਇਕਾਂਗੀ ਕਰਕੇ ਹਥਿਆ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੈਰਿਦਾ ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੈਰਿਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕੇਵਲ ਇਕ-ਪਾਸਾਰੀ ਆਤਮ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਉੱਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਆਤਮ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ। ਅਵਚੇਤਨ, ਭੂਤ, ਵਰਤਮਾਨ, ਭਵਿੱਖ ਸਭ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਆਤਮ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੈਰਿਦਾ ਨੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਇਕ-ਪੱਖੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਨਿੱਕ-ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ।

ਇਥੇ ਸਮਝਣਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹਿ ਲਓ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਅਰਥ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਰੰਪਰਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਅੰਤਿਮ ਨੀਂਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ। ਹੁਣ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਣਨੀਂਹ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਸਾਰਥਿਕ ਜਾਂ ਗੌਰਵਭਰਪੂਰ ਹੋਣ ਲਈ ਹਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਬਾਕੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਕੇ ਜਾਂ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਹੁਣ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਹਸਤੀ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਹੈ, ਸੰਵਾਦ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗੌਰਵ ਹੈ, ਖਤੋਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿਣਿਆ ਅਰਥਧਾਰਨ ਨਹੀਂ।

ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਜੋ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਤਰ ਆਧੁਨਿਕਵਾਦੀਆਂ ਨੇ “ਨੀਂਹ-ਭੰਗ”, “ਵਿਸਥਾਪਨ”, “ਅਣਉਪਸਥਿਤੀ” ਆਦਿ ਕਈ ਨਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਪਿੱਛੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਵਿਕਸਿਤ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਫੈਲਾਓ, ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਲਈ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼, ਵੀਅਤਨਾਮ, ਚੀਨ, ਭਾਰਤ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ “ਸਮਾਜਵਾਦ” ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮਾਰਕੀਟ ਨੂੰ ਸੌਂਦਾ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਸਭ ਪੱਖ ਧਿਆਨਯੋਗ ਹਨ।

ਇਸ ਨਵੇਂ ਯਥਾਰਥ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਰੂਪ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਜਾਂ ਅਣਨੀਂਹੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਾ ਉਭਾਰ ਹੈ।

ਅਣਨੀਂਹਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਹੀਂ-ਜਿਵੇਂ ਈਸਾਈਅਤ, ਯਹੂਦੀਅਤ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ, ਸਮਾਜਵਾਦ ਜਾਂ ਪੂੰਜੀਵਾਦ। ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਅਸੀਂ ਮਾਰਕਸ ਅਤੇ ਅਲਬਿਉਜ਼ਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਸੀਮਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਲਈ ਛਿਲਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੈ। ਅਣਨੀਂਹਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਜੋ ਜਿਚਰਡ ਰੌਰਟੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚੋਂ ਅਰਥ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਨਵੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਜਾਂ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਲੋਭਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਸਾਜਣਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਰਥ ਦੀ ਕੋਈ ਅਤਿਮਤਾ ਨਹੀਂ।

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਤੀਸਰੇ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਦੋ ਸੁਪਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਹੰਦਾ ਲਏ ਹਨ, ਉਹ ਹਨ: ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ। ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ, ਮਾਰਕੀਟ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਸੀ।

ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਧਣਗੇ। ਉਹ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਡਲ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੈ।

ਇਸ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਨਿਆਂ, ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਅਮੀਰੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਏਨਾ ਦਿਲ-ਖਿਚਵਾਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੋਨੀਵ ਅਤੇ ਲਿਉਤਾਰ (ਦ) ਜਿਹੇ ਚਿੰਤਕ ਵੀ ਇਸ ਵਲ ਢਲ ਗਏ। ਜੌਹਨ ਰਾਅਲਸ ਜਿਹੇ “ਨਿਆਂ” ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੇ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਦਿੱਤੀ

ਕਿ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਸੰਤੁਲਿਤ/ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੂਖਮ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੀ ਵੋਟ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੂਖਮਤਾ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਿਆ। ਅਮੀਰੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਪਾਭ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ। ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ “ਸੂਦ” ਅਤੇ “ਨਿਵੇਸ਼” ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬੇਕਿਰਕ ਵੀ ਹੈ। ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਵਧ ਉਤਪਾਦਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਕਲਪਨਾ ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।

ਫੂਕੂਯਾਮਾ ਵਰਗੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅੰਤ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੇ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਅਮਰਤਿਯਾ ਸੈਨ ਨੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀਆਂ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਯੋਗ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੂਲ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧ-ਵਿਕਾਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰਾਹੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਪਰਬਲੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਹੀ ਇਕ ਰਾਹ ਹਨ। ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨਕਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪਲੈਟੋ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਰੂਪਾਂ ‘ਆਈਡੋਜ਼’ ਵਾਂਗ ਅਟੱਲ ਹਨ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਦੂਜੇ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਪਲੈਟੋ ਦੇ ਅਨੁਕਰਣੀ (ਮਿਮੈਟਿਕ) ਮਾਡਲ ‘ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।

ਕੁਮੈਂਤਮ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਪੇਖਤਾ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੂਲ ਮੰਨਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਮਾਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਣਸੋਚੀਆਂ ਪੁਲਾਘਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਯਥਾਰਥ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਦਾ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਔਜ਼ਾਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਿੰਤਨ ਹੁਣ ਕਬੂਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨਾ ਦੂਜੇ ਹੀ ਮੂਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੀ ਮਹੱਤਵਵੀਣ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਤਨੀ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਖੇਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਵਾਦ ਵਿਚ ਵੀ ਪੂੰਜੀ

ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਵਧ ਉਤਪਾਦਨ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਪੱਛਮੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਮਾਰਟਿਨ ਜੇ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸੋਵੀਅਤ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਪੱਛਮੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਵਿਚ ਲੁਕਾਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਬਲ ਸਮੁੱਚਤਾ ਜਾਂ ਸਰਬਾੰਗੀ ਵਿਕਾਸ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਮਾਰਟਿਨ ਜੇ ਦੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਅਜੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੁਪਨੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਪਿੱਛੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਚੀਨ ਨੇ ਵੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪੂੰਜੀ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਚੀਨੀ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਅਲਪ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਚੀਨ ਸਨਾਤਨੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਰਲਗੱਭ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਵਧਣ ਅਤੇ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਵਧ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਸ਼ਾ, ਇਕੱਲ, ਗੈਰ-ਸ਼ਾਇਰਾਨਾ ਮਨ ਆਦਿ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਟਿਕੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੀਸਰੇ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਅਜਿਹਾ ਸੁਪਨਾ ਸਿਧਾਂਤਬੱਧ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲੋਚ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਬਦਲ ਜਾਣ। ਮੁੱਢਲਾ ਯਥਾਰਥ ਦੂਜੇ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਲੋਕਲ ਸਥਿਤੀ ਸਮਝਣਾ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੂਲ ਯਥਾਰਥ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਮੂਲ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਬਖੇੜੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਗੇ। ਕੁੱਲ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਵਹਿਣਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਜੋ ਨਵਾਂ ਸੁਪਨਾ ਅਸੀਂ ਸਿਧਾਂਤਬੱਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਲਈ ਸੁਭਾਅ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਧੁਰਾ ਸੂਦ-ਆਧਾਰਤ ਵਿਕਾਸਵਾਦੀ ਪੂੰਜੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸਮਾਦੀ ਪੂੰਜੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੇਗੀ। ਵਿਸਮਾਦ, ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਮਸਤੀ ਹੈ। ਸੰਗੀਤਮਕਤਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਕਾਇਨਾਤ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਮਸਤੀ “ਸ੍ਰੈ-ਭੰ” ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧਦੀ-ਫੁੱਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਸਤੀ ਦਾ “ਸ੍ਰੈ-ਭੰ” ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵਿਸਮਾਦ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਜਾਂ ਇਕਪਾਸਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਨਿਰੋਲ ਵਿਗਾਸੀ ਜਾਂ ਖੇਡਾ ਪ੍ਰਦਾਨਕ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦਾ ‘ਕਮਲ’ ਬਣਨਾ ਹੈ।

ਜੇ ਵਿਸਮਾਦ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮਸਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਗੀਤਮਕਤਾ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਦੀ ਥਾਂ ਮੂਲ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੂੰਜੀ ਵੀ ਵਿਸਮਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਵਿਸਮਾਦੀ ਪੂੰਜੀ ਸੂਦ-ਖੋਰ ਅਤੇ ਬੇਕਿਰਕ, ਅੰਨੀ-ਬੋਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਚੇਤਨ ਤੌਰ ‘ਤੇ “ਵਿਗਾਸੀ” ਹੋਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਵਿਸਮਾਦ ਦਾ ਸੰਕਲਪ, ‘ਰਿਗ ਵੇਦ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਣਬੱਧ ਚਿੰਤਨੀ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਖੋਜ ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ,’ ਜੋ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਵਿਸਮਾਦੀ ਪੂੰਜੀ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਰਬਾੰਗੀ ਵਿਗਾਸ ਵਾਲੇ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭਾਗ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸ੍ਰੈ-ਚੇਤਨਤਾ ਜਾਂ ਸ੍ਰੈ-ਮਾਣ ਨਹੀਂ। ਪੱਛਮ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਮਾਡਲਾਂ ਨਾਲ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੋ-ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਰਹੇ। ਬਿਨਾਂ ਵਿਸਮਾਦੀ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ/ਮਧਿਅਸਥਿਤ ਹੋਣ ਦੇ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ, ਅਣਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। “ਪੂੰਜੀ” ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਅਣਨੀਂਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਨਵਾਂ ਸਿਗਨੀਫਾਈਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਹੀ ਸਰਬ-ਹਿਤੈਸੀ ਕਦਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੌਰਵ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਕੋਈ ਹੀਣਭਾਵੀ ਜਾਂ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਵੀਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਓਪਨ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਨੰਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਲਚਕ ਅਤੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਕਾਰਨ ਚੌਗਿਰਦੇ ਨਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਸੰਵਾਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਅਤੇ ਅਣਉਪਯੋਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਈ ਕੱਟੜਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਲੋਂ ਪੂਰਨ ਤਲਾਕ ਲੈ ਕੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੱਕ ਬੱਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਨਮ ਜਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾਲ ਸੂਰ ਹੋਇਆ ਮੰਨ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਆਪਣੀ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬੱਝੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਲਹਿਦਗੀ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਤਾਂ ਅਤੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਅਤੇ ਪਰਤਾਂ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਨਿਰਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਹਿਚਾਣ ਰੱਖਣੀ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਲ ਰਹੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਵੰਨਸੁਵੰਨਤਾ ਵੀ ਆਦਰਯੋਗ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਵਿਭਿੰਨ ਅਤੇ ਵੰਨਸੁਵੰਨਤਾਵਾਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਅਤੇ ਪਹਿਚਾਣ ਦਾ ਤਦ ਹੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਕਾਈਆਂ ਇਕ ਦੂਸਰੀ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਬਰਾਬਰ ਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਬਣ ਜਾਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਪਹਿਚਾਣ ਜੇਕਰ ਆਪਣੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਨਾਲ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦ ਰੋਕ ਕੇ ਇਕ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਅੰਦਰ ਕੈਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਮਾਡਲ, ਵਿਭਿੰਨ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸੰਗਠਨ ਵਿਚ ਬੱਝ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹੀ ਰਾਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਮਾਡਲ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਹਿਚਾਣ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਏਕਤਾ ਕਦੀ ਵੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਜਾਂ ਵੰਨਸੁਵੰਨਤਾ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਉਸਰਦੀ। ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਵੀ ਪੰਥ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਵੰਨਸੁਵੰਨਤਾ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਰਾਹੀਂ ਉਸਾਰੀ ਗਈ

ਏਕਤਾ ਹੈ। ਵੰਨਸੁਵੰਨਤਾ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਉਸਾਰੂ ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਵਿਚ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖੁਬਸੂਰਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਮਾਰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਜਿਥੇ ਕਿ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਖੇਤਰੀ ਪਹਿਚਾਣਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ, ਓਥੇ ਉਹ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਗਠਨ ਵਿਚ ਬੱਝ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਇਕ ਸਰਬਸਾਂਝੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਵੀ ਓਨੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਸੋ, ਚਰਚਾ ਇਸ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਕੁਅੰਟਮ ਮਕੈਨਿਕਸ, ਬਰਮੇਡਾਈਨੇਮਿਕਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਦਾ ਪਾਸਾ ਤਾਂ ਪਰਤ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਕੋਈ ਸੰਗਠਿਤ ਸਮਾਜ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਜੋ ਕਾਰਟੀਜੀਅਨ ਸੋਚ ਉਪਰ ਆਧਾਰਿਤ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਮਸ਼ੀਨੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਕੰਪੀਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਅਮਾਨਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਉਤਪਾਦਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਾਡਲ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਮਾਜ-ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਪਰਿਪੇਖ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਅੰਦਰ ਰੱਖ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸਹੀ ਪਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਗੌਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਵਿਛੜੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ

ਸਫਰਨਾਮਾ
(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ)

ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ 3 ਸਾਬਤੇ ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ ਤੇ ਰਾਵੀ ਵਗਦੇ ਆ ਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 2, ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਝਨਾਂ ਦਰਿਆ 'ਚੋਂ ਅਖਨੂਰ ਜਿਹੜਾ ਜੰਮੂ ਤੋਂ 30 ਕੁ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ, ਤੋਂ ਇਕ ਵੱਡੀ ਨਹਿਰ ਜੰਮੂ ਏਰੀਏ ਨੂੰ ਸਿੰਜਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਜੇ ਡੇਢ ਦਰਿਆ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਿੰਜ ਕੇ ਹਰਾ ਭਰਾ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਲ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ? ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਪਈ ਸਭ

ਮਝੈਲ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ

ਵੱਡੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਨੱਕੋ-ਨੱਕ ਭਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਜਣ, ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਜਰ ਬਣਾ ਕੇ। ਇਹ ਚਿੰਟੇ ਦਿਨ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਇਕ ਗੱਲ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਟੈਂਕੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿਸੀਆਂ। ਨਲਕਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਵਾਂਗ ਇੰਟਾ ਦੇ ਭੱਠਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਉਧਰ। ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਸੇ ਸੀ ਪਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੀ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਲੰਘਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਾਦਿਰ ਭਾਈ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹਰ ਹਫਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਹਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਏਮਨਾਬਾਦ ਵਿਚ ਦੱਸੀ

ਬਹੁਤਾ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ, ਉਦਾਂ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਸੰਧੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਚ 'ਨਾਰੋਵਾਲ ਦੀ ਸੰਧੀ' ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਧੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਦਾ ਨਾਂ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਨਾਰੋਵਾਲ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 20 ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੋਣੇ। ਨਾਰੋਵਾਲ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਕਾਦਰ ਭਾਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਿਓ। ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਜੋਂ ਪੈਸੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਥੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਰਾਸ਼ਨ ਦੀ। ਰਾਸ਼ਨ ਜਾਂਦਾ ਸਾਰਾ ਇਥੋਂ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਜਿਹੜੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਸਾਧਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਤਲਬ ਕਿ ਕਾਰ ਜਾਂ ਜੀਪ। ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਧਾ ਉਥੇ ਪੈਸੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਊਗਾ ਜੇ ਰਾਸ਼ਨ ਹੀ ਲੈ ਚੱਲੀਏ। ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਵੀ ਲੱਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ-ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਸਮਝ ਲਵੇ ਪਰ ਸਾਡੀ ਛੋਟੀ ਮੱਤ ਇਸ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਸਿਆਪਿਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹਦੀ ਰਾਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨੇ ਵਿਤ ਮੂਜ਼ਬ ਖੰਡ, ਘਿਓ, ਚਾਹ-ਪੱਤੀ ਤੇ ਦਾਲਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕਾਦਿਰ ਭਾਈ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਸ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਿਆ, ਚੰਗੀ ਵੱਡੀ ਸੀ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਟੋਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਹੋਰ ਛੋਟੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਉਥੋਂ ਹੀ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ। ਸਾਮਾਨ ਟੈਕਸੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ

ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਹਨ ਪਰ ਇਹਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਵਲੀਅਨ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਫੌਜ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਹੈ। ਰਸਤੇ

ਉਹ ਖੂਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ

ਵਿਚ ਇਕ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਵੀ ਪਾਰ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ 'ਤੇ ਰੇਲ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ। 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਲਾਈਨ ਪਠਾਨਕੋਟ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਤਾਂ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲਾਈਨ ਦੇ ਉਤੇ ਪੱਠਿਆਂ ਦੇ ਕੁੰਨੂ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਫਾਟਕ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਾਂਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕਾਦਿਰ ਭਾਈ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸੜਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ 2 ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫਰ ਇਸ ਸੜਕ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੱਚਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੀ ਤੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੜਕ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਣਵਾਈ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਸਾਰੀ ਸੜਕ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਵੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਦਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਇਥੇ ਆਇਆ ਨਹੀਂ, ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕੀਂ ਬੜੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਾਦਿਰ ਭਾਈ ਵੀ ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ 'ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ' ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਆਪਣਾ ਰਸੂਖ ਵਰਤ ਕੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਵਾਇਆ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਖਾਸ ਤਵੱਜੋਂ ਦੇ ਕੇ ਕਰਵਾਈ, ਜਿਹਨੂੰ ਲੋਕੀਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਦਾ ਮੋੜ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਟੈਕਸੀ ਉਧਰ ਵਲ ਨੂੰ ਮੁੜੀ ਤਾਂ ਦੂਰੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਹੋ ਗਏ। ਸੜਕ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖੇਤੀ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਅੱਧਾ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਪਿੰਡ 'ਦੇਦਾ' ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ 'ਦੇਦੇ' ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਪਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਣ

ਵਿਚ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਉਸਨੇ ਮਦਦ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਫੱਟੀ ਸੀ-ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ। ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ

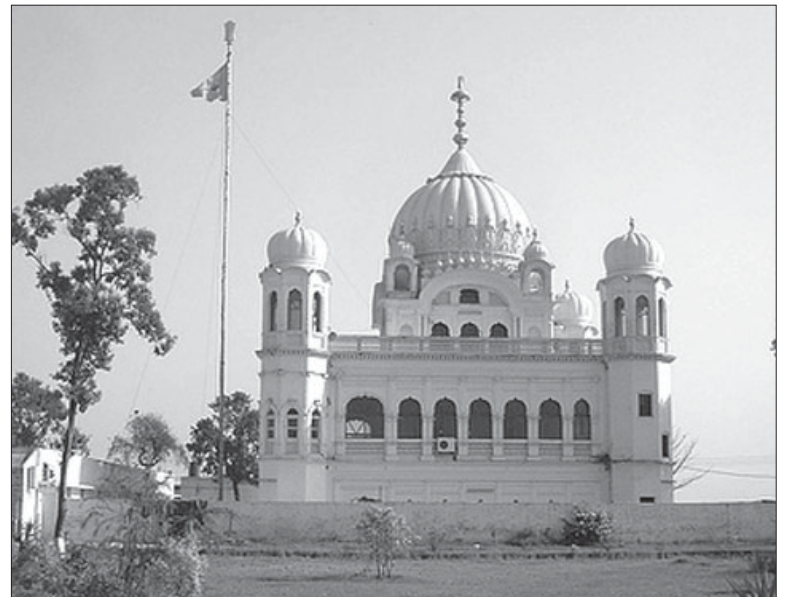
'ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੇ 750 ਮੁਰੱਬੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਬਿਲਡਿੰਗ 1920 ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਬਣਵਾਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਵੀ ਤੇ ਲੰਗਰ ਲਈ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਮੇਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ 6 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਹੈ। ਇਕ ਅੱਧ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ। ਉਦਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਦੇਦਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜੋ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਬਾਦੀ ਵੀ ਲਾਗੇ-ਚਾਗੇ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਹੈ ਈ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ, ਜਿਸਦਾ ਕੰਢਾ ਇੰਡੋ-ਪਾਕਿ ਬਾਰਡਰ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਥੋਂ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਰਾਵੀ ਪਾਰ ਜਿਹੜੀ ਸਫੈਦਿਆਂ ਦੀ ਉਚੀ ਕਤਾਰ ਦਿਸਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਸੜਕ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਆਏ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਲ ਹੀ ਸੀ। ਅੱਗੋਂ ਕੱਚਾ ਰਾਹ ਹੀ ਸੀ ਮੱਤੇ ਵਾਲਾ, ਉਹ ਸਿੰਧਾ ਬਾਰਡਰ ਤਕ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਢਾਈ ਮੁਰੱਬੇ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹ ਬਾਬੇ ਦੇ ਖੇਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਰੰਗ ਰੋਗਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਲੰਗਰ ਉਥੇ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲਾਂਗਰੀ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਟੋਪੀ ਤੇ ਸਲਵਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਹਰ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੁ ਵਾਰੀ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਹ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਦਫਨਾਇਆ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ

ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਇਹਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਪਿੰਡ ਸਾਰਾ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਤੇ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੇ ਦਰਬਾਰੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬੋਲ ਲਾਉਣ ਲਈ ਬੱਸ ਠੁਣਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਰਫ਼ਾਲੇ ਦੇ ਫਾਇਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਕਈ-ਕਈ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਵੀ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਆ, ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਘਟੀ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਔਟਲ ਕੇ ਹੋਰ ਸੜਕ ਨੂੰ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਸੁਏ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਬਣ ਵੀ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਟੈਕਸੀ ਨੂੰ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਰੁਕਣਾ ਵੀ ਪਿਆ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੋਕ ਆਟੋ-ਟੈਂਪੂਆਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਹੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੇ। ਇਥੇ ਇਕ ਬੋਲਦ ਵਾਲੇ ਗੱਡੇ ਪੱਠਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਥੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਅੱਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਰੋਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਹਿਸੀਲ ਸੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੀ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਰੋਵਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁਣ 22 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹਨ। ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਨਾਰੋਵਾਲ

ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ। ਜਿਸ ਸੜਕ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਇਹ ਅੱਗੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਡੇਢ-ਦੋ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹਟਵਾਂ ਹੈ, ਇਹ ਏਰੀਆ ਰਾਵੀ ਦਾ ਹੀ ਕੰਢਾ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਇਸ ਸੜਕ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਡੂੰਘੇ ਜਿਹੇ ਪੱਕੇ ਭੋਰੇ ਜਿਹੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਦਿਸੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਘਾਹ ਕੰਡਾ ਉਗਿਆ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਕਾਦਿਰ ਭਾਈ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦੇ ਬੰਕਰ ਹਨ ਤੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਣੇ

ਦਰਿਆ ਰਾਵੀ
ਤਸਵੀਰਾਂ: ਤੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਪੰਨਵਾਰ ਸਹਿਤ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ

ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਫਲਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਅਗਾਂਹ ਇਕ ਹਲਟ ਸੀ ਪਰ ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਘਾਹ-ਝਾਤੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਉਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮਾਹਲ, ਟਿੰਡਾਂ ਦੀ ਬੈਝ, ਚਕਲਾ, ਛੋਟਾ ਚਕਲਾ, ਲੱਠ, ਕੁੱਤਾ, ਗਾਂਧੀ, ਪਾਝਛਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਖੂਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਖੇਤ ਸਿੰਜਣ ਤੋਂ ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਇਸੇ ਤੋਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੋਣਾ। ਹਲਟ ਤਾਂ ਬਾਅਦ 'ਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਹਲਟਾਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਹੀ ਕੋਈ 100 ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਲੋਕ ਚਰਸਾਂ ਨਾਲ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦੇ ਸੀ।

ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਖੀਰੀ 18 ਸਾਲ ਇਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਬਿਤਾਏ। ਸਿਰਫ ਬਿਤਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਖੇਤੀ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਾਂ ਢਾਈ ਮੁਰੱਬੇ ਯਾਨਿ ਸਾਢੇ 62 ਕਿੱਲੋ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਬੇ ਨੇ ਖਰੀਦੀ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਥਾਈਂ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਦਾਨ 'ਚ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ਦਾਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ

ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਚੌਲ ਵੀ ਬਾਬੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਵੀ। ਸੱਚ ਜਾਣਿਓ, ਲੰਗਰ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਆਦ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਇਹ ਵੀ ਤੇਰੀ ਰਹਿਮਤ ਹੋਈ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਅੰਨ ਸਾਡੇ ਮੂੰਹ ਪਾਇਆ, ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਆਪ 18 ਸਾਲ ਹਲ ਵਾਹਿਆ।

1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 53 ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੰਦ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਸੰਨ 2000 ਵਿਚ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਬਾਦੀ 'ਚ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਰਸਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਈ ਮਾੜੇ ਬੰਦੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੇ ਮਾੜੇ ਧੰਦਿਆਂ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ। ਉਸਨੇ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸੰਨ 2000 ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਗਾਰੇ 'ਚ ਖੁੱਭਦੇ, ਇਥੇ ਪੁੱਜੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਝੋਰਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 35 'ਤੇ)

ਨਿਊਟਨ ਦੀ ਆਪਣੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੀਮਤ ਸਮਰਥਾ ਬਾਰੇ ਇਕ ਟੂਕ ਘੁੰਮਾ ਫਿਰਾ ਕੇ ਕੋਸ਼ਕਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਭਾਸ਼ਾ ਇਕ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਤੇ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਗੀਟੇ ਹੀ ਚੁਗਦਾ ਹੈ। ਐਪਰ ਇਕੱਠੀਆਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਦੇ ਬੇੜੀਆਂ 'ਚ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦੁਕੰਮਣ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਅੰਜਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਅਸੀਮ, ਅਦੁੱਤੀ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਭਾਸ਼ੀ ਕੋਸ਼ ਬਣਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਧਰਾਤਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਰਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਤਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਭਿਆਚਾਰ-ਸਾਪੇਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਘਟ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ-ਇਕ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਵੇਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਅੱਧੇ-ਪੌਣੇ ਦਾ ਮੇਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਅਕਸਰ ਹੀ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ 'ਹੋਟਲ' ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ' (ਕਈ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁਣਗੇ) ਦੇ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਬਾਬੇ ਮਥਰੇ ਦਾ ਹੋਟਲ' ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੀ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਹੋਟਲ' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸਾਡੇ 'ਸਰ' ਜਾਂ 'ਮੁਸਾਫਰਖਾਨੇ' ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਹੈ ਪਰ ਅੱਧਾ ਪੌਣਾ ਹੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ' ਸਾਡੇ ਢਾਬੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਹੈ ਪਰ ਅੱਧਾ ਪੌਣਾ ਹੀ। 'ਸੁਹਾਗ' ਜਾਂ 'ਸੁਹਾਗਰਾਜ' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਤੇ ਏਧਰ 'ਹਨੀਮਨ' ਸਾਡੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। 'ਬਰੈਡ' ਤੇ 'ਰੋਟੀ' ਦੇ ਫਰਕ ਤੋਂ ਵੀ 'ਪੂਰਬ ਪੂਰਬ ਹੈ ਤੇ ਪੱਛਮ ਪੱਛਮ, ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਕਦੇ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ' ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਹੀ ਉਘਤਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਆਲੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਚਾਲੂ (ਕੱਚਾ ਆਲੂ) ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਛੁਪ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਪੇਰੂ ਤੋਂ ਆਏ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਨਿਹੇ ਕੰਦ ਦੀ ਉਤਮਤਾ ਨੇ ਸਾਡੇ ਆਲੂ ਦਾ ਨਾਂ ਖੋਹ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸਦੀ ਮੂਲੋਂ ਮੁਢੋਂ ਜੜ੍ਹ ਵੀ ਵੱਢ ਦਿੱਤੀ। ਜੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਕ-ਇਕ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਭੇਰਾ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਖੈਰ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਸਹੀ ਹੋਵੇ, ਵਿਹਾਰਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਜਿਹੇ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਏਹੀ ਗੱਲ ਕੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬੇਹੱਦ ਜਾਨਮਾਰੀ ਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਗ਼ਲਤੀ ਦੇ ਘੁਸ ਜਾਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਜਿੰਨਾ ਯਕੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਭੁਲਣਹਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਵੀ ਤਾਂ ਏਹੀ ਜਾਨਵਰ ਹੁੰਦਾ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ-ਬੋਧ ਵੀ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜੀ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਤੇ ਕੋਸ਼ ਮਹਿਕਮੇ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਇਕ ਭੌਤਿਕੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ ਆਕਸਫੋਰਡ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਗ਼ਲਤੀ ਫਤੀ ਹੈ ਜੋ 99 ਸਾਲ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਮਜ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਨਾਂਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਚੈਂਬਰਜ਼, ਵੈਬਸਟਰ, ਰੈਡਮ ਹਾਊਸ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਛਪੀਆਂ ਤੇ ਆਨਲਾਈਨ ਸਭ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਗ਼ਲਤੀ ਇਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ 'ਸਾਈਫ਼ਨ' (siphon)। ਕੋਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪਿਛੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਦਬਾਅ ਹੈ'

ਕੋਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼

ਜਦ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖਿਚ ਅਰਥਾਤ 'ਗੁਰੂਤਾ' ਹੈ। ਆਕਸਫੋਰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਫ਼ਾਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ 1911 ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤੇ ਉਦੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ 'ਸੰਪਾਦਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।' ਸੈਮੂਅਲ ਜੌਹਨਸਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ 'ਪੈਸਟਰਨ' ਦਾ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਹੈ 'ਘੋੜੇ ਦਾ ਗੋਡਾ' ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਘੋੜੇ ਦੇ ਖੁਰ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

Dor-cop'sis (dôr-kôp'sîs), n. [NL., fr. Gr. *dorkas gazelle* + *-opsis*.] **Zool.** A genus of small kangaroos of Papua. **dord (dôrd), n.** **Physics & Chem.** Density. **||dô'rê' (dô'râ'), adj.** [F.] a Golden in color. **b Metal.** Containing gold; as, *doré silver*. — **n.** = **DORÉ BULLION.** **||dô'rê' (dô'râ'), n.** [F., gilded. See 2d DORY.] **The wall-eyed pike.** **Fr. Canadian.**

ਇਕ ਔਰਤ ਨੇ ਜੌਹਨਸਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ਉਭਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਮੀਸਣਾ ਬਣਦੇ ਹੋਏ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਅਗਿਆਨ, ਮੈਡਮ, ਸੁਧਾ ਅਗਿਆਨ।"

ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਟਾਈਪਿਸਟ ਤੇ ਪਰੂਫ਼ ਰੀਡਰ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਖਿਲਾਹ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਵੈਬਸਟਰ ਦੇ 1934 ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ Dor-d ਸ਼ਬਦ ਟਾਈਪਿਸਟ ਦੀ ਕੁਤਾਹੀ ਕਾਰਨ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਛਪਣ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਠਕ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤਾ। ਛਾਣ ਬੀਣ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਕੋਸ਼ਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਇੰਦਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ: D o r d Physics & Chemistry, density। ਏਥੇ D o r d ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਭੌਤਿਕੀ ਤੇ ਰਸਾਇਣੀ 'ਚ D ਜਾਂ d ਸੰਪੂਰਨ ਸ਼ਬਦ density (ਘਣਤਾ) ਦਾ ਇਕ-ਅੱਖਰੀ ਸੰਖੇਪ ਹੈ ਪਰ ਪਰੂਫ਼ ਰੀਡਰ ਨੇ ਵੱਡੀ ਛੋਟੀ ਡੀ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਟਾਈਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ Dord, ਅਗਲੇ ਐਡੀਸ਼ਨ 'ਚੋਂ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ।

ਮਸ਼ਹੂਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਲੌਗਮੈਨ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੋਸ਼ ਉਂਜ ਤਾਂ ਬੜੇ ਮਿਆਰੀ ਹਨ ਪਰ ਇਸਦੇ ਇਕ ਸਿਖਾਂਦਰੂਆਂ ਲਈ ਬਣਾਏ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਦਮਗਜ਼ਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀਆਂ ਨਵੀਨਤਮ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗ਼ਲਤੀ ਇਸਦੇ ਲਾਗਿਓ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦੀ। ਉਦੋਂ ਅਜੇਹੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇਖਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਸਮਝਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਵਰਕੋ ਫੋਲੋ, ਮੇਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਜਦ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਗ਼ਾਇਬ ਸਨ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਹ

ਕੋਸ਼ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਦਿੰਦਾ। ਐਧਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਸ਼ ਦੇਖਣ ਦੀ ਹੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਵਿਚਲੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਕਿੱਥੋਂ ਫਤਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਈ ਘਰਾਂ 'ਚ ਹਰ ਕਮਰੇ 'ਚ ਕੋਸ਼ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਟਿਆਲਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੋਸ਼ਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੇ ਚਿੱਤ-ਚੇਤੇ ਨਾ ਅਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਅਣਜਾਣੀਆਂ ਹੀ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਨੇ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਵਰਤੋਂਕਾਰ ਦੇ ਜਿਉਂ ਹੀ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤੀ ਅੜਿੱਕੇ ਆਈ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿ ਕੋਸ਼ ਬਣਨ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਬੱਸ ਦਫ਼ਤਾ ਪੱਟਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਕੋਸ਼ਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰੋਤ ਭਾਸ਼ਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਸ਼ 'ਚੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸ਼ਾਰਟ ਕੱਟ ਮਾਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ, ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਬਾਹਰੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ-ਹਿੰਦੀ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਨਕਲ ਮਾਰ ਲਈ ਪਰ ਅਕਲ ਨਾ ਵਰਤੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਾਹਰੀ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਉਹ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਨਾਲਾਇਕਾਂ ਵਾਂਗ ਨਕਲ ਮਾਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਚੰਦ ਵੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ।

ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਅਤਿ ਸਾਧਾਰਨ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਅਨਾੜੀ ਨਵਸਿਖੀਏ ਕੋਸ਼ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦੇਖਣ ਦੀ ਜਾਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਉਹ ਸਹਿਜ ਬੁਧੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ tessera ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਨੇ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ, 'ਪੱਚੀਕਾਰੀ ਕਾ ਟੁਕੜਾ'। ਪੱਚੀਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਜੋੜ ਕੇ ਕੀਤਾ ਕਲਾਤਮਕ ਕੰਮ। ਪਰ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੇ 'ਪੱਚੀਕਾਰੀ' ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਿਆ 'ਪਿਚਕਾਰੀ' ਤੇ ਅਰਥ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ, 'ਪਿਚਕਾਰੀ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਟੁਕੜਾ'। ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਦਿਮਾਗ ਨੌਰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿਚਕਾਰੀ ਵਿਚ ਟੁਕੜਾ ਕਿਵੇਂ ਫਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਅਜੇਹਾ ਹੈ ਵੀ ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਖਾਸ ਸ਼ਬਦ ਘੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ dessert apple ਦਾ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ 'ਰੇਗਿਸਤਾਨੀ ਸੇਬ'। ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਕਲ ਦਾ ਦਿਵਾਲਾ

ਨਿਕਲਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਏਨਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ desert ਵਿਚ ਇਕੋ ਐਸ 'ਸ' ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਸੇਬ ਜਿਵੇਂ ਆਇਆ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿੰਨੂ-ਪਕਾ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸੇਬ ਹੋਰ ਸਨ ਤੇ ਕੱਚੇ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ। ਸੋ ਇਹ ਹਥਲਾ 'ਡੈਜ਼ਰਟ ਐਪਲ' 'ਕੱਚਾ ਖਾਧਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੇਬ' ਜਾਂ 'ਸਲਾਦੀ ਸੇਬ' ਬਣਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ 'ਰੇਗਿਸਤਾਨੀ ਸੇਬ'। ਸੋਚਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚੇਗਾ ਕਿ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੇਬ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਹਨ?

ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇਹੀਆਂ ਬੇਸੁਮਾਰ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਲੱਭੀਆਂ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ, ਹਿੰਦੀ ਉਰਦੂ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਕੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਵਿਚ ਵੀ। ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਲਭਣ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਿਖਦੇ ਵੀ ਸਾਂ, ਟਾਈਮ ਪਾਸ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਪ੍ਰਚਾਰਨਾ

ਸਾਡਾ ਇਕ ਸੂਗਲ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਲਾਭ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਤੇ ਲਿਆਕਤ ਵੀ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤੇ ਲਮਕ ਰਹੇ ਕੰਮ ਲਈ ਦਲੀਲ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ।

ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਤਕਦੀਆਂ ਕੁਝ ਅਜੇਹੀਆਂ ਹੋਰ ਤਰੁਟੀਆਂ ਮੈਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਤਰ-ਮੁਗਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ warren, ਬਾਹਰੀ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਸੀ "ਖਰਹੋਂ ਕਾ ਵਾੜਾ" ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਕੋਸ਼ ਨੇ ਨਕਲ ਮਾਰੀ, "ਗਧਿਆਂ ਦਾ ਵਾੜਾ"। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਖਰਗੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਾੜਾ ਹੈ। ਪਟਿਆਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 'ਖਰਹ' ਦਾ ਮਤਲਬ 'ਖਰ' ਅਰਥਾਤ ਗਧਾ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ casket 'ਤੇ ਤਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਾਹਲੀ ਮਿਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ: ਪੀਪੀ, ਘੜੀ, ਮਟਕੀ, ਡੱਬਾ, ਡੱਬੀ, ਕੱਪੜੀ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਵੇਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਏਨੇ ਫਜ਼ੂਲ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਮਾਰੇ ਹਨ। 'ਕਾਸਕਟ' ਗਹਿਣੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਸੰਦੂਕਚੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ minotaur ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ-ਹਿੰਦੀ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਸਮਾਨਅੰਤਰ ਹਿੰਦੀ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, 'ਨਰ-ਵ੍ਰਿਸ਼' ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 'ਵ੍ਰਿਸ਼' ਨੂੰ 'ਬ੍ਰਿਖ' ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ, 'ਨਰ-ਦਰਖਤ'। ਏਥੇ 'ਵ੍ਰਿਸ਼' ਦਾ ਅਰਥ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਹਨ ਜਾਂ ਬਲਦ ਹੈ ਤੇ ਮਿਨੋਟੌਰ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਦੈਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਧੜ ਮਨੁੱਖ ਵਰਗਾ ਤੇ ਸਿਰ ਬਲਦ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਬੋੜਾ ਚਾਹ ਕਾਫ਼ੀ ਪੀ ਕੇ ਸੋਚਦਾ ਕਿ 'ਨਰ-ਦਰਖਤ' ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ laxate ਜਿਸ ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਨੇ ਅਰਥ ਲਿਖਿਆ 'ਸਥਾਨ-ਭ੍ਰਸ਼ਟ'। ਪਰ ਏਥੇ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਡਿਗਣਾ, ਹਿੱਲਣਾ, ਪਰੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸ਼ਬਦ 'ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ' ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਆਚਾਰ ਤੋਂ ਡਿਗਣਾ ਜਾਂ ਹਿੱਲਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਪਟਿਆਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਲਿਖਿਆ 'ਥਾਂ-ਭ੍ਰਸ਼ਟ'। ਪਾਠਕ ਸਮਝੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਅਫ਼ੂਤ ਦੁਆਰਾ ਭਿੱਟੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਇਸਦਾ ਹੱਡੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਿੱਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ vehicle ਦਾ ਅਰਥ ਸਵਾਰੀ, ਵਾਹਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਲਈ 'ਪਰਹੇਜ਼' ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ 'ਵੈਹੀਕਲ' ਦਾ ਭਾਵ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਦਰਅਸਲ ਬਾਹਰੀ ਨੇ 'ਅਨੁਪਾਨ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 'ਮਾਧਿਅਮ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਵਾਈ ਖਾਧੀ ਜਾਵੇ' ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਆਦਿ। 'ਅਨੁਪਾਨ' ਨੂੰ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਰਥ ਦਾ ਜੋ ਅਨਰਥ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤੁਸੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕੋਈ ਭੋਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦਵਾਈ ਖਾਂਦਾ ਖਾਂਦਾ 'ਵੈਹੀਕਲ' ਦਾ ਅਰਥ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਹੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ! ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ dog-tooth ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਬਮਲੇ ਆਦਿ ਤੇ ਚਾਰ-ਪਤੀਆ ਵੇਲਬੂਟੇ ਪਰ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੇ ਲਿਖ ਮਾਰਿਆ ਅਲੰਕਾਰ, ਸ਼ਿੰਗਾਰ। ਇਕ ਹੋਰ ਨਮੂਨਾ ਦੇਖੋ: ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ levitation ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਨੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਦਾ ਉਤਾਹ ਉਠਣਾ। ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਹੀ ਦੇ ਲੱਗਭਗ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਜਾਦੂਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਾਉਣਾ। ਪਰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਾਲੇ ਕੋਸ਼ਕਾਰਾਂ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਆਤਮਕ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ 'ਆਤਮਕ ਉਡਾਰੀ'! ਢੁਕਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ 'ਉਥਪਨ' ਨਾਲ ਕੰਮ ਸਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

Venial ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, (ਗੁਨਾਹ ਜਾਂ ਪਾਪ) ਖਿਮਾਯੋਗ ਅਰਥਾਤ ਆਮ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ' ਤੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ 'ਅਮਰ' ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ve-nial sin ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ 'ਅਮਰ ਪਾਪ' ਜਦ ਕਿ ਇਹ 'ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਪ' ਹੈ (ਜੋ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ!)

Elm ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ-ਹਿੰਦੀ ਕੋਸ਼ ਨੇ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਹੈ 'ਦੇਵਦਾਰ ਦਰਖਤ, ਉਪਕਰ ਪੋੜ'। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਐਲਮ' ਦੇਵਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ

ਇੰਨੀ ਕੁ ਬਾਤ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-454-4958

'ਐਲਮ' ਦੇ ਪੱਤੇ ਅੰਡਾਕਾਰ ਅਤੇ ਕਿੰਗਰੇਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਝੜਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਸੂਈਨੁਮਾ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਦੇਵਦਾਰ ਸਦਾਬਹਾਰ ਪੋੜ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ 'ਦੇਵਦਾਰ ਦਰਖਤ' ਦਾ 'ਦੇਵਦਾਰ ਰੁੱਖ' ਵਜੋਂ ਸੋਧਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਗ਼ਲਤੀ ਤਾਂ ਦੁਹਰਾਈ ਹੈ ਹੀ, ਨਾਲ 'ਉਪਕਰ' ਨੂੰ 'ਉਪਕਾਰ' ਸਮਝਦਿਆਂ 'ਉਪਕਾਰ ਪੋੜ' ਲਿਖ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬਾਹਰੀ ਦੇ ਉਪਕਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ।

Velum ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਕ ਅਰਥ 'ਝਿੱਲੀ' ਤੇ ਦੂਜਾ 'ਕੋਮਲ ਤਾਲੂ' ਅਰਥਾਤ ਸਾਡੇ ਤਾਲੂ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: ਪਰਦਾ, ਪਟਕਾ, ਪਰਨਾ। ਏਥੇ ਪਰਦਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਪਰਦੇ ਤੋਂ ਪਟਕਾ ਤੇ ਅੱਗੇ ਪਰਨਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੀਣਕ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰਨੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪੋਣਾ, ਪੋਚਾ, ਸਾਫ਼ਾ, ਤੌਲੀਆ...ਬਬੇਰਾ ਕੱਪੜਖਾਨਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Bobbinet ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਨੇ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, 'ਤਕੀਏ ਉਪਰ ਫਿਰਕੀ ਦੁਆਰਾ ਬੁਨੀ ਹੁਈ ਜਾਲੀ।' ਬਾਹਰੀ ਦੀ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਜੋ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਸੈਮੂਅਲ ਜੌਨਸਨ ਜਿਸਨੇ 18ਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਬਣਾਈ। ਇਸਦੇ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ "ਇਕੋ ਬੰਦੇ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੀ ਮਹਾਨਤਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ" ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਚਾਰ ਚੰਦ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, 'ਸਿਰਹਾਣੇ ਉਪਰ ਕਈ ਹੋਈ ਜਾਲੀਦਾਰ ਵੇਲ'। 'ਜਾਲੀਦਾਰ ਵੇਲ' ਦੀ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਵੇਲਦਾਰ ਜਾਲੀ' ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਫਿਰ ਵੀ ਘਟ ਘਟ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਖਿਰ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਇਕ ਜਾਲੀ ਦਾ ਹੀ ਸੰਕੇਤਕ ਹੈ। 'ਬਾਬੀਨੈਟ' 'ਮਸ਼ੀਨ ਦੁਆਰਾ ਬੁਣੀ ਜਾਲੀ' ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਤਕੀਏ ਜਾਂ ਸਿਰਹਾਣੇ ਉਤੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ 'ਬਾਬੀਨੈਟ' ਸ਼ਬਦ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਬੁਣਨ ਵਿਚ ਸਿਰਹਾਣੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਹਾਣੇ ਦੁਆਲੇ ਬੁਣੀ ਜਾਲੀ ਨੂੰ 'ਪਿਲੇ ਲੇਸ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੇਸ ਬੁਣਨ ਲਈ ਸਿਰਹਾਣੇ ਦੀ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਨਾ ਕੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਨੂੰ ਲੇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਸ਼ਬਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਸਲ ਭਾਵ ਕਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਭਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਕਦੀ ਗੱਲ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦੇਖਣੀ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਪੂਣੀ ਹੀ ਛੋਹੀ ਹੈ, ਹਮ-

PSUTB

English-Punjabi Dictionary

Chief Editor

BALBIR SINGH SANDHU

Former Chief Editor

ATTAR SINGH

Punjab State University Text-Book Board

CHANDIGARH

ਜੋਗਿੰਦਰ ਟਾਈਗਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਯਾਤਰਾ

ਚੱਲ ਸੋ ਚੱਲ

ਇਕਬਾਲ ਜੱਬੋਵਾਲੀਆ*

ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਟਾਈਗਰ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਐਤਕੀ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਅਚਾਨਕ ਇਹ ਵੀ ਸਬੰਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਚਲ ਪਏ ਪਿੰਡ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ।

ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ। ਵੱਸਣ ਪਹਿਲਵਾਨ ਵੀ ਮੋਹਰਦੀਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਹੋਇਐ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਬਰਾਬਰ ਰਹੀਆਂ। ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਕਿ ਇਸ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੀ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ।

ਡੇਰੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਤਰਨਤਾਰਨ 15 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੜਕ ਕੋਈ ਐਨੀ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਭਗਵਾਨ ਬੇਰਾ ਉਰਫ ਬਾਬ ਬੇਰਾ ਵੀ ਉਸ ਵਕਤ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ (ਬੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਕੁਦਰਤੀ ਤਰਨਤਾਰਨ ਕਚਹਿਰੀਆਂ 'ਚ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ)। ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਰਨਤਾਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਂਗ ਇਥੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਭੀੜ ਭੜੱਕਾ ਸੀ। ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਵਰਗੀ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨੀ ਬਾਬ ਬੇਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖੜੋਤਾ। ਗੱਡੀ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਤੋਰ ਲਈ ਜੋ ਪੰਜ ਸੱਤ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ। ਬਹਿੰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਬੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਅੱਜ ਪਹਿਲਵਾਨ ਵੱਸਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਾਬਾ ਸਧਾਣਾ ਡੇਰੇ 'ਚ ਭੋਗ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸਧਾਣਾ ਦੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਵੱਸਣ ਸਿੰਘ, ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ, ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ, ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ, ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਜੌਤਾ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੰਗਾਲੀਪੁਰੀਆ, ਟਾਈਗਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਹਿਲਵਾਨ ਪੁਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਫੱਤਾ, ਕੋਹਰ ਤੇ ਸੁਮੇਰ ਤਿੰਨੇ ਭਰਾ ਤੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਜੋਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਵਾਨ ਵੱਸਣ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਦੇ ਦੀਦਾਰ

ਨਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਕਈ ਭਲਵਾਨ ਤੇ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲਵਾਨ ਅਫਸਰ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਕੋਹਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਬੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ ਰਹੇ ਨਵੇਂ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਤੁਅੱਰਫ ਕਰਵਾਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਹੈਪੀ, ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ, ਚੈਰੀ ਪਹਿਲਵਾਨ, ਕਰਨ ਪਹਿਲਵਾਨ (ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਬੇਟਾ ਤੇ ਟਾਈਗਰ ਦਾ ਪੋਤਾ), ਗੁਰਸੇਵਕ ਸੇਵੀ, ਬਾਵਾ ਨਿੰਮਾ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਦਰ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ, ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਚੈਪੀਅਨ ਲਾਹੌਰੀ ਪਹਿਲਵਾਨ, ਗੁਰਭੋਜ ਸਿੰਘ, ਨਿੱਕਾ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਮੀਤ, ਚਾਂਦੀ ਚਮਕੌਰ, ਸੋਖਾ ਤੇ ਲੱਖਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਮਿਲੇ।

ਵੱਸਣ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬੇਟੇ ਤੇ ਰੇਲਵੇ ਅਫਸਰ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵੱਸਣ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਭਾਣਜੇ ਤੇ ਰੇਲਵੇ ਅਫਸਰ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਕੋਹਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਪਰ ਮਿਲ ਨਾ ਸਕੇ। ਫਿਰ ਟਾਈਗਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੱਪੂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ 'ਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਆਹ

ਵਾਲੇ ਘਰ ਗਿਆ ਹੋਇਐ। ਬੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਪੱਪੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚਲ ਪਏ। ਬੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਹੀ ਟਾਈਗਰ ਦੇ ਭਰਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘਰ ਵਿਖਾਇਆ ਤੇ ਅੱਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਟਾਈਗਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਵਿਖਾਈ। ਜਿਥੇ ਕਦੇ ਰੋਤ ਦੇ ਟਿੱਬੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਹੁਣ ਚੰਗੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਟਾਈਗਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਤੇ ਜੁਆਨੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ, ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਾਣ ਟਾਈਗਰ ਜਦੋਂ ਚਾਦਰਾ ਲਾ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਤਾਂ ਰਾਹੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ। ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਟਰੱਕ ਰੋਕ ਖੜ ਜਾਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਤੁਰਦਾ ਤਾਂ ਰਾਹ ਭਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਲਗਦਾ।

ਉਸਮਾਂ, ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ ਪੰਨੂਆਂ, ਚੰਬਲ, ਜੱਟਾਂ, ਜਵੰਦਾ, ਡੱਗਰੀ ਢੋਟੀਆਂ (ਪਹਿਲਵਾਨ ਅਰਜਨ ਢੋਟੀ ਦਾ ਪਿੰਡ), ਪਿੰਦੀ, ਰਸੂਲਪੁਰ, ਤਰਨਤਾਰਨ ਤੇ ਅਲਾਦੀਨਪੁਰ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਘਿਰੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਕੜੇ-ਤਕੜੇ ਮੱਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਟਾਈਗਰ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸ਼ੇਰਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਸੱਖਣਾ ਹੋਣ ਦੀ ਝਲਕ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਹਾਂਬਲੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਪਛੜੇਪਨ ਦਾ ਝਾਉਲਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ-

ਨਾਲੀਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕੰਮ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸਾਢੇ ਕੁ ਚਾਰ ਸੌ ਘਰਾਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਰਪੰਚ ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੱਪੂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਪਿੰਡ 'ਚ ਗਏ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਲਾਗੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੋਜਿਆ ਤਾਂ ਬੋਤੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਚਿੱਟਾ ਚਾਦਰਾ, ਚਿੱਟਾ ਕੁਤਰਾ, ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਚਿੱਟਾ ਪਰਨਾ, ਪੈਰੀਂ ਖੁਸ਼ਾ ਤੇ ਕੁੰਢੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਾ, ਛੇ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਪੱਪੂ ਦਬਾ-ਦਬਾ ਸਾਡੇ ਵਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੂਰੋਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਐਕਟਰ ਬਣੇ ਯੋਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਟਾਈਗਰ ਵਾਂਗ ਮੁੱਛਾਂ, ਚਿਹਰਾ-ਮੋਹਰਾ ਤੇ ਕੱਦ ਕਾਠ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਪੱਪੂ ਵੀ ਘੁਲਣ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਛੇਤੀ ਹਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਹੁਣ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਰ ਤੇ ਫੇਰਾ-ਤੋਰਾ ਰੱਖਦੈ। ਉਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਤਾਅ ਦੇਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਉਹ ਦਿਨੋਂ ਹੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਰੰਗ 'ਚ ਰੰਗੀਨ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਬੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਾਈ। ਉਹ ਸੇਵਾ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਜੋਰ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਅਸਾਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਬੋਤੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਚਲ ਪਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਕਦੇ ਟਾਈਗਰ ਘੁੰਮਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਜਿਥੇ ਕਦੇ ਰੋਤਾ ਈ ਰੋਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੁਣ ਸੜਕਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਹਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉੱਚੇ-ਉੱਚੇ ਟਿੱਬੇ ਕਰਾਹਿਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਲਏ ਸਨ।

ਦੀ (ਬਾਬਾ ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੋਤਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ) ਤੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਪਿੰਡ ਕੋਟ ਧਰਮ ਚੰਦ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਸੜਕ 'ਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ।

ਬਾਬ ਬੇਰਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹੈ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਾਈਗਰ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਡੀ 'ਚ ਬਹਿ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। 'ਟਾਈਗਰ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਉਹਨੂੰ ਰੂਸ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਗਰਜਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਜਾਪਾਨ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦਹਾਤਨ ਵਾਲਾ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਾਈਗਰ 1990 'ਚ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਕੂਚ ਕਰ ਗਿਆ।

ਟਾਈਗਰ ਦੇ ਚਾਰ ਬੇਟੇ ਸਨ। ਜਸ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਅਮਰੀਕ ਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਪੱਪੂ। ਜਸ ਇਕ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਦਰਦ ਕਾਰਨ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਗੋਲ ਬਾਗ ਕੋਲ ਬੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੱਡੀ 'ਚ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਇਸ ਵਕਤ ਕੈਨੇਡਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਪੱਪੂ ਪਿੰਡ

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੈ। ਟਾਈਗਰ ਦਾ ਪੋਤਾ ਕਰਨ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਾਬੇ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ 'ਚ ਪੈਰ ਧਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਿਹੈ।

*ਫੋਨ:917-375-6395

(ਸਫਾ 33 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਬਣਾ ਲਏ, ਉਸ ਬਾਬੇ ਦੇ 18 ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨਾਂ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕਿੱਦਾਂ ਅਣਗੋਲੀ ਪਈ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਉਥੇ ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਸਰਧਾਲੂ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਇਥੇ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਕਰਵਾਈ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਝੁਲਾਇਆ। ਫਿਰ ਔਕਾਫ ਬੋਰਡ ਨੇ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਮੁਤ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰਿਆਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ-ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਤੇ ਪੰਕਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਈ ਜੀ ਵੀ ਉਦਾਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਿੱਦਾਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਬੱਚੀ ਆਪਣਾ ਬਸਤਾ ਲੈ ਕੇ ਡਰਾਇੰਗ ਦੀ ਕਾਪੀ 'ਤੇ ਕੁਝ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਥੋਂ ਸਕੂਲ ਕੋਈ 5 ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਬੱਸ ਪਿਛਲੇ ਪਿੰਡੋਂ ਵੀ ਨਿਆਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਹਨੂੰ ਮੇਨ ਰੋਡ ਤਕ ਲੈ ਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਬੱਸ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਂਦੀ-ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹਦਾ ਇਕੱਲੀ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਹੋਣਾ ਸਕੂਲ 'ਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ

ਖਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਟੀਚਰ ਇਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ, ਜਿਹੜੀ ਅਨੁਭਵ ਹੋਈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ 53 ਸਾਲ ਤਕ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਮਾੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਪਰ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਨਿੱਕਰਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਵਾਲੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਡਾ ਗੁੰਬਦ ਹੈ ਤੇ ਚਾਰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਛੋਟੇ ਗੁੰਬਦ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਫ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦਰੀ ਵਿਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਣਾ ਪੀਰ ਜਾਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਬਰ 'ਚ ਦਫਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਈ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਚਾਦਰ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨੇ ਉਹ ਚਾਦਰ ਹੀ ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ ਪਾੜ ਕੇ ਵੰਡ ਕੇ ਇਕ ਨੇ ਦਫਨਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਦੋਵੇਂ ਥਾਂਵਾਂ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੀ ਹਨ। ਚਾਦਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਾੜਨ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ

ਪੁਰਾਣੀ ਪੇਟਿੰਗ ਵੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਰੰਗ ਅਜੇ ਵੀ ਘਸਮੈਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਹ ਵੀ 1920 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹ ਵੀ ਛਕਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਅਗਾਂਹ ਵੀ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਟਾਈਮ ਵੀ ਡੇਢ ਕੁ ਵੱਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹੋ ਬਾਬੇ ਦੇ ਖੇਤ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਵਲ ਨੂੰ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਥੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਿਥੇ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ-ਕਮਾਈ ਹੱਥੀਂ ਕਰਕੇ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਛਕਾ ਕੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਹੀ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਾ ਰੂਪ ਬਖਸ਼ਿਆ ਤੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਮੰਜਿਲ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਵਰਗੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਵੀ ਇਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆਏ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜੋਗੀ ਨਾਥ ਵੀ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਵੀ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਅਚੱਲ ਵਟਾਲੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਿ ਕਰਨ ਗਏ ਸਨ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਜੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਜੋ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ

ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਕਸਰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਭਾਵੇਂ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜਦੋਂ ਦਰਬਾਰ ਲਾ ਕੇ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਚਿੱਟੇ ਮਖਮਲੀ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਚਿੱਟੀ ਚਮਕਦੀ ਗੋਲ ਪੱਗ ਵਾਲਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਉਹਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਪਈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ, ਅੱਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਬਾਬੇ ਦਾ ਝਾਉਲਾ ਪਾਉਂਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਬੱਸ ਹੱਥ 'ਚ ਮਾਲਾ ਹੀ ਫੇਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਅੱਧ ਮੀਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਖੁਮਾਰੀ ਜਿਹੀ ਭਰ ਕੇ ਅਸੀਰਵਾਦ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਹੱਥੀਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਚੇਲੇ-ਚਾਟੇ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ। ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਤਾਂ ਬੱਸ ਅਸਲ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਂ-ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਵਲ ਨੂੰ ਸੈਰ ਨੂੰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੋਣਾ। ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਖ ਕੇ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨੇ ਇਸਦੀ ਚੋਣ ਬੜੀ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਜਾਂਚ ਕੇ ਖਰੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਰਿਆ ਦਾ ਮੰਡ ਏਰੀਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੰਡ ਬੜੀ ਉਪਜਾਊ ਜ਼ਮੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕੱਚਾ ਕੋਠਾ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੋਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਢਾਚਾ ਆਪ ਹੀ ਤਿਆਰ

ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ। ਫਿਰ ਆਪ ਹੀ ਹਲ ਦੀ ਹੱਥੀ ਫੜ ਕੇ ਜੋਤੇ ਲਾ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੀ-ਸੁਆਰੀ ਹੋਣੀ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਵੀ ਆਪ ਵੱਢ ਕੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੋਣਾ। ਬਾਬੇ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਉਸ ਵਕਤ ਨਰਮ ਖੜਾਵਾਂ ਨਹੀਂ, ਧੌੜੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਣੀ ਤੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਖੱਦਰ ਦਾ ਝੰਗਾ ਤੇ ਤੇੜ ਕੱਛਾ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਾਫਾ ਵੀ ਖੱਦਰ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਣਾ ਤੇ ਜਦ ਜੋਤਾ ਲਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਮੁੜਦਾ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੜਕੇ-ਮੁੜਕੀ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੋਣਾ। ਨਾਲੇ 62 ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲਦਾਂ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਕੋਲ ਰੋਜ਼ ਦਰਬਾਰ ਲਾਉਣ ਦਾ ਟਾਈਮ ਕਿੱਥੇ ਹੋਣਾ? ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਤਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਹਲ ਵਾਹੁੰਦਾ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਖੇਤੀ ਐਦਾਂ ਕਰੀਦੀ ਐ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਾਧਾਂ ਵਾਂਗ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਲੈ ਕੇ ਲੰਗਰ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਕੰਮ ਨਾਲ ਬਾਬੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਟਣ ਪਏ ਹੋਣੇ ਆ ਤੇ ਅੱਡੀਆਂ 'ਤੇ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਤੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਬਿਆਈਆਂ ਵੀ ਪਾਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਅੱਜ ਵਾਲੇ ਵਿਹਲਤ ਬਾਬਿਆਂ ਵਾਂਗ ਅੱਡੀਆਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੱਤਾਂ ਕੁਝ ਦੇਣੀਆਂ ਤੇ ਆਪ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਨਾ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਂਦਾ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਉਸ 'ਤੇ ਤੁਰਦਾ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਸਿਰ ਝੁਕਾਇਆ ਤੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਟੈਕਸੀ ਵਿਚ ਬਹਿ ਗਏ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਅੰਕ 'ਚ)

‘ਇੱਜ਼ਤ’ ਖ਼ਾਤਰ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਕਿਧਰ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ ਸਮਾਜ ਨੂੰ?

ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਟਹਿਣਾ*

ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ‘ਇੱਜ਼ਤ’ ਖ਼ਾਤਰ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਛਿੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹਨੇ

ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਟਹਿਣਾ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਸੂਝਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਹਾਲੇ ਇੱਕ ਜੋੜੇ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਸੁੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਨਵੇਂ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਣ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਦਾ ਅਸਰ ਨਾਲ ਵਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਪੈਂਦੇ ਤੇ ਹਰਿਆਣੇ ‘ਚ ਹੋ ਰਹੇ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚਣ ਲੱਗ ਗਏ ਨੇ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਬੈਲਜੀਅਮ ਤੋਂ ਸੱਦ ਕੇ ਜਹਿਰੀਲੀ ਚੀਜ਼ ਪਿਆ ਕੇ ਏਸ ਗੱਲੋਂ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਬੈਲਜੀਅਮ ਵਿਚ ਓਸ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਵੱਖਰੀ ਜ਼ਾਤ ਦਾ ਸੀ। ਮਾਪੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਹੋਰ ਜ਼ਾਤ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਵੇ। ਨੱਕ ਖ਼ਾਤਰ ਕੀਤੇ ਇਸ ਘਿਨੌਣੇ ਕਾਰੇ ‘ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੀਡੀਏ ਨੇ ਬੂਹ-ਬੂਹ ਕਰਕੇ ਕਲਯੁਗੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਵੈਸੇ ਵੀ ਮਾਝੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ‘ਇੱਜ਼ਤ’ ਖ਼ਾਤਰ ਕਤਲਾਂ ਕਰਕੇ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਪੈੜ ‘ਚ ਪੈਰ ਧਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਦੋ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਏਸ ਕਰਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਾਅਰਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਉਹ ਵੀ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਸਾਲ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਵੀ ਏ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਂਝ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਕੇ ਵੱਖਰੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਕੁੜੀ ਸਕੂਲ ‘ਚੋਂ ਪੈਪਰ ਦੇ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਦੋਰ ਦੁੱਲੇ ਭੱਟੀ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਖੂਨ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਸੁੰਦਰੀ ਤੇ ਮੁੰਦਰੀ ਵਰਗੀਆਂ ਲਾਚਾਰ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਬਣਦੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਜਿਉਂਦੀ ਸੀ, ਖੂਨ ਦਾ ਲਾਲ ਰੰਗ ਚਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਜ਼ਮਾਨਾ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਰੰਗ ਵਟਾਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ, ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਮਰਿਆ ਘੱਟ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ। ਨੱਕ ਖ਼ਾਤਰ ਧੀ ਤੇ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਵੱਢਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਮੇਤ ਕੁੜੀ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹਿਰ ‘ਚ ਰੇਤ੍ਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਇੱਕੋ ਰੱਸੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਰੱਖਤ ‘ਤੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ‘ਇੱਜ਼ਤ’ ਵੱਲ ਤੱਕਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ।

ਹਰਿਆਣੇ ਤੋਂ ਆਏ ਦਿਨ ਜੋ ਖ਼ਬਰਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ-ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਲਜੇ ਦਾ ਰੁੱਗ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਨਿਆਣਿਆਂ ਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਅਪਨਾਉਣ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਦਫਨਾਉਣ’ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਏ। ਖੂਨ ਨਾਲ ਹੱਥ ਰੰਗ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ‘ਗ਼ੈਰਤ’ ਹਾਲੇ ਜਿਉਂਦੀ ਏ, ਜਿਹੜੇ ਦੇ ਟੋਟਿਆਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਟਕੋਰ ਨਹੀਂ ਸਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ‘ਤੇ ਜਨਾਬ ਦੀਪਕ ਜੈਤੋਈ ਦਾ ਸ਼ੋਅਰ ਚੇਤੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ:

ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਬਾਤ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਵੀ
ਹਯਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ
ਹੁਸਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਵੀ
ਹਯਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ

ਅੱਜ ਦੇ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਹੈ
ਐਨਾ ਨੀਵਾਂ

ਅੱਜ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਕਹਾਉਂਦੇ ਵੀ
ਹਯਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੂਝਵਾਨ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਨਸਾਨ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ‘ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵਖਰੇਵਾ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਕੋਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵੱਧ ਹੈ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਕੋਲ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਏ, ਪਰ ਉਹ ਬੰਦੇ ਵਾਂਗ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਫਿਰ ਅੱਜ ਜਦੋਂ ‘ਇੱਜ਼ਤ’ ਖ਼ਾਤਰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ‘ਸਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ’ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਵਿਚ ਭਲਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਫਰਕ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ?

ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ‘ਚ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ‘ਤੇ ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਘਰ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਮੁੰਡੇ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਧੂਹ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਦਨਾਕੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਇੱਜ਼ਤ ਲੁੱਟ ਲੈਣਾ। ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇੰਜ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀ, ਪਰ ਉਥੇ ਵੀ ਮੋਹਤਬਰਾਂ ਨੇ ਸਿਆਣਪ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ‘ਚ ਭੇਜਣ ਦੀ ਰਾਇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪਿੰਡੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਪਿਰਾਂ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਤੋਂ ਬਚ ਗਈਆਂ ਪਰ ਹੁਣ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਆਪੂ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮਾਂ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁੜੀ-ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਨਾਲ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।

ਹਰਿਆਣੇ ਦੀਆਂ ਖਾਪ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਇੱਕੋ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਾਂ ਇੱਕੋ ਗੋਤ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਹੋਣੇ ਸਮਾਜਕ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ‘ਤੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਜੋੜਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਗੋਤ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਤਲ ਹੋ ਗਏ, ਜਾਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਗਏ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਦਨਾਮੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਨਾਲੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਬੇਹਤਰ ਸਮਝੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਬਿਹਾਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੰਡੇ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰੇਆਮ ਜਬਰਜਿਨਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ।

ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੋੜੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਏ ਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਜੋੜਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ‘ਗ਼ੈਰਤ’ ਖ਼ਾਤਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਿਆਸੀ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਪੂਣੀਆਂ ਕੱਤਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੱਟਾਂ ਲਈ ਅੰਦਰ ਖਾਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰ ਰਹੀ ਏ, ਪਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਝਾਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਏ ਕਿ, ‘ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ...’

ਗ਼ੈਰਤ ਖ਼ਾਤਰ ਹੁੰਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਦੋਂ ਭਖਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੈਬਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਰੋੜਾ ਦੇ ਮਨੋਜ ਤੇ

ਕੀ ਮੈਂ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆਂ...?

ਬਬਲੀ ਨੇ ਘਰੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ‘ਚ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। 15 ਜੂਨ 2007 ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੁਟਣਾ ਕੋਲੋਂ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ‘ਚ ਮਨੋਜ ਦੀ ਮਾਂ ਤੇ ਭੈਣ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਹੁਕਮਅਦੂਲੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ‘ਚ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ।

ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਲੋਕ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਕਾਤਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਆਖ ਰਿਹਾ। ਖਾਪ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਰਵੱਈਏ

ਖਤਕਾਇਆ ਤੇ 30 ਮਾਰਚ 2010 ਨੂੰ ਬਬਲੀ ਦੇ ਭਰਾ ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਇੱਜ਼ਤ ਖ਼ਾਤਰ ਖੂਨ ਨਾਲ ਹੱਥ ਰੰਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ‘ਤੇ ਸੱਟ ਵੱਜੇਗੀ, ਪਰ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ। ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਗਈ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਹ ਹਵਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਅੰਤਰਜਾਤੀ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁਲਦੀਪ ਤੇ ਮੋਨਿਕਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ‘ਚ ਮੋਨਿਕਾ ਦੀ ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਸ਼ੋਭਾ ਦੀ ਵੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਵੀ ਅੰਤਰਜਾਤੀ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਤਿੰਨਾਂ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੋਨਿਕਾ ਦੇ ਭਰਾ ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ‘ਚ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਪਛਤਾਵਾ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਭ ਕੀਤੇ...ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਨੱਕ ਲਈ ਕੁੱਝ ਕਰ ਵਿਖਾਇਏ...’

ਮਾਮਲਾ ਭਾਵੇਂ 30 ਮਾਰਚ 1999 ਨੂੰ ਭਿਵਾਨੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦੇਸਰਾਜ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਦੇ 27 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, 2009 ਨੂੰ ਜਨਮ ਅਸ਼ਟਮੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਭਿਵਾਨੀ ‘ਚ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਪਈ ਜਾਂ ਭਿਵਾਨੀ ਦੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਨਿਮਤੀਵਾਲਾ ਦੀ ਮੋਨਿਕਾ ਤੇ ਟਿੱਕੂ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਸਮੇਤ ਛੇ ਜਣਿਆਂ ‘ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੱਕੋ ਹੈ ਪੰਚਾਇਤੀ

ਦੀ ਵੀ ਖੂਬ ਆਲੋਚਨਾ ਹੋ ਰਹੀ ਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਾਇਰੇ ‘ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ‘ਚ ਆਪੇ ਜੱਜ ਤੇ ਆਪੇ ਵਕੀਲ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦੇ। ਰਿਪੋਰਟਾਂ ‘ਚ ਆਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਬੰਦੇ ਦਾ ਗੋਤ ‘ਇਨਸਾਨ’ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੇ ਤੇ ਗੋਤਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਆਹਾਂ ‘ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ। ਸਮਾਜ ਬਦਲ ਰਿਹਾ, ਸੰਸਾਰ ਪਿੰਡ ਵਰਗਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ, ਸੋ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਦੇ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਦਮ ਪਿਛਾਂਹ ਖਿੱਚਣਾ ਸਿਆਣੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਗੋਤਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਵੇਲਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਵਿਆਹ ਧਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਦੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਗੋਤ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣੇ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਾਣਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅੰਤਰਜਾਤੀ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਸਮਾਜ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਸੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ‘ਚ ਜੁਟਿਆ ਹੋਇਆ। ਸਿਰਫ ‘ਗ਼ੈਰਤ’ ਖ਼ਾਤਰ ਜਵਾਈ ਸਮੇਤ ਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਣਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਉਮਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਚੱਕੀ ਪੀਹਣੀ ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ।

ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਇੱਕੋ ਪਿੰਡ, ਇੱਕੋ ਗਲੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ‘ਚੋਂ ਹੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਰਹੀ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਮਾਜ ਬਦਲ ਚੁੱਕੇ ਤੇ ਹੁਣ ਹਰ ਬਾਲਗ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਨਾਲ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਤੇ ਜਾਨੀ ਖ਼ਤਰੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਪਰ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਕੁੜੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਵੀ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਗੁਆਚਣ ਅਤੇ ਤਾਅਨਿਆਂ-ਮਿਹਣਿਆਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮਰਨ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਘੜਦੇ ਨੇ।

ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਆਂਗਾ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡੋਂ ਕੁੱਝ ਦੂਰੀ ‘ਤੇ ਵਸਦੇ ਪਿੰਡ ‘ਚ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਦੌੜਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕੁ ਘਰਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ ‘ਤੇ ਸੀ। ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜੋੜੀ ਅਦਾਲਤੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਈ, ਪਰ ਕੁੜੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ

ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨੇ ਮਸਾਂ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿੱਤ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਟਕੋਰਾਂ ਸੁਣਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਕਿ ਬੋਡੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੌਜਾਂ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਸਹੁਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਪੇਕੇ ਆ ਗਈ।

ਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਆਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਵੀ ਪੱਛਮ ਦੀਆਂ ਰੀਸਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਜੇ ਉਥੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਏ ਤਾਂ ਇਥੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਜੇ ਮਾਤੀ-ਮੋਟੀ ਸ਼ਰਮ ਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਬਚੇ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੋਝੇ ‘ਚ ਨੇ। ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ-ਦੋ ਨਿਆਣੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਨਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਮੁੱਖ ਫੇਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਉਹ ਨਿਆਣੇ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਖਰਚ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ‘ਤੇ ਚੁੱਕਦੀ ਏ ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਭੱਤਾ ਦੇ ਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਣੇ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਲਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁੱਝ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਜੇ ਪੱਛਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰੀਸਾਂ ਏਥੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਨਾ ਸਾਡੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਚੁੱਕਣੀ ਏ, ਨਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੇ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਨਾਸਮਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਪੱਛਮ ਵਾਂਗ ਮਿਲ ਗਈ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗਰਭ ਰੋਕੂ ਦਵਾਈਆਂ ਰੱਖਣੀਆਂ ਪੈਣ।

ਸਾਡਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਿਆਣੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਨੱਕ ਖ਼ਾਤਰ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਤੁਰੀ ਹੋਈ ਏ, ਉਹਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ। ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਟੱਬਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਨੇ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਘਰੋਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਆਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਰਮ ਮੰਨਣੇ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਆਤ ਵਿਚ ਮਨਆਈਆਂ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ‘ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਿਸਾਰਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਰਥ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਾਉਣੇ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨੇਤਲੀਆਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ‘ਚ ਹੀ ਇਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਪੀਪਾਂ ਝੂਟਣ ਲੱਗਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬਾਅਦ ‘ਚ ਖ਼ਬਰਾਂ ਛਪਦੀਆਂ ਨੇ, ‘ਮਾਮੇ ਦੀ ਕੁੜੀ...ਭੂਆ ਦੀ ਧੀ...ਸਾਲੀ ਦੀ ਧੀ ਜਾਂ ਮਤਰੇਈ ਭੈਣ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਕਲਯੁਗੀ ਭਰਾ ਫਰਾਰ...’

*ਫੋਨ: 91-98141-78883

ਕੋਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼

(ਸਫਾ 34 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਹੋਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਿਧੇ ਛਾਲ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਦਾ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਮਿਥਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦੇ ਬਹੁਤ ਚੌੜੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਵਰਤਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਵੀ ਕੁਝ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਂਸ ਨੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ‘ਰੇਕ’ ਦੀ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਇਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਤੰਗਲੀ ਅਤੇ ਕਰਾਹੀ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਰੱਸੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਟਿੱਚਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜੱਟ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜੋ ਇਸ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਦ ਬਾਰੇ ਐਡਾ ਟਪਲਾ ਖਾ ਗਏ। ਦਰਅਸਲ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੇਂਡੂ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਸਾਂ ਤੇ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਜੱਟ ਵੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਏਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗ਼ਲਤੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਘੁੰਮ ਘੁੰਮਾ ਕੇ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ।

ਐਸਵਰਿਆ ਰਾਏ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਐਨੀ ਈਰਖਾ

—ਚੇਤਨ ਭਗਤ

ਮਣੀਰਤਨਮ ਦੀ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਰਾਵਣ’ ਅਤੇ ਉਸ ‘ਤੇ ਆਈਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਬੀਤੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹੀਆਂ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਵਪਾਰਕ ਮਾਹਿਰ ਜਾਂ ਫ਼ਿਲਮ ਸਮੀਖਿਅਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਪਰ ਰਿਪੋਰਟ ਇਹ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਿਲਮ ਨੇ ਟਿਕਟ ਖਿਤਕੀ ‘ਤੇ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਆਈ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਕਾਈਟਸ’ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵੱਡੀ ਫ਼ਿਲਮ, ਵੱਡੇ ਸਿਤਾਰੇ, ਵੱਡੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਪਰ ਨਤੀਜਾ ਸਿਫ਼ਰ। ਜਨਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਖਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਫ਼ਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਦਿਲ ਤੋੜ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਸ਼ੋਅ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਦੀ ਇਹੀ ਕੌੜੀ ਸੱਚਾਈ ਹੈ।

ਪਰ ‘ਰਾਵਣ’ ‘ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਤਲਖ ਸਨ। ਇੰਜ ਵੀ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਫ਼ਿਲਮ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਰਵੱਈਏ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਸ ‘ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਫ਼ਿਲਮ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਐਸਵਰਿਆ ਬੱਚਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪਹਿਨੇ ਗਏ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫ਼ਿਲਮ ਦੀ ਨਾਕਾਮਯਾਬੀ ਤਕ ਹਰ ਨੁਕਤੇ ‘ਤੇ ਐਸਵਰਿਆ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਖੂਬ ਜ਼ਹਿਰ ਉਗਲਿਆ ਗਿਆ।

ਐਸਵਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦੌਰਾਨ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਪਲਾਸਟਿਕ’, ‘ਠੰਢੀ’, ‘ਭਾਵਨਾਰਹਿਤ’ ਅਤੇ ‘ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਨਾੜੀ’ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਤਮਿਲ, ਤੇਲਗੂ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲੀ ਦੀਆਂ 40 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਫ਼ਿਲਮੀ ਘਰਾਣੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫ਼ਿਲਮ ਉਦਯੋਗ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਗਾਡਫਾਦਰ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਉਹ ਟੀ. ਵੀ. ‘ਤੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਚੈਨਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਉਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋਕ ਕੰਜੂਸੀ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੰਜ ਕਿਉਂ? ਆਖਰ ਕਿਉਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਫਲ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਖਫ਼ਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ? ਕਿਉਂ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ? ਇਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਹੀ ਕਰੁਪ ਸ਼ਬਦ ਹੈ—ਈਰਖਾ।

ਮੈਂ ਐਸਵਰਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਹਾਂ ਪਰ ਇਥੇ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਪੈਰਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਇਕੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਐਸਵਰਿਆ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਮਹਿਜ਼ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਮੰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਮਾਜ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਬਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਈਰਖਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿਝ ਹੈ, ਇਹ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਖੂਬੀ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਸਵਰਿਆ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਈਰਖਾ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਸਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ, ਉਸਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਲੜਕੀ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਮੌਕੇ ਜਾਂ ਇਹ

ਭਰਮ ਕਿ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੈ। ਐਸਵਰਿਆ ਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸਨੇ ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਅਮੀਰਾਂ, ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਤਾਕਤਵਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੀ ਅਮੀਰ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਾਂ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸੁਭਾਵਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਚੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਗੀਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸਿਤਾਰਿਆਂ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਖਾਸ ਹੋਸੀਅਤ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਕਾਬਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਕ ਆਮ ਲੜਕੀ ਬ੍ਰਿਟਨੀ ਸਪੀਅਰਸ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ

ਕਾਬਲੀਅਤ ਦੇ ਦਮ ‘ਤੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਤਕਰੀਬਨ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਜ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਵਰਗ ਆਧਾਰਤ ਸੋਸ਼ਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਸਨ

ਵਿਵਸਥਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਬਾਂ ‘ਤੇ ਬਣੇ ਰਹੋ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ‘ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਰਹੋ, ਪਰ ਕਦੀ ਲੰਬੀ ਛਾਲ ਨਾ ਲਾਓ। ਇਹ ਸਾਮੰਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ ਪਰ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਨਾਲ ਇਕ ਜਟਿਲ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਰੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਚਮਚਾ ਧੱਕ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਈਰਖਾ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਦਲਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੁਣ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਡੇ ਸੁਪਨੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹੋਣ। ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੁਜਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦਮ ‘ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਵਾਲੇ ਸਫਲ ਭਾਰਤੀ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਹੀ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਜੇ ਸਫਲ ਲੋਕ ਹੀ ਹੋਰ ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਉਟਪੁਟ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਜੇ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਹੀ ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਹੁੰਦਾ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਕਿਥੇ ਬਚੇਗੀ? ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇਗੀ? ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਵਾਂ ਭਾਰਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਈਰਖਾ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ

ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ। ਐਸਵਰਿਆ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਨਾ ਰੱਖੋ, ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਵੋ। ਇਹ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿਚ ‘ਮੁਦਿਤਾ’ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਦੁਸਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ। ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਮ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਲੋਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਦਦ ਦਾ ਹੱਥ ਵਧਾਈਏ।

ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜੋ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋੜਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰਸਤਾ ਘੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸਦਾ ਪਤਾ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਰਸਤੇ ‘ਤੇ ਹੋ?

ਸਮਰਿਤੀ ਇਰਾਨੀ ਨੇ ਮੋੜੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਲ ਮੁਹਾਰਾਂ

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਮਰਿਤੀ ਇਰਾਨੀ ਛੋਟੇ ਪਰਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ‘ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਖ਼ਬਰ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਛੋਟੇ ਪਰਦੇ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਵਿੰਗ ਦੀ ਮੁਖੀ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹੁਣ ਸਮਰਿਤੀ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰੀ ‘ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ‘ਚ ਹੀ ਸਮਰਿਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦੇ ‘ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਰਿਤੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ, “ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਅਦਾਕਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ।” ਰਾਜਨੀਤੀ ‘ਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਰ ਰੱਖ ਦੇਣ ‘ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ‘ਤੇ ਸਮਰਿਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਅਜੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ‘ਚ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਅਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਬੋਲੇ।”

ਹੁਣ ‘ਧੋਬੀ ਘਾਟ’ ‘ਚ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨਗੇ ਆਮਿਰ

ਆਮਿਰ ਖ਼ਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਹੋਮ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਲਗਾਨ, ਗਜ਼ਨੀ ਅਤੇ ਜਾਨੇ ਤੂੰ ਯਾ ਜਾਨੇ ਨਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬਣ ਰਹੀ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਧੋਬੀ ਘਾਟ’ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਦਾ ਤਾਂ ਆਮਿਰ ਨੇ ਹੁਣ ਤਕ ਕੋਈ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ‘ਧੋਬੀ ਘਾਟ’ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਟਾਈਟਲ ਤੋਂ ਹੀ ਲੋਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚੀਜ਼ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਿਤਾ ਪਾਟਿਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਬੱਬਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬੱਬਰ ਵੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ। ਆਮਿਰ ਖ਼ਾਨ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹੀਰਾਨੀ ਦੀ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਬੀ ਇਡੀਅਟਸ’ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਨ।

1973 ਵਿਚ ਆਈ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਯਾਦੋਂ ਕੀ ਬਾਰਾਤ’ ਤੋਂ ਬਤੌਰ ਬਾਲ ਕਲਾਕਾਰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਮਿਰ ਨੇ ਹੁਣ ਤਕ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਆਮਿਰ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਮਿਰ ਨੇ ‘ਜਾਨੇ ਤੂੰ ਯਾ ਜਾਨੇ ਨਾ’ ਫ਼ਿਲਮ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਭਾਣਜੇ ਇਮਰਾਨ ਖ਼ਾਨ ਨੂੰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਲਾਂਚ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਵਧੀਆ ਅਭਿਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਮਿਰ ਦੀ ਜਦ ਬਤੌਰ ਹੀਰੋ ਪਹਿਲੀ ਫ਼ਿਲਮ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਕੇਵਲ 23 ਸਾਲ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1990 ਵਿਚ ਆਮਿਰ ਦੀ ਮਾਧੁਰੀ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਦੇ ਨਾਲ ‘ਦਿਲ’ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਭੱਟ ਦੇ ਨਾਲ ‘ਦਿਲ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ’ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਆਈਆਂ। ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ। ਆਮਿਰ ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ‘ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵਤਾ ‘ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਹੀ ਫ਼ਿਲਮ ਕੀਤੀ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਫਲ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਆਮਿਰ ਖ਼ਾਨ ਸਫਲ ਰਹੇ।

SIDHU TRUCK LINE INC.

Exit 36, Interstate Highway 40, Vega TX 79092

ਟਰੱਕ ਮਕੈਨਿਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਸਾਨੂੰ ਓਨਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਡਰਾਇਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

NEED OWNER OPERATOR & DRIVERS

CALIFORNIA TO TEXAS DEDICATED VAN & REFER

ਵੀਕਲੀ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ○ WEEKLY SETTLEMENT
ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ○ DIRECT DEPOSIT
ਆਨਲਾਈਨ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ○ ONLINE STATEMENT

CONTACT US

kevin@sidhutruckline.com

www.sidhutruckline.com

661.667.1188

GHADAR MEMORIAL FOUNDATION OF AMERICA

SACRAMENTO.CA

Presents

ਗਦਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਅਤੇ 10ਵਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ

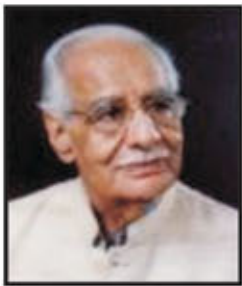
10 ਜੁਲਾਈ 2010 ਦਿਨ ਸ਼ਨਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਸਥਾਨ: Performing Art Center, Sheldon High School, 8333 Kingsbridge Dr., Sacramento CA 95829

Directions :- From hwy 99, Exit (289) Calvin Road, Left at Kingsbridge Rd, Performing Art Center on right

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ
ਸ.ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ,
Lt. Governor of
Puducherry, India

ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਣ
ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ
ਪੱਤਰਕਾਰ
ਸਾਬਕਾ ਰਾਜਦੂਤ ਯੂ.ਕੇ.

ਉਦਘਾਟਨ ਕਾਨਫਰੰਸ
ਡਾਕਟਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੇਰਾ,
ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,
ਲੁਧਿਆਣਾ

ਬਹਿਸ ਦਾ ਆਰੰਭ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ)
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਪ੍ਰਧਾਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ
ਅਕਾਦਮੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਪੇਪਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਆਰਥਿਕ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਜਾਬੀ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣਗੇ
ਡਾਕਟਰ ਪ੍ਰੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸ਼ਾਸਤਰ,
ਗੌਰਮਿਟ ਕਾਲਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ : "ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ"

ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ

Free Entry,
Parking,
Food and Tea!

ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕ **ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ**
ਗੀਤ, ਸੰਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਹਾਰਦਿਕ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

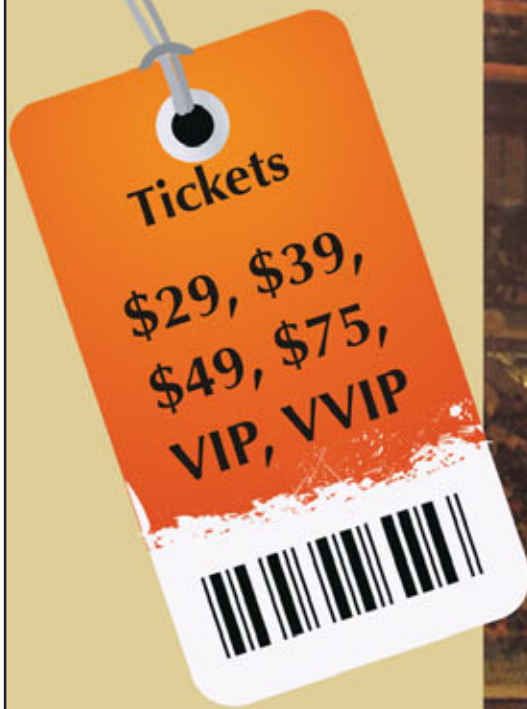

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਗੁਲਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	916-844-5310	ਜਨਕ ਰਾਜ ਸਿੱਧਰਾ	916-607-9287
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡੁਲਕੂ	916-289-5956	ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	916-862-5123
ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ	916-698-4245	ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਦੋਲਾ	916-968-0901
ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ	209-769-4784	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੱਜ	916-256-5367
		ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ	916-320-1414

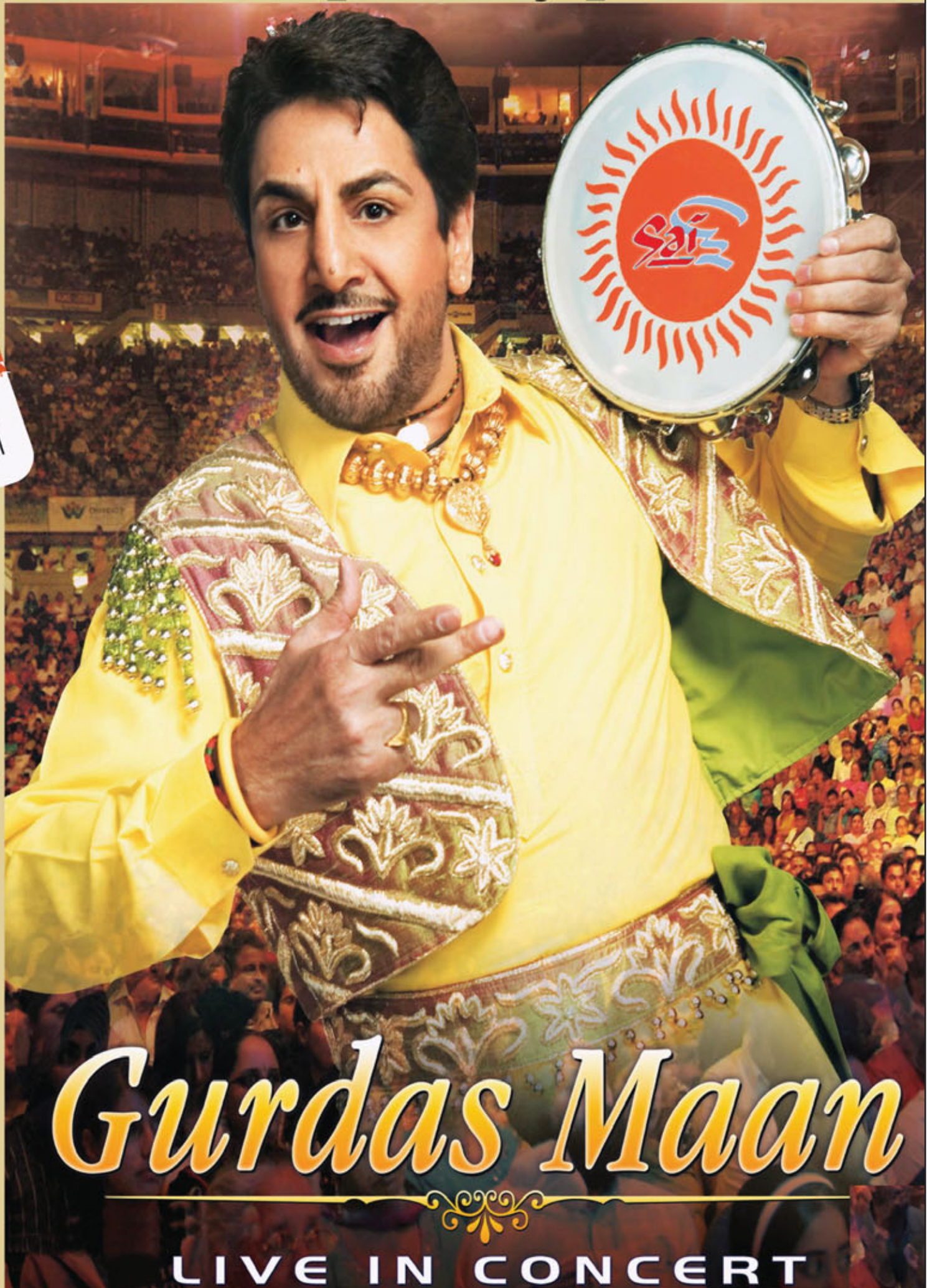

SABH Foundation proudly presents

**SPONSORED
AND
SUPPORTED BY:**

Dr. Kuldip Thusu
Dr. Hemant Dhingra
Dr. Aftab Naz
Dr. APS Sandhu
Dr. Pedro Eva
Dr. Paramjit Sandhu
Rajiv Malhotra
Paul Dhaliwal
Amrit Dhaliwal
Mickey Sra
Manjit Singh
Dilbag Bungar
Ruby Dhaliwal
Sukhbir Bhandal

Gurdas Maan

LIVE IN CONCERT

Saroyan Theatre

700 M Street • Fresno, CA 93721

Saturday August 28, 2010 at 7:30 PM

Fundraiser show for South Asian Seniors Home

For more Info. Call:

Dr. Harmesh Kumar: 408-821-9325, Aditi Khullar: 510-610-0750 or Sukhi Gill: 559-472-8680